

Jaakobuse kiri

PKK1157

Sissejuhatus Jaakobuse kirja

Järgnevalt hakkame tutvuma UT-i kirjaga, mis võib kergesti jääda Pauluse kirjade ja ka Heebrea kirja varju. See on Jaakobuse kiri. See äratav vahel oma lugejates ka ahistust, aga see peaks olema kasulik ja tervendav ahistus, mis juhib meie tähelepanu oma usu elu kitsaskohtadele. Selle kirja lehekülgedel me kohtume sirgjoonelise mehega, kes kõhklemata võtab käsile praktilised probleemid, mida ta koguduses on märganud. Selle kirja lehekülgedel ei arutleta kuigivõrd suurte teoloogiliste küsimuste üle, vaid otsekuu haaratakse härjal sarvist. Minnakse otse rohujuuretasandile, otse asja tuuma juurde, ja vaadatakse, mis seal õieti toimub.

Kui Pauluse kirjade õpetust võrrelda Jaakobuse õpetusega, siis võib vist öelda, et neil on umbes samasugune vahe nagu arhitektil ja puusepal. Arhitekti ülesanne on joonistada välja kogu ehitise, võttes arvesse, kuidas see toimib ja kuidas ta sulab kokku ümbrusega. Puusepa peatöö on hoopis teistsugune. Tema teeb arhitekti poolt projekteeritud ehitise tegelikult valmis. Meie tänaste kristlastena oleme kõik „puusepad“, kes on kutsutud igaüks omal kohal ellu rakendama ja tõeks elama seda, mis Piiblis olevad „ehitusjoonised“ ette näevad.

Kui küsida arhitektilt, mis on maja ehitamise puhul kõige tähtsam, siis võib ta vastata: korralik projekt. Kui küsida sedasama puusepalt, siis võib ta vastata: korralikud tööriistad. Mõlemad vastused on õiged, ainult lähenemine on teine. Kui küsida Pauluselt õige usu kohta, siis ta seletab sulle põhjalikult, kuidas Jumal on juba Vanas Testamendis ja Aadamast alates inimkonnale õpetanud, mida tähendab lepitus. Kui aga küsida sedasama Jaakobuselt, siis ta vastab: see on see, et sa mitte ainult ei ütle, et sa usud, vaid et sa oma usu kohaselt ka tegutsed – see on see, et sa tuled ja aitad, kus viga näed laita ja kus su abi tarvis on.

Sedasama võib öelda teoloogilistes terminites ka nõnda, et Jaakobuse kiri käsitleb kristlikku eetikat, mitte dogmaatikat. Pauluse kirjad seevastu käsitlevad suurelt osalt just dogmaatikat. Muidugi räägib Paulus ikka ka praktilistest ja elulistest asjadest, nii et liiga rangelt ei saa seda erinevust võtta. Tegelikult võib Pauluse kirjades sageli selgelt eristada kahte osa – esmalt käsitleb ta põhjalikult õpetuslikke küsimusi, siis aga annab praktilisi juhiseid tegelikuks usu eluks. Näiteks Rooma kirjas hõlmavad teoreetilise osa esimesed 11 peatükki. Praktilised juhtnöörid algavad 12. peatükist, ehkki veel tagapoolgi on ka teoreetilisi seletusi. Jaakobuse kiri aga viib meid otsejoones praktiliste asjade juurde, pühendades hoopis vähem ruumi keeruliste arutlustele.

Milline Jaakobuse kiri siis on? Ja mida see tähendab minule? Nagu muudegi raamatute puhul, oleneb palju sellest, kuidas ma ise asjale lähenen ja millised on minu jaoks tähtsad küsimused. Kui olla suur armuõpetuse rõhutaja ja austaja, siis pakuvad Pauluse kirjad oma selge ja põhjaliku õpetusega selles küsimuses kindlat alust ja selget arusaamist, samuti suurt tuge ja kinnitust. Seal tehakse hästi selgeks, et inimene saab päästetud ainult armust ja mitte Seaduse tegudest. Kui aga lugeda selle peale ka Jaakobuse kirja, siis võib tekkida mõningane segadus. Need näivad mingil määral isegi vastuolus olevat – kiiresti ja pealiskaudselt lugedes jääb mulje, et Jaakobuse kiri rõhutab inimese tegusid. Ega paari minutiga tahagi hästi õnnestuda nendevahelist erinevust rahuldavalt ära seletada. Küsimuseasetused on nimelt väga erinevad. Või ütleme nõnda, et asjale lähenemine on väga erinev.

Millised need küsimuseasetused siis on? Kujuta ette, et su juurde tuleb keegi, kes rõõmsalt kuulutab: „Ma olen oma pahateod ja patud andeks saanud! Olen leidnud armulise Jumala. Ta andis mulle kõik andeks, kuigi ma ei võinud seda mitte kuidagi ära teenida. Ta tegi seda oma Poja Jeesuse ristisurma tõttu.“

Muidugi oled sa uskliku inimesena sellise tunnistuse ja tutvuse üle rõõmus. Aga mis siis, kui peaks juhtuma, et sa tema elu teatud aeg jälgides märkad, et see polegi selline, nagu kristlasele peaks olema kohane? Et viis, kuidas ta

kohtleb oma kaasinimesi, on vähemasti küsitav? Näiteks, ta on jõukas, aga sa ei näe, et ta puuduses olevat usu vendade toetaks. Kui sa tal kodus külas käid, siis näed, et ta pilkab ja masendab oma abikaasat. Oma töös ja rahaasjades on ta lohakas. Ta lubab, aga ei täida oma lubadusi ega pea kokkulepetest kinni. Ühe sõnaga, teda ei saa usaldada, talle ei saa kindel olla. Ja ometi alati, kui sa temaga kohtud, räägib ta sulle, kui tore see on, et ta on Jumala armu leidnud ja oma patud andeks saanud. Ta räägib küll päästest täiesti õigesti, kui temalt selle kohta küsida, aga ikka häirib sind mingi ebakõla. See tuleb sellest, et ta usk ja elu ei paista kokku sobivat, ja see ei anna rahu.

Mida sa talle ütleksid, kui oled mõnda aega ta elu jälginud?

Tegelikult on see ju väga tuntud probleem, või mis? Väga sageli me oleme kristlastena teoorias tugevad, aga praktikas nõrgad. Oskame võib-olla hästi seletada, milline on õige usk, aga selle usu tegelikku ellu rakendamisega on millegipärast raskusi.

Kui hakkame uurima Jaakobuse kirja, siis võib arvata, et selline ebakõla häiris teda, kui ta mõtles kogudustele, kellele ta kirjutab. Selline on vaatenurk, millest lähtudes tuleb tõlgendada seda, mida Jaakobus kirjutab.

Aga enne, kui seda kirja uurima hakata, tasub natuke tutvuda selle taustaga. Kõigepealt tasub teada, et Jaakobuse kiri on eriti luterlaste seas olnud vaidlusalune. Selle suurimaks põhjuseks on olnud, et Martin Luther suhtus sellesse teatud perioodil väga pahuralt. Paistis ju Jaakobuse kiri olevat vastuolus sellega, mis usupuhastaja oli just avastanud – nimelt sellega, et inimene saab Jumala poolt vastu võetud üksi usust, üksi armust, üksi Kristuse pärast. Seda sõnumit oli Jaakobuse kirjast raske näha. Seepärast nimetas Luther seda õlekirjaks.

Siiski ei olnud Lutheri valmis seda Piiblist välja arvama, vaid paigutas selle traditsioonilisest erinevale kohale Johannese kirjade järgi. Kõigest hoolimata tsiteeris Luther isegi Jaakobuse kirja võrdlemisi sageli. Hiljem ta ka muutis oma suhtumist Jaakobuse kirja, kui ta leidis, et see lõppude lõpuks ei olegi vastuolus sellega, mida Piibel mujal patuste õigeksmõistmisest õpetab.

Edasi on hea teada, et Jaakobuse kiri kuulub UT-s nn katoolsete ehk üldiste kirjade hulka. Sellist nimetust kasutatakse tavaliselt seitsme UT kirja kohta – Jaakobuse kirja, 1. ja 2. Peetruse kirja, 1., 2. ja 3. Johannese kirja ning Juuda kirja kohta. Selline on ka nende kirjade traditsiooniline järjekord Piiblis ja seda on järgitud ka eestikeelsetes Piiblites. Katoolseteks ehk üldisteks nimetatakse neid kirju sellepärast, et nad ei ole neid adresseeritud mingile konkreetsele kogudusele või isikule, vaid kristlastele üldiselt.

Nagu eespool juba selgus, Jaakobuse kirja kohta võib täie õigusega öelda, et see on väga praktiline ja elulähedane. Seda võib nimetada ka jutluselaadseks kirjaks, sest selles kasutatakse mitmeid kõne mõjuvahendeid. Kõigepealt on selles palju otseseid pöördumisi. Näiteks Jk 1:16 öeldakse: „Ärge eksige, mu armsad vennad!” Jk 2: 20 aga võime lugeda: „Kas sa suudad mõista, sa tühine inimene, et usk on ilma tegudeta surnud?”

Kirja jutluselaadsus ilmneb selleski, et ta tõstab esile eksijaid ja kummutab nende väiteid. Selle kohta sobib näiteks Jk 4: 13-16: „...”

Samuti sisaldab see kiri retoorilisi küsimusi, mille eesmärk on panna kuulajad peatuma. Selline on näiteks Jk 2:4: „...” – nimelt siis, kui te olete kohelnud inimesi erinevalt, olenevalt nende rikkusest või vaesusest, nagu selgub eelmisest salmist.

Veel on selles kirjas koduseid ja elust hästi tuntud näiteid. Nii näiteks Jk 5:7 on manitsus: „...”

Veel kuulub jutluselaadsuse juurde see, et kirjas on erilisi väiteid, mis kuulajaid äratavad. Näiteks juba päris kirja alguses, Jk 1:2 võime lugeda ühte sellist: „...” Samuti on kõnekas ja mõtlemapanev Jk 2:19: „...”

Jaakobuse kirja peateemaks on usu ja tegude vaheline pinge. Sellesse küsimusse süveneme järgmistes saadetes kirja lähemalt uurides, seepärast ma seda siin lähemalt ei käsitle.

Sissejuhatuses on hea pöörata tähelepanu kirja erilistele joontele. Siin tasub märkida sedagi, et sellest kirjast selgub kokku kümme asja või tundemärki, mis kuuluvad kristlase ellu, kes tahab oma elu suunata argielus Jumala tahte kohaselt:

1. katsumused
2. kiusatused
3. Jumala sõna kuulamine ja selle järgi toimimine
4. armastamine, vaatamata isikule
5. kuulekus
6. armastused
7. keele taltsutamine
8. eraldumine maailmast
9. kannatlikkus ja
10. palveelu tähendus

Juba pealiskaudne pilk sellele loetelule näitab, et tegemist on asjadega, mis meie loomusele kuigivõrd meele järgi ei ole. Me ei armasta katsumusi ja kiusatusi. Kui otsustada selle järgi, kui vähe on kirikus käijaid, siis peab järeldama, et paljud kristlasedki ei pea vajalikuks Jumala sõna kuulata. Kui seda aga ei tunti, siis vaevalt osatakse ka tegelikus elus selle järgi toimida.

Mis puutub armastusse, siis ikka me kipume armastama rohkem neid inimesi, kes on meeldivad. Sageli ei suudeta armastada isegi oma abikaasat, rääkimata teistest. Siis tekivad perekonnas ebakõlad, mis sageli viivad abielulahutusenigi. Kristlastena teame hästi, et Jeesus käskis meid armastada isegi oma vaenlasi. Enamik meist on sellest küll vist küll alles valgusaastate kaugusel, nagu öeldakse. Aga samal ajal ei kõhkle mõnigi inimene arvata, et ta on päris hea inimene ega ilmselt seetõttu vajagi Jumala armu ja lunastust.

Kindlasti on meie loomusele vastukarva olla Jumalale kuulekas. Palju meelsamini ootaksime, et Jumal teeb meie tahtmist ja vastab meie soovidele, selle asemel, et tahaksime ise teha tema tahtmist. Kui sinuga peaks lugu olema selles suhtes parem, siis võib sind tõeliselt õnnitleda.

Mis puudutab meie sõnavara ja väljendeid, siis see on täiesti omaette maailm, mis vajab eraldi käsitlemist. Ja mis puudutab maailmast eraldumist, siis meile tuntud kristluses tavaliselt selle poole isegi ei püüda. Ei taheta end maailmast eraldada, vaid pigem sellega kohanedada, sõbruneda ja hästi läbi saada. Küllap see on ka üks oluline meile tuntud kristluse jõuetuse põhjus. Ja kuivõrd on meil põhjust rahul olla oma palveeluga, millest otseselt oleneb ka osadus Jumalaga?

Kuna Jaakobus käsitleb kõiki neid küsimusi väga sirgjooneliselt, siis eks seepärast tekitagi ta kiri ahistust, nagu ütlesin alguses. Kõigi nende asjadega paistab meil olevat tegemist enam kui küllalt, või mis?

Samuti tuleb sissejuhatuses arutleda selle üle, kes on kirja kirjutanud. Kirja alguses esitleb autor end Jaakobusena, aga tema isik ei ole sellega veel selge, sest UT-s räägitakse kokku viiest Jaakobusest. Kõigepealt Mattani poeg oli Mt-e sugupuu järgi Jaakob, kes oli Jeesuse kasuisa Joosepi isa (Mt 1: 15, 16).

Teiseks teame Jaakobust, Johannese venda, kes oli Sebedeuse peg (Mk 1:19). Ta kuulus oma venna Johannese ja Peetruse kõrval jüngrite siseringi. Sebedeuse poegi kutsus Jeesus Kõuepoegadeks (Mk 3: 17). See Jaakobus oli ilmselt Saloome poeg, kes oli Jeesuse ema Maarja õde. Seega jüngritest Johannes ja Jaakobus olid Jeesuse täied onupojad.

Jaakobuse nimega tunti ka Alfeuse poega (Mk 3: 18). Temagi oli üks Jeesuse jüngrid. Evangeeliumides räägitakse ka veel teisest Jaakobuse-nimelisest jüngrist, keda kutsutakse Nooremaks ja keda tutvustatakse Kloopase ja tema naise Maarja pojana (Mk 15:40; Jh 19:25). On väga usutav, et Kloopas ja Alfeus on üks ja sama isik. Sel ajal oli ju inimestel sageli mitmeid nimesid, mille all neid tunti. Jaakobuse lisanimi Noorem viitab arvatavasti sellele, et ta oli noorem kui Jaakobus, Sebedeuse poeg.

Edasi nimetatakse UT-s sageli ka Jeesuse venda, kelle nimi oli Jaakobus. Temast räägitakse muuhulgas Mt 13: 55; Ap 12:17; 15:13; 1Kr15:7; Gl 1:19 ja 2:9. Mõnesid neist salmidest ma edaspidi ka loen.

Veel nimetatakse UT-s lühidalt apostel Juuda isa, kelle nimi oli samuti Jaakobus (Lk 6:16; Ap 1:13).

Niisiis on küsimuseks, kes neist Jaakobustest on kirjutanud Jaakobuse kirja. Osa neist võib välja jätta juba sel põhjusel, et neid on nimetatud ainult korra. See tähendab, et neil polnud nii tähtsat positsiooni, mis Jaakobuse kirja kirjutajal pidi olema. Sellised vähemtähtsad isikud olid kindlasti Jeesuse kasuisa isa ja apostel Juuda isa. Aga teised?

Sebedeuse poja Jaakobuse surmast on räägitud Ap 12: 1-2, kus jutustatakse, kuidas kuningas Herodes, st Herodes Agrippa I, kes oli Herodes Suure pojapoeg, laskis ta hukata. Nähes, et see rahvale meele järgi oli, laskis ta vangistada ka Peetruse, aga Jumal ei tahtnud, et Peetrus juba siis sureks, vaid saatis ingli teda vabastama. Jaakobuse tapmine arvestatakse olevat toimunud umbes aastal 44. Seega on üsna tõenäoline, et see Jaakobus ei jõudnud enne oma surma kirja kirjutada.

Aga teine Jaakobuse- nimeline apostel, Alfeuse poeg? Tema elukäigu kohta ei ole kuigi palju teateid säilinud. See aga võib järeldada, et ta ei saavutanud oma eluajal kuigi suurt avalikku tuntust. Kuna aga Jaakobuse kirja kirjutaja tutvustab end ainult eesnime pidi, lisamata ühtki lähemat selgitust ja esitlemata lähemalt oma volitusi, siis ta järelikult teadis, et adressaadid teda tundsid. Selle järgi otsustades ei või ta olla see vähemtuntud Jaakobus Noorem. Teda ei tuntud nii hästi, et ta oleks võinud end esitleda pelgalt sõnadega: „Jaakobus, Jumala ja Issanda Jeesuse Kristuse sulane”. Nii jääb üle veel ainult Jaakobus, Jeesuse poolvend. Tema oli väga autoriteetne isik ja üks algkoguduse sambaid.

Nii võib Jaakobuse kirja puhul ehk natuke meie uudishimugi kõditada teadmine, et need read on kirjutanud isik, kes on elanud lapsepõlves ja nooruses Jeesuse lähedal. Nad olid isegi vennad, täpsemalt küll poolvennad. Kas on Jeesuse vennal öelda Jeesuse kohta midagi sellist, mida teised ehk öelda ei osanud? Selline mõte võib meil tekkida.

Muuhulgas ka selle küsimuse ääres jätkame järgmisel korral. Siis tutvume ka muus osas lähemalt selle mehega, keda kutsuti koguduse sambaks. Temagi suri omal ajal märtrina, nagu paljud teisedki algkoguduse juhtivad isikud.

PKK1158 Jk 1:1

Mis mees oli Jaakobus?

Eelmisel korral tegime Jaakobuse kirja ja selle teemadega juba esialgselt tutvust. Jõudsime selgusele selleski, et Jaakobuse kirja kirjutajaks oli kõige tõenäolisemalt Jeesuse poolvend Jaakobus. Saate lõpus jäi õhku küsimus, kas evangeeliumi edasiandmisel või sellesse uskumisel oli abi sellestki, et Jaakobus oli Jeesust tundnud juba enne päästeloo otsustavaid sündmusi. Vaatame nüüd, milliseid vastuseid me sellele küsimusele leiame.

Võib-olla kõige selgem vastus sellele küsimusele on leitav 2Kr 5:16: „...”

Ei ole kindel, kas sellest lausest saab järeldada, et ka Paulus ise on Jeesusega kohtunud enne tema surma, kui Jeesus oli siin maa peal inimesena nagu iga teinegi. Küll aga ütleb ta, et see pole olulinegi, sest needki, kes on Jeesust sellisena tundnud, tunnevad teda nüüd hoopis teisel tasemel – kirgastatud Jumala Pojana, kes on meie eest surnud ja üles äratatud. Nimelt ütleb Paulus eelmises, 15. salmis: „Ja ta on surnud kõikide eest, et elavad ei elaks enam enestele, vaid temale, kes on nende eest surnud ja üles äratatud.” Korintos oli Euroopas, Juudamaalt kaugel, ja seal vaevalt oli inimesi, kes oluks Jeesust oma ihusilmaga näinud. Paulus aga ütleb, et nad pole selle tõttu sugugi halvemas olukorras, sest nad tunnevad Jeesust just sellena, kellena teda ongi tähtis tunda.

See mõttekäik on oluline seetõttu, et teoloogiaski võib kuulda väiteid, et ega me ei teagi, milline oli tõeline Jeesus, sest Piibel ei räägi meile tema elust inimesena suurt midagi. Piibel räägib meile temast kui Jumala Pojast, kutsudes üles temasse uskuma. Seetõttu leidub teoloogide, kes tahaksid teada saada, milline oli „tõeline Jeesus” – st Jeesus tavalise inimesena. Nüüd aga selgub Pauluse eelneva lause valguses, et see on tagurpidikäik. Tegelikult tunnevad tõelist Jeesust just need, kes võivad tunnistada koos Peetrusega: „Sina oled Messias, elava Jumala Poeg.” (Mt 16:16) Jeesus ise tunnistab selle vastuse õigeks ja ütles veel, et see arusaam on taevase Isa ilmutuse tulemus. Järelikult just need, kes pole veel sellele selgusele jõudnud ja kes ei taha uskuda Piibli tunnistust Jeesuse kohta, ei tunne Jeesust tõeliselt. Kes aga on Jeesusesse uskujaks saanud, need on ühtlasi ka Jeesusega Vaimus ühendatud saanud. Teisisõnu – nad on Kristuses. Sellepärast võib Paulus nende kohta öelda: „Niisiis, kui keegi on Kristuses, siis on ta uus loodu, vana on möödunud, vaata, uus on sündinud.” (2Kr 5:17) Niisiis, usk Jeesusesse Kristusesse ei kujuta endast lihtsalt uut maailmavaadet või ajalooliste faktide uskumist Jeesuse Kristuse kohta, vaid see teeb inimese täiesti uueks olevuseks – ülevalt sündinuks ehk uuslooduks.

Niisiis tuleb meil võib-olla isegi natuke kahjutundega tõdeda, et Jaakobus ei saa evangeeliumi edasiandjana taotleda endale mingit eripositsiooni selle põhjal, et ta on Jeesust nii lähedalt tundnud. Sellest sai ta ilmselt isegi väga hästi aru, sest oma kirjas ei viita ta kordagi sellele sugulussuhtele. Jeesuse ülestõusmine ja Püha Vaimu väljalamine tähendasid selles suhtes uue ajastu algust. Pärast neid sündmusi võib igaüks Piibli sõna kaudu Issandat Jeesust tundma õppida.

Nagu öeldud, oma kirja kirjutades ei toetu Jaakobus oma sugulussuhtele Jeesusega. Selle asemel toetub ta VT pühakirjale, tsiteerides sellest mitut raamatut. Samuti tsiteerib ta Jeesuse õpetusi, eriti Mäejutlust, mida ta kahtlemata isegi oli kuulnud. Samuti ei toetu Jaakobus Jumala ette minnes sellele, et ta on Jeesusega liha poolest sugulane, vaid ta on püha Jumala ees nagu iga teinegi usklik. Aga muidugi on meil kõigest sellest hoolimata ikkagi huvitav teada saada, milline oli mehe elu, kes oli päevast päeva näinud Jeesuse kasvamist.

Neist päris mitmetest piiblikohtadest, kus Jaakobusest räägitakse, võime saada mingi ettekujutuse tema elukäigust. Tal oli peale Jeesuse teisigi õdesid-vendi. Need olid Joosep (Joosep), Siimon ja Juudas ning vähemalt kaks õde. Mk 6:3-s, kus räägitakse naatsaretlaste suhtumisest Jeesusesse, öeldakse nimelt midagi ka tema pere kohta: „...”

UT-st selgub veel sellinegi võib-olla üllatavalt mõjuv seik, et alguses isegi Jeesuse vennad ei uskunud temasse. Nimelt öeldakse Jh 7: 2-5: „...”

Hiljem aga oli Jaakobuse suhtumine hoopis teistsugune. Sellest kõneleb paljugi see, mis Paulus ütleb 1Kr 9:5: „...” Sellega paljastab Paulus meile, et Issanda vennad olid abielus ja rändasid evangeeliumi kuulutades ringi koos oma naistega. Küllap tähendas see sedagi, et neil reisidel olid peale naise kaasas ka vähemalt väiksemad lapsed.

Võib-olla kõige selgem teade Jaakobuse elu muutumisest on 1Kr 15:7: „...” Jutt on sellest, et kui Kristus oli surnuist üles tõusnud, siis ilmus ta paljudel puhkudel nendele, kes olid temasse uskunud ja kes ta surma pärast löödud olid. On täiesti arusaadav, et nad poleks niisama lihtsalt suutnud tema surnuist ülestõusmist uskuda. Jeesus veenis neid, näidates end neile ja mõnel juhul isegi käskides end käega katsuda. Niisiis ilmus Jeesus eraldi peale

teiste ka oma poolvennale Jaakobusele. Pauluse sõnul ilmus ta Jaakobusele isegi enne, kui kõigile apostlitele. Muidugi veendus ka Jaakobus siis, kuidas Jeesusega lugu tõeliselt on.

Edasi jutustatakse Jaakobuse kohta, et teda peeti üheks koguduse tugisambaks. Paulus mainib seda nagu möödaminnes, kui ta Gl 2:9 ütleb: „...” Tasub tähele panna, et Paulus nimetab siin Jaakobust esimesena. Järelikult ei olnud ta Peetruse ja Johannese kõrval sugugi vähem tähtis, vaid ennemini teistest tähtsam.

Samasugust rõhutust võib näha ka kiriku esimesel kirikukogul, mida kirjeldatakse Ap 15-s. Sellel koosolekul tegi just Jaakobus kokkuvõtliku sõnavõtu, mispeale tehti otsus, et pagankristlastel ei ole päästetud saamiseks tarvis pöörduda juutluse ega hakata järgima juutluse reegleid. Seega pidi Jaakobusel olema eriti Jeruusalemma koguduses tugev positsioon.

Hiljem räägib pärimus, mis on küll natuke ebakindel, et Jaakobusele anti lisanimi „Õige”, kuna ta elas väga seadusekuulekat elu ja kasutas palju aega Jeruusalemma templis palvetamiseks. Nii kohtas ta palju juute ja juutkristlasi, kes templit külastasid. Seetõttu võis ta ka oma kirjas pöörduda mitmel pool hajali elavate juutkristlaste poole, arvestades, et teda tunti ja teati.

Ka esimesel sajandil elanud juudi väejuht ja ajaloolane Flavius Josefus nimetab ka Jaakobust. Ta jutustab, et keiser Nero nimetas Sanhedrini ehk juutide Suurkohtu juhtkonda ülempreestriks saduseride hulka kuulunud Hannase samanimelise poja. See toimus Nero esimesel valitsusaastal. Selle Hannase tahtel toodi Jaakobus ja mõned teisedki juutkristlased kohtu ette ja mõisteti kividega surnuks viskamise läbi surma. See toimus tõenäoliselt aastal 62.

1.3 KIRJUTAMISE AEG

Muidugi huvitab meid seegi, millal on Jaakobuse kiri kirjutatud. Selles osas on uurijad, nagu tavaliselt, mõnevõrra eriarvamustel. Üsna mitmed arvavad, et see on kirjutatud enne aastat 48. Nimelt arvatakse üldiselt, et sellel aastal kogunes Jeruusalemmas Ap 15-s kirjeldatud kirikukogu. Jaakobus aga ei viita sõnagagi sellele päris tähtsale koosolekule. Edasi põhjendatakse nii varast ajastust muuhulgas sellega, et Jaakobus oli ehk kuulnud kuulujutte Pauluse õpetusest ilmselt väärnimõistetud kujul ja seetõttu asus seda väärõpetust tõrjuma. Pärast nimetatud koosolekul üksmeelsele otsusele jõudmist ei oleks olnud sellise kirja kirjutamiseks põhjust.

Veelgi tähtsamaks selle kirja nii varase ajastuse põhjenduseks on see, et Jaakobuse kirjas on väga palju viiteid Jeesuse kõnedele, eriti Mäejutlusele. Ent need viited ei ole otsesed tsitaadid evangeeliumiraamatutest. Lisaks sellele on kokkulangevused Pauluse tekstides ja evangeeliumiraamatutes eriti stiililiselt, aga osalt ka sisuliselt üksteisest kaugemal, kui kokkulangevused Jaakobuse ja evangeeliumiraamatute vahel. Lihtsamalt väljendades: Jaakobuse poolt ära toodud Jeesuse sõnad langevad evangeeliumides toodutega täpsemalt kokku, kui Pauluse tsitaadid. Sellest võib järeleda, et Jaakobus tundis Jeesuse õpetust hästi, ehkki evangeeliumiraamatud olid alles ilmumata.

Võib olla, et see kiri on kirjutatud aastate 45 ja 48 vahel. Sellisel juhul on see UT-i raamatutest kõige vanem. Nii varajase ajastuse poolt kõneleb ka see, et kirjast endast saab sellise käsituse, et ristiusku peeti alles juutluse sees olevaks liikumiseks. Tegelikku ja selget eraldust ei olnud järelikult veel toimunud. See suund hakkas tugevnema alles pärast seda, kui Paulus alustas oma misjonitööga. Igaks juhuks märgin siiski, et Jaakobuse kirja kirjutamise aja suhtes on ka teistsuguseid hinnanguid.

Aga kellele Jaakobus oma kirja kirjutas? Kirjas endas öeldakse ainult, et see on kirjutatud kaheteistkümnemale hajali asuvale suguharule. Mõeldud on Iisraeli rahva 12 suguharu. Kuna kiri on kirjutatud kreeka keeles, siis on tõenäoline, et see on esialgselt kirjutatud diasporaas ehk üle maailma hajali elavatele juutkristlastele. Kirjast

selgub, et osa adressaatidest elas vaesuses, millist olukorda rikkad koguduseliikmed oma positsiooni upitamiseks ära kasutasid.

Veel tasub mõelda sellelegi, kus võib see kiri olla kirjutatud. Selles kirjas on mitmeid viiteid geograafiale ja ilmastikule. Nende põhjal on tehtud isegi uurimus, mille pealkirjaks võiks tõlkes olla: „Palestiina kirjeldus Jaakobuse kirja põhjal.” Ta räägib näiteks Jk 5:7 kevad- ja sügisvihmadest: „...” Nii reeglipäraselt tuleb Palestiinas vihm esmajoones rannikualadel. Ja kuna Jaakobus kõneleb oma kirjas lisaks veel ka laevast ja selle tüürimisest, siis võib arvata, et ta elas kirja kirjutamise aegu rannikul Palestiina põhjaosas või isegi Väike-Aasias.

Enne, kui avame Piibli Jaakobuse kirja kohalt, tasub öelda veel mõni sõna kirja sõnumi kohta. See on nimelt ikka veel päris ajakohane ja mõeldud ka meile, kes maadleme samasuguste küsimustega nagu inimesed ligi 2000 aastat tagasigi.

Kaasinimeste vajaduste eest hoolitsemine on endiselt aktuaalne teema Eestiski. Ka kogudusest ei ole kadunud patud ja puudujäägid, millest selles kirjas räägitakse. Näiteks, kui paljud meist võivad juba öelda, et nad valitsevad oma keelt? Jaakobuse kiri raputab meid nägema, et kaasinimeste vajaduste eest hoolitsemine ei ole ristiusus ainult mingi lisand, vaid üks usu põhiküsimusi. Sellest ei pääse kuhugi, et ehtne ristiusk väljendub heades tegudes kaasinimeste vastu. Ehtne usk ei koge teiste aitamist sunnina, vaid see tuleb esile nagu hea vili viljapuul – mitte käsu peale, vaid loomulikult.

On jõudnud kätte aeg avada Piibel Jaakobuse kirja kohalt.

1:1

Kelle sulane ütleb Jaakobus end olevat? Ta ütleb: „Jumala ja Issanda Jeesuse Kristuse sulane.” Nii ta ütleb juba kirja esimeste sõnadega välja, mida ta mõtleb Jeesusest ja sellest, kes ta on. Kreekakeelne sõna *kyrios*, mis tähendab Issandat, on sama sõna, mida kreekakeelses VT tõlkes Septuagintas kasutatakse Jumala nimena ja mis mõnikord on tõlgitud ka Jahveks – või eestikeelsetes vanemates piiblitõlgetes Jehoovaks. Sama formuleering nagu kreeka keeles – et Jeesus Kristus on Issand – on ka eestikeelsetes tõlgetes. Vaatame täpsemalt, mida see öieti tähendada võiks.

Ütleme, et sa kohtud tänaval vana sõbraga, kellel on kombeks süütut nalja visata. Koos temaga on keegi, keda sa ei tunne, ja ta tutvustab teda sulle. Ta ütleb näiteks: „Siin on härra ja hidalgo Mats Meremees.” Sel juhul tähendavad sõnad „härra” ja „hidalgo” üht ja sama inimest.

Aga kujutleme teistsugustki võimalust. Oletame, et su tuttaval on täiesti tõsi taga ja ta tutvustab endaga kaasasolevat isikut sõnadega: „Siin on presidendi ja peaministri sekretär.” Siis sa tead, et president ja peaminister on kaks eri isikut, kuid antud inimene on nende mõlema teenistuses.

Jaakobus kasutab siin kreeka keeles samasugust skeemi, öeldes, et ta on Jumala ja Jeesuse Kristuse sulane. Seda võib mõista kahel viisil: kas samamoodi nagu „härra ja hidalgo”, kes on üks ja sama isik, või siis nii, et Jumal ja Jeesus Kristus on eri isikud, kelle mõlema teenistuses Jaakobus on. Aga selliselgi juhul tähendaks Jeesuse kohta kasutatud sõna *kyrios*, et ta on Jumal.

Peab ütlema, et võrdlus presidendi ja peaministriga on muidugi kohmakas ja ebatäpne. Reaalses elus on neil kummalgi kindlasti oma sekretär, sest nad ajavad eri asju. Jeesuse Kristuse ja Jumala Isaga on selles suhtes teisiti. Juba siis, kui Jeesus maa peal tegutses, rõhutas ta ise, et ta teeb ja räägib ainult seda, mida ta kuuleb rääkivat ja näeb tegevat oma taevast Isa. See on loomulikult samamoodi praegugi, sest kõik, mida Jumal üldse teeb, teeb ta Jeesuse Kristuse läbi. Jumala Isa ja Jeesuse Kristuse vahel ei ole mitte mingeid lahkuminekuid või erimeelsusi. Seega ei ole taevases asjaajamises üldse võimalik, et Jumal Isa käsiks Jaakobusel teha üht asja, Jeesus aga midagi muud. Sel põhjusel võibki Jaakobus täiesti rahulikult öelda, et ta on nende mõlema teenistuses. Tegemist on küll kahe isikuga, kuid siiski ühe Jumalaga, kes ei ole kunagi iseendaga kuidagi vastuolus.

Mida see võib-olla raskevõitu arutluskäik tähendab? – Kõigepealt ei ole juhus, et Jaakobus alustab oma kirja niiviisi. Ta tahab kohe kirja alguses välja öelda, kellega meil on tegemist, kui me järgime Jeesust Kristust. Ta on just nimelt Jumal ja Issand. Ta on kõikvõimas Jumal, kes on saanud inimeseks, et meid päästa.

Võib-olla meie ajal unustatakse liiga kergesti, et Jeesus on tõesti Jumal, kellel on kõik meelevald nii taevas kui ka maa peal. Kui mõelda maailmakõiksusele, mis Jumal on loonud ja mida ta oma ligioluga täidab ning mis ometi on tema suuruse kõrval tühine, siis saame hoopis uue mõõtkava või panoraami, mõeldes näiteks lapsele söimes jõuluööl, suurele reedele või ülestõusmispühadele. Ta tõesti tühjendas iseenda ja alandas end viisil, mida me iialgi ei suuda mõista. Ta suri, et meie võiksime elada.

Edasi – Jaakobus nimetab end siin sulaseks. Vastav algkeelne sõna tähendab õieti orja. Ei tea, kuidas sinuga on, aga kui mina oleksin olnud Jeesuse poolvend, siis tõenäoliselt oleksin selle ikka kusagil kirjas ka ära märkinud. Jaakobus aga nimetab ennast mitte Jeesuse sugulaseks, vaid Jumala ja Issanda Jeesuse Kristuse orjaks.

Nagu juba nägime, Jeesuse poolvennad algul ei uskunud, et ta on Jumala Poeg. Nad olid koos kasvanud ja mänginud. Nad olid näinud tema sirgumist. Kahtlemata olid nad märganud, et ta oli mitmes suhtes eriline, aga seda nad ei uskunud, et ta oleks maailma Päästja. Issand Jeesus elas siis maa peal tõesti täielikult inimesena, nii et isegi ta oma vennad ei uskunud temasse.

Jaakobus oli siis õppinud Jeesust tundma kõigepealt oma vennana ja alles siis Päästjana. Nüüd nimetab ta end Jeesuse orjaks. Pangem tähele sedagi, et ta ütleb Jeesuse nime koos täieliku tiitliga: „Issand Jeesus Kristus”. Sellega väljendab ta, et Jeesus on ka tema Issand. Jeesus oli ta nimi inimesena, ja sellena tundis oma poolvenda ka Jaakobus. Aga ta tundis teda ka Kristusena ehk Messiana, kes oli surnud maailma pattude pärast. Ja lõpuks tundis ta teda ka Issandana – kõikvõimsa valitsejana, kelle sulane ta hea meelega oli.

Jaakobus saadab oma kirjas tervitusi „kaheteistkümnele hajali asuvale suguharule.” Selle väljendiga mõtleb ta juutkristlasi – ta kirjutab kristlastest juutidele. Meil tasub ikka meeles pidada, et algkogudus koosnes kaua aega sajaprotsendiliselt ainult juutidest. Alles hiljem hakkas evangeeliumisõnum jõudma ka mittejuutide hulka. Siis kujunesid probleemiks muuhulgas ühised söömaajad, sest juutidest koguduse liikmete jaoks, kes olid eluaeg harjunud pidama Jumala antud puhtuseeeskirju, oli koos paganlusest pöördunutega söömine õudus. Oli tarvis palju Püha Vaimu juhtimist, et neist probleemidest üle saada. Aga Jaakobuse kirjas pole sellistest küsimustest juttu. Sellegi põhjal võib oletada, et ta kirjutas oma kirja enne, kui ristiusu levimine paganate hulka hoo sisse sai. Sellepärast ta ka adresseerib oma kirja Kristusesse uskujatele juutidele.

Mida ta siis kirjutab oma rahvuskaaslastele, sellega jätkame järgmisel korral.

PKK1159 Jk 1: 2-4

Katsumuste koolis

Jaakobus oli tema kirja põhjal otsustades väga praktiline mees. Ta läks ilma pikema sissejuhatusega kohe asja tuuma juurde. Mida ta siis tahtis oma kirjas kõige esmalt öelda? Et me ta alguse kaalukust paremini mõistaks, vaatame veel kord kogu kirja sõnumit. See väljendab kirjutaja muret inimestevaheliste suhete pärast koguduses. Ta kutsub üles kandma hoolt vaeslaste ja leskede eest (1: 27); kutsub üles suhtuma ühtviisi nii rikastesse kui ka vaestesse (2:1); õhutab armastama ligimest, nagu iseennast (2:8); hoiatab riiakuse eest koguduses (3:14); keelab üksteise halvustamise ja arvustamise (4: 11); sõitleb tööliste maksmata jäetud palga pärast (5:4) ja juhendab, mida teha, kui keegi on haige (5:14). Inimestevahelised suhted on siis terve selle kirja üks tähtsamaid teemaderinge.

Aga millega Jaakobus alustab? Võib-olla on natuke üllatav, et kirja alguses ei olegi neist teemadest juttu. Seal keskendutakse hoopis muule. Teiste eest hoolikandmise asemel on tähelepanu all hoopis hoolitsemine iseenda eest. Seda näeme näiteks soovitustes paluda endale tarkust (1:5) ja olla palvetades mitte ebakindel, vaid usaldav (1:7); samuti näpunäidetes, mille üle tasub kellelgi kiidelda (1: 9-10).

Millest selline individuaalsuse rõhutamine johtub – pealegi veel kirjas, milles üldiselt on palju juttu teiste arvessevõtmisest? Paulus räägib samast asjast Efesose koguduse vanematele Ap 20:28: „Pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaiks Püha Vaim on teid pannud”. Sõnum on selge: enne, kui saab hoolt kanda teiste eest, tuleb hoolitseda enda eest. Enne, kui võid teisi teele juhatada, pead ise olema tee leidnud. Enne, kui saab aidata ja toetada üksteist teel, tuleb endal käima õppida.

Mõnelgi koguduse töötajal, pereemal, eraettevõtjal ja muulgi töönarkomaanil on kombeks õigustada oma eluviisi mõttega: kogudus vajab mind, perekond vajab mind, töökohas ei tulla ilma minuta toime. Tulemuseks on, et teatud aastate pärast on perekonna, koguduse ja töökoha vajadused endised, aga korvamatu rabaja on läbi põlenud ja läinud.

Need näited ei ole Jaakobuse kirjast, aga nende abiga sai ehk selgemaks, mida Jaakobus tahtis öelda, alustades oma kirja iseenda eest hoolitsemise teemadega. Jumala inimese tähtsaim ülesanne Jeesuse Kristuse järgijana on esmajoones kanda hoolt iseenda eest, töötagu ta kus tahes. Alles pärast seda on võimalik tõesti pikas plaanis aidata teisigi.

Eelmisel korral tutvusime juba kirja lühikese algustervitusega. Kohe selle järel läheb Jaakobus otse asja tuuma juurde nii üllataval viisil, et poleks ime, kui mõned kirja kuulajatest oleks pingilt maha kukkunud.

1:2

Selline üleskutse mõjub vähemalt üllatavalt, kas pole? Jaakobus ütleb keerutamata, et kui sa satud mitmesugustesse kiusatustesse, siis ära arva, et juhtus midagi koledat. Vastupidi – sul tuleb pidada lausa rõõmuks, et Jumal sind sel viisil proovile paneb.

Mis sa selle peale ütled? Kas sul on kombeks hakata rõõmustama, kui tundub, et raskused sind matavad? Kui paljud üldse ülepea nii teevad? On ju nii, et igasugu katsumused tunduvad väga rasked, kui need meile osaks saavad. Kuidas võiks sellises olukorras rõõmustada? Ometi tähendas see sõna Jaakobusele võtit kogu elu mõistmiseks.

Enne, kui seda võtit lähemalt uurida, pangem aga tähele sedagi, mida Jaakobus ei ütle. Sageli ju küsitakse, kas peaks kristlane eluraskuste ja katsumuste keskel kogema sügavat rõõmu. Jaakobuse järgi ei ole küsimus selles. Ei ole tarvis püüda end veenda, et sa oled aktsepteerinud oma elus Jumala tahet, kui sa tegelikult oma saatuse üle hädaldad ja kurdad. Inimene ei või öelda, et ta on Jumala tahtega enda osas rahul, enne kui ta toimunu üle võib rõõmustada. Aga kuidas rõõmustada asja üle, mis sulle ei meeldi?

Esmalt tasub ehk tähele panna, et Jaakobus ei käsi pidada rõõmuks katsumusi kui selliseid, vaid nendesse sattumist. Vahe paistab üsna väike, kuid on siiski selge. Mõtleme kasvõi hambaarsti juures käimisele. Vähesed vist tunnevad rõõmu selle üle, et hambaid puuritakse, aga isegi valust hoolimata võib ikkagi tunda rõõmu selle üle, et oled pääsenud arsti juurde ja hambad saavad korda. Vaevalt pidas ka Jaakobus silmas, et meil tuleks rõõmustada näiteks selle üle, kui jalaluu läheb katki või kui jääme töötuks. Pigem tahab ta öelda, et meil tuleks õppida rõõmustama selle üle, et nende ebameeldivate asjade läbi oleme sattunud tõelisse kooli.

Teine salm õpetab meile veel muudki. Sellest selgub muuhulgas, et Jaakobus ei ole ebarealistlik. Ta ei ütle, et Jumal kaitseb oma lapsi, nii et neile ei juhtu kunagi midagi halba. Ta ei õpeta, et kristlane võiks siin elus pääseda kogemustest, mis tunduvad ebameeldivad. Vastupidi – ta mõtleb, et nagunii me satume neisse.

Tahaksin eriti peatuda ühe sõna juures, mida ta kasutab. Kiusatustest rääkides kasutab ta sõna „mitmesugused”, kreeka keeles – *poikilos*. Selle sõna algupärane tähendus kreeka keeles on õieti mitmevärviline või mitmetooniline. Sama sõna kasutatakse ka Mt 4: 24: „Ja kuuldus Jeesusest levis üle kogu Süüria, ja tema juurde toodi kõik, kes põdesid mitmesuguseid tõbesid ja olid piinade käes ja kurjast vaimust vaevatud ja langetõbised ja halvatud, ning tema tegi nad terveks.” Siingi on see sõna tõlgitud eesti keelde vastega „mitmesugused”. Hädasid, mille vastu tuldi Jeesuselt abi saama, oli väga mitmesuguseid.

Sama sõna kasutab ka apostel Paulus 2Tm 3:6, rääkides õnnetutest naistest, kes on pattudega koormatud ja mitmesugustest himudest aetavad. Ja Peetrus kasutab seda sõna 1Pt 4:10, rääkides kristlastest kui Jumala mitmesuguse armu headest majapidajatest.

Jaakobus räägib siis mitmesugustest kiusatustest, millesse kristlased satuvad. Kreekakeelne sõna *peirasmos* tähendab nii katsumusi kui ka kiusatusi. Iga katsumus on omamoodi ka kiusatuseks. Näiteks võib tekkida kiusatus hakata nurisema või minna raskustest pääsemiseks mingile halvale kompromissile. Nii paneb tekkinud olukord inimese proovile ja toob välja selle, mis inimese südames peidus ja mida tavaolukorras hea kasvatus varjab. Aga samuti on sellised katsumused võimaluseks kasvada – nimelt kiusatustest üle saada. Jaakobuse mõte on, et kiusatusi või katsumusi, mis võivad kristlast tabada, on väga mitmesuguseid. Peamõte ei ole, et kiusatusi on väga palju, vaid et neid tuleb ette väga erinevaid. Aga olgu nad millised tahes ja tulgu, kuidas tahes, kristlane peaks pidama nende tulemist lausa rõõmuks.

Kas tundub selline viis kõikvõimalikesse elu katsumustesse suhtuda realistlik? Kes meist suudaks öelda mõnele ligimesele, kes on inimlikult vaadates sattunud suurtesse raskustesse ja katsumustesse, et suhtugu aga kõigesse sellesse lausa rõõmuga? Selle väljaütlemine võib kergesti tähendada ka sõpruse lõppu.

Miks siis Jaakobus sellist asja soovitab?

Nüüd me läheme Jaakobuse kirja kõige tähtsama mõtte ja sõnumi juurde. Nimelt on selle kirja vaatenurk elule laiem kui see, mis meil tavaliselt on. Vaatame, kuidas ta ise oma üllatavat üleskutset põhjendab.

1: 3

Nagu näeme, jutt ei ole lihtsalt eluraskustest, vaid usu läbikatsumisest. Tõsi muidugi on, et ükskõik missugune eluraskus võib ka meie usu tõsisele proovile panna. Ent Jumalal on alati mõttes mingi eesmärk, selles võime olla kindlad. Siin on jutt inimese südame hoiakust raskuste suhtes. Algtekstis on siin tegusõna aegvormiks aorist, millest võib järeldada, et rõõm on katsumuste või kiusatuste tagajärg. Heebrea kirja 12. peatükis näeme, et üks abinõu, mida Jumal uskliku inimese elu kujundamiseks kasutab, on kasvatus või distsiplineerimine, mis täht-tähelt tähendab lapse kasvatamist. Katsumused on tähenduseta, kannatus on arutu ja proovilepanekud on mõttetud, kui neile ei leidu mingit head põhjust. Jumal kinnitab oma apostli kaudu, et neil on eesmärk ja pealegi veel hea. Või nagu ütleb ap. Paulus Rm 8:28: „Ent me teame, et neile, kes Jumalat armastavad, laseb Jumal kõik tulla heaks ...”

Kui välised katsumused meid rõhuvad ja meid pannakse kannatuste, leina ja tagasilöökide tulle, siis usk näeb selles Jumala toimimist. Usk ei nõustu uskuma Jumalast muud kui head. Seepärast võib kristlane usaldada, et Jumal on lubanud raskeid asju meie ellu tulla põhjusel, mida ta teab. Kaugeltki alati ei jõua me neis põhjustes ise selgusele, vähemalt mitte praeguses elus.

Tahan rõhutada, et me ise ei tarvitse üldse mõista, mis eesmärk Jumalal on. Selles seisnebki usuproov. Me käime usus, mitte nägemises. Keskajal ütles keegi, et Jumal ei tee midagi ega lase toimuda millelgi, mida me isegi ei teeks ja lubaks, kui me näeksime kõik sündmused ja nende tagamaad ning tulemused läbi niiviisi, nagu näeb Jumal. Teisisõnu – kui meil oleks Jumala tarkus ja teadmised, siis poleks meil ka tema mõistmisega probleeme.

Kuna aga meie tarkus ja teadmised on oluliselt väiksemad, siis jääb meil üle ainult tema suuremat tarkust usaldada. See ongi uskliku kutsumus.

Millised on eesmärgid, mida usu läbikatsumisega saavutatakse? Kõigepealt näitavad katsumused meie usu tegelikku väärtust ja tugevust. Kuni seda tegelikult elus pole proovile pandud, ei tea me isegi selle kandejõudu. Toome näite lennukist. Kõigepealt lennukit joonistatakse ja projekteeritakse paberil. Edasi tehakse juba täpsed joonised ja mudel. Mudelit testitakse, ja siis algab tegelik lennukite ehitamine. Umbes kahe aasta pärast veereb esimene lennuk tehast välja. Siis on kõige tähtsam küsimus: kas see lendab? Kas see teeb läbi päris katsetused? Katselendur testib seda õhus, päriselt lennates. Kui lennuk õigustab kõiki neid ootusi, mis valmistaja talle on pannud, siis usaldavad seda ka lennufirmad ja hakkavad tellima lennukeid, millega reisijad jõuavad turvaliselt ühest kohast teise. Nii on lennuk osutunud heaks.

Samamoodi tuuakse hindajale hinnata näiteks ehted, et ta teeks kindlaks, kas tegemist on ehtsa kulla või hõbedaga. See pannakse tulle ja sellele valatakse peale hapet. Seepeale võib testija teatada, kas tegemist on ehtsa kaubaga. Nii paneb ka Jumal meie usu proovile, et saaks ilmsiks selle ehtsus. Keegi on öelnud, et leina hape testib usu münti. Selles on paljugi tõde. Ei ole olemas läbiproovimata usku. Aga muidugi ei kõnele need näited proovilepanekute eesmärgi kohta kaugeltki kõike. Kindlasti aga paneb iga raske asi, mis meie elus juhtub, meid küsima, mida me mõtleme Jumalast. Need panevad meie usu proovile küll.

Jaakobus ütleb, et usu läbikatsumine teeb meid kannatlikuks. Jumal paneb meid siis proovile selleks, et sünnitada meis kannatlikkust. On väga hea teada, et Jumal ei anna meile raskusi raskuste endi pärast, vaid selleks, et anda meile nende läbi midagi sellist, mida me ise ja samuti meie ligimesed tõesti vajame. Sellega seoses tuleb küll meele pidada sedagi, et ega kannatus iseenesest ei aita meil kasvada kannatlikkuses või tugevaks saada lootuses, vaid seda teeb Jumala sõna, mis tuleb meie juurde kannatustes ja millele inimene saab õppida toetuma.

Sellest just Jaakobuse kiri räägibki. Jaakobuse läbi annab Jumal katsumustes elavatele inimestele uue vaatenurga oma olukorrale. Nad saavad Jumala sõna, mille varal ja alusel võivad nad kiusatuste keerises isegi rõõmustada. Ilma selle jumaliku vaatenurgata ei oleks mingit asja rõõmustada.

Oleme siis näinud, et raskused, mis elus ette tulevad, testivad meie usu kvaliteeti. Samuti saime kuulda, et katsumuste otstarve on kasvatada meie usu kannatlikkust ja vastupidavust.

Seda on lihtne täheldada ka meie oma kogemustemaailma põhjal. Näiteks paljud praegu abielus elavad paarid mõtlesid omal ajal, kui nad alles teineteisega käisid, et nende tulevane abielu kestab kogu elu ja et nad on teineteisele loodud. Sel ajal olid need mõtted teatud mõttes kattunud. Neid polnud testitud. Aga aja jooksul tulid ka katsumused. Armastatu juures hakkas ilmema jooni, mis ei olnudki kuigi meeldivad; teatud iseloomujooned hakkasid ärritama rohkem, kui varem; korter ei meeldinud; sugulastel paistis olevat liiga palju häid nõuandeid; erinevad suhtumised laste kasvatamisse ning aja ja raha kasutamisse hakkasid selgeks tegema, et abielusuhe eeldab palju tööd ja kohanemist. Kuid kriisid ka tugevdasid suhet. Iga võidetud katsumus tugevdas liitu. Nii hakkavad esialgsed kujutlused ja ootused alles vähehaaval ja katsumuste läbi omandama ka katet.

Aga Jaakobus ei mõtle ainult argielu raskuste võitmisele, vaid ennekõike sellele, et katsumused lähendavad meid Kristusele. Ta püüab meid paremini oma kohale kinnitada, et elutormid meid Päästja osadusest lahti ei rebiks. Ta tahab meid julgustada pidama Jeesusest kinni siiski, kui meie loomulikud meeled ja mõistus ei näe selleks mingit põhjust.

Jaakobusel on sellele asjale lisada veel muudki.

1:4

Katsumused teevad meid täisealisteks kristlasteks, aga kuidas Jumal meis kannatlikkust sünnitab? On huvitav, et kannatlikkus ehk vastupidavus, nagu seda sõna samuti võib tõlkida, on Vaimu viil. Inimene ei saa kannatlikuks Seaduse käske pidades ehk ennast kannatlikuks sundides. Kuid ka Püha Vaim ei paku meile seda andi hõbekandikul. Kannatlikkus ja vastupidavus sünnivad tegelikus elus – katsumuste läbi.

Vastupidavus katsumustes kasvatab meid seega vaimuliku küpsuse poole. Teisisõnu – mida sagedamini meil tuleb võidelda kiusatuste vastu mitmesugustes katsumustes, seda paremini koolitatud me saame. Kui me oleme kunagi mingisse kiusatusse langenud ja saanud kogeda midagi patu tõsidusest, siis oleme uuesti samasugusesse olukorda sattudes hoopis uuel positsioonil. Lapski, kes kord on kuuma pliidi vastu oma sõrmi põletanud, ei puuduta seda naljalt uuesti.

Katsumused panevad meid küsima, kas me kõigest hoolimata usaldame ikkagi Jumala head tahet. Kas usaldame, et ehkki kõik näib minevat viltu ja ebaõnnestuvat, tuleb see kõik ikkagi Jumala käest? Ega katsumused ei ole sageli kerged. On tõeline oht, et inimene võib Jumalast ära pöörduda või koguni teda needa. Kerge on tunnistada usku nii kaua, kui see pole pandud proovile.

Muidugi peab kindlasti arvestama, et meie elus tuleb ette ka raskusi, mida pole meile kaela saatnud Jumal, vaid meie enda rumalused ja valed valikud. Tegelikult on üldse vale öelda, et Jumal saadab meile raskusi, kiusatusi ja katsumusi – neid on siin ilmas ilma selletagi enam kui küllalt. Me toodame neid ise oma põikpäisuses ja rumaluses nii endale kui ka teistele. Peale selle juhtuvad näiteks loodusõnnetused, mida ei saa otseselt panna ei enda ega teiste süüks. Õnneks aga saab Jumal kõiki neidki olukordi ära kasutada meie koolitamiseks. Kui sattusime raskustesse seetõttu, et eirasime Jumala nõuandeid, siis edaspidi vähemalt teame selle hinda ja oskame teha sellest järeldusi. Kui peaks antama uus võimalus, siis oskame olla targemad või vähemalt hoiatada teisi. Peamine küsimus polegi selles, kas sattusime kiusatustesse oma süül või teiste süül või ka lihtsalt selle tõttu, et maailm, milles me elame, on alles puudulik ja samuti patu needuse all. Tähtis on igas olukorras jääda armastuses Jumala juurde ja lasta tal end kõigi kogemuste läbi kasvatada.

Neljandas salmis on veel muidki tähtsaid vaatenurki, aga kuna nende käsitlemiseks tasub varuda küllaldaselt aega, siis seekord lõpetan. Võib-olla jäi seekord kõige pealmisena meelde mõte, et katsumustes võib peituda hoopis rohkem Jumala tõelist hoolekannet, kui me tavaliselt taipame arvata.

PKK1160 Jk 1: 4-11

Tarkus näeb kaugemale

Meie eelmine saade lõppes Jaakobuse kirja õpetusega, et katsumuste tulemuseks või viljaks on kannatlikkus ehk püsivus – olenevalt sellest, kuidas vastavat algkeelset sõna tõlkida. Jätkame veelgi sellega, mis Jaakobus kirjutab esimese peatüki 4. salmis.

1:4

Eks me tea oma igapäevaelustki, et poolikud asjad meid ei rahulda. Poolik töö ootab ikka lõpuleviimist, poolik armastus ei rahulda kedagi ja poolik pühendumine ei anna häid tulemusi. Miks peaks see Jumala riigis teisiti olema? Tõsi küll, mis puudutab meie usuelu ja suhet Jumalaga, siis siin ilmselt on poolikuid asju väga palju, aga see ei tähenda, et me peaksimegi pidama seda loomulikuks ja mitte pürgima edasi.

Siin nimetab Jaakobus kristlaste eesmärki täiuslikkuseks. Ta nimetab nii täiuslikkust kui ka terviklikkust. Kõigepealt tasub tähele panna, et Jaakobuse üleskutse on antud mitmuse teises isikus ehk teie-vormis. See on ka loomulik, kui jutt on mõeldud tervele kogudusele. Ta kutsub seega tervet kogudust üles olema täiuslik ja terviklik. Seda tõsiasja ei tohi unustada, ehkki teisalt me saame aru, et see üleskutse on loomulikult mõeldud ka igale kristlasele.

Kui me tahame seda näha ennekõike kogudusele kui tervikule antud üleskutsena, siis kõik see, mida Jaakobus esile tõstab, on praktilisteks näideteks selle kohta, mida täiuslikkus ja terviklikkus koguduslikus mõttes tähendab. See tähendab näiteks seda, et vaest koheldakse niisama austavalt kui rikast; samuti seda, et leskede ja vaeslaste eest kantakse hoolt. Selline vaatenurk on väga lähedane sellele, mis Paulus kirjutab koguduse kohta 1Kr 12-s. Ta võrdleb seda seal inimese ihuga ja ütleb 1Kr 12:12-15; 26-27: „...”

Et ihu võiks olla täiuslik ja terviklik, nii et ta suudaks täita kõiki oma ülesandeid, selleks ei tohi seal näiteks olla mingit õiendamist ja vaidlusi selle üle, kes on suurim. Võib seega arvata, et Jaakobus pidas täiuslikkusest rääkides silmas seda vaatenurka koguduse kui terviku suhtes.

Aga muidugi käib jutt täiuslikkusest ka iga üksiku kristlase kohta. Sellest kõneleb see, mida Paulus selle asjaga seoses õpetas Fl 3: 12: „...” Ta peab silmas seda, et ehkki kristlane on Jumala Isa ees tänu Jeesusele Kristusele juba täiuslik, me teises mõttes siiski alles liigume ja kasvame selle suunas. Sellest räägibki Jeesuses juba täiuslik Paulus. Miski vähem kui täiuslikkus muidugi ei saagi olla kristlase eesmärgiks. Tõsiasi, et me praeguses elus selleni veel ei küüni, ei tee selle suunas pürgimist sugugi vähemväärtuslikuks. Küsimus on aga selles, et meie ebatäiuslikkuse all peavad kannatama teised inimesed meie kõrval. Sellepärast ei tohi me juba aususe nimel kunagi öelda, et oleme valmis. Alati on midagi, milles me võiksimme oma kaasinimesi teenida paremini kui seni.

Senini on Jaakobus siis rääkinud, milline meie elu on. See on usuvõitlus mitmesugustes kiusatustes ja katsumustes. Jaakobus on otsekui arst, kes on diagnoosi ära pannud. Aga mis rohtu ta siis soovitab?

Vastuse andis ta juba Jk 1:2-s: „...” Sõna „pidage” tähendab: võtke elus ettetulevate katsumuste suhtes täielikult selline hoiak, et te peate nende tulemist tänuväärseks asjaks. See ei tähenda, et me peaksime olema rõõmsad raskete asjade üle oma elus, vaid mõte on pigem, et me näeksime nendest kaugemale, nende taha. Need on tulnud selleks, et ma saaksin Kristusele veelgi lähemale.

Samast asjast räägib ka Hb 12:11: „...”

Jaakobus tahab meie silmaringi avardada. Ta tahab aidata meil näha, et kõigil kõikvõimalikel kiusatustel ja katsumustel on oma tähendus. Ta tahab aidata meil näha, et kõikide raskete eluolukordade ja -sündmuste eesmärgiks on viia meid elavale Jumalale lähemale.

Ei tea, kuidas sinule, aga minule on Jaakobuse antud rohu maitse kibe. Palju meelsamini võtaksin vastu magusat arstirohtu, mis viiks katsumuste ahjust välja. Aga seda soovides tean ühtlasi, et see soov on ebarealistlik. Elu ei ole selline. Ei ole üldse kusagil kirjutatud, et elu peab olema kerge. Vähemalt Piibel küll ei luba Jeesuse järgijatele kerget elu. Otse vastupidi. Sellest räägib ka Jaakobus – ta kirjeldab elu kui konarlikku teed vastumäge, mis on täis kibuvitsu ja ohakaid. Önnistused, mida ta töötab, ei tule kergelt.

Sellise tee käis läbi ka meie Issand ise. Ega me äkki taha olla temast paremad?

1:5

Pärast konarliku elutee kirjeldamist räägib Jaakobus tarkuse palumisest. Miks? Esimene ja kõige üldisem mõte sellega seoses on, et elus tuleb ette paljugi olukordi, kus me ei tea, kuidas on kõige targem ja õigem tegutseda. Alati ei tarvitse isegi kohe teada, milline võiks olla Jumala tahtmine antud olukorras. Sellisel juhul aga on Jaakobuse soovitus Jumala lastele: küsige nõu oma taevaselt Isalt! Tehke seda samamoodi, nagu laps küsib oma maiselt isalt nõu või palub abi, kui ta ise millegagi toime ei tule. Ja Jaakobus ütleb, et Isa annab nõu ehk tarkust hea meelega ja ilma küsimata, et miks sa ise ei oska.

Piiblis räägitakse tarkusest mitmes eri tähenduses. Jeesuse kohta on öeldud, et ta kasvas tarkuses; Moosese kohta öeldi, et talle õpetati kogu egiptlaste tarkust (Ap 7: 22). Neis kohtades tähendab tarkus üldist koolitust ja õpetatust. Saalomoni tarkus aga väljendus oskuses lahendada praktilisi probleeme. Armuandide loetelus nimetatakse ka tarkuse sõnu. Need tähendavad ilmselt eriolukordades tarvis minevat tarkust, mida Püha Vaim vajalikul hetkel usklikule annab. Selle kohta ütles Jeesus Lk 21:14-15: „[Kui teid kohtusse viiakse,]...”

Tarkuseks kutsutakse Piiblis ka oskust elada, mille abil inimene suudab rakendada oma teadmisi elus ette tulevates olukordades.

Jaakobuse soovitus paluda tarkust on kindlasti seotud ka kiusatustesse sattumise teemaga, mida ta parajasti käsitleb. Just rasketes ja keerulistes olukordades ongi väga tähtis küsida Jumalalt nõu, et mitte otsustada ja toimida valesti. Siis oskab inimene pealegi näha katsumusi Jumala saadetud eluolukordadena, mille eesmärk on kinnitada teda usus ja lähendada Kristusele. Selline tarkus on Jumala and, mida tohib endale paluda.

Ehk sobib siinkohal illustratsiooniks Platoni mõistujutt koopast. Platon toob oma raamatus „Riik” mõistujutu inimestest, kes istusid kinniseotuna koopas, nii et päike paistis nende selja tagant. Nende selja taga liikus ka inimesi, aga kinniseotud nägid ainult nende seinale langevaid varje. Neid varje pidasidki nad kogu tõelisuseks. Läks aga nii, et üks kinniseotuist pääses vabaks ja koopast välja. Kui ta nägi, milline maailm tõeliselt on, siis oli tal alguses raske oma silmi uskuda. Ka päikesevalgus oli silmadele valus. Aga lõpuks ta harjus uue tõelisusega ja tahtis sellest rääkida teistelegi. Ta läks koopasse tagasi, et rääkida kaaslasele, milline on maailm tegelikult. Kaaslased aga ei uskunud teda, vaid pidasid teda vaimuhaigeks. Nad olid veendunud, et teavad, kuidas asjad tegelikult on, sest nad nägid neid ju oma silmaga.

Oma kõnekuses ja lihtsuses väljendab see mõistujutt hästi Platoni sõnumit selle kohta, milline on filosoofi elu ja ülesanne. Tema arvates on filosoof näinud tõelisust õigesti, kuna ta on mõelnud asjad sügavamalt läbi, kui seda tavaliselt tehakse, ja ta ülesanne on viia sõnum sellest teistelegi. Tegelikult on see muidugi ülepakutud väide, sest filosoof toetub ikkagi ainult inimlikule tarkusele ja analüüsivõimele. Küll aga sobib see mõistujutt eriti hästi kristlaste kohta, ja seda kahel põhjusel. Esiteks seetõttu, et kristlased on tõesti saanud Jumala ilmutuse läbi heita pilgu Jumala maailma, mida Piibli keeles nimetatakse taevariigiks. Veel enamgi – usu läbi nad juba elavad selles riigis. Nad tunnevad, kui reaalne see on, erinevalt teistest, kes sellega kontaktigi ei saa. Teiseks aga seetõttu, et kreekakeelne sõna *filosofia* tähendab sõna-sõnalt tarkusearmastust. Kuna tarkus on üks Jeesuse nimesid VT-s, siis võib iga kristlast täie õigusega kutsuda filosoofiks – tarkuse armastajaks. Kristlased on kutsutud olema need, kes näevad käesolevast elust kaugemale – tõelisse maailma, mis käesoleva maailma laste eest on varjatud.

Meie jaoks on eriti trööstiv Jaakobuse ütlus, et Jumal annab tarkust heldelt ja etteheiteid tegemata sellele, kes seda temalt palub. Jumal ju teab, et meil pole sellist nägemisvõimet, millega näha otseku kannatuste ja katsumuste taha. Seepärast me vajame Jumala tarkust, ja seda ta annab meile oma sõnas. Mida enam me tema sõna uurime, seda sügavamalt hakkame ta mõtteid mõistma. Samuti võib ta meile anda tarkust õige mõtte või ideena, mis raskes olukorras õige suuna annab. Seda nimetatakse ka inspiratsiooniks. Seejuures tuleb meeles pidada, et õige inspiratsioon ei ole kunagi Jumala kirjutatud sõnaga vastuolus.

Tarkuse palumisega on siiski seotud ka üks tingimus.

1:6

Siin on tähtis õpetus palve kohta üldse. Jaakobus küsib, mis mõtet on Jumalalt midagi paluda, kui ei usutagi, et ta tahab kuulda ja vastata? Jaakobusele ei ole palve seega mingi number või punkt kohustuslikus vaimulikus programmis, vaid mõttevahetus elava Issandaga, kes on oma laste heaolust huvitatud.

Pane tähele sedagi, et Jaakobus ei rõhuta mingil viisil palvetaja osa palves. Ta ei esita mingit loetelu selle kohta, milline palvetaja peab olema, et teda kuulda võetaks. Ta nimetab ainult ühte asja, mis õieti peaks olema

endastmõistetav – et palvetaja peab usaldama, et Jumal tahab ja suudab vastata. Selle puhul ei ole tegemist inimese võimega viia ennast nagu mingisse ekstaasi, vaid laps usaldab end oma Isa hoolde.

Jaakobus ütleb ka, et kahtleja inimene on nagu merelaine, mida tuul tõstab ja sinna-tänna paiskab. See on väga tabav võrdlus. Laine tõesti tõuseb ja langeb, olenevalt sellest, kuidas tuul teda paiskab. Samasugune on usklik inimene, kui ta usaldus Jumala abi vastu pole kindel. Ühel hetkel võib ta rõõmustada, teisel – masenduda; ühes olukorras tärkab lootus, teises kaob see jälle tagasilöökide tõttu. Selline elu on väga ebakindel.

Me võime kergesti öelda: „Ma tean, et Jumal hoolitseb selle asja eest”, aga samas asume juba ise otsuseid tegema. Küllap oleme isegi märganud, kuidas jätame mingi asja Jumala hooleks, aga mõne aja pärast ei usaldagi tema võimet aidata. Järeldame, et kui meie ajakava järgi ei ole mingit lahendust nägemisulatusse ilmunud, siis tuleb katsuda asi ise lahendada. Just siis saab sageli tehtud viga. Siis ma olengi „nagu tuule tõstetud ja sinna-tänna paisatud merelaine”. Sellise palvetaja vastandiks on inimene, kes toetub kindlalt Jumala töotustele.

Jaakobuse sõnad tähendavad muuhulgas sedagi, et palvetades ei tohi me oma palveid mingil viisil vähetähtsaks pidada. Kui juba Jumal meile kinnitab, et ta meie palveid kuuleb, siis kes meie oleme, et hakata tema töotusi kahtluse alla seadma?

1:7-8

Need sõnad kõlavad päris karmilt, aga ilmselt on see rohi, mis on meie mõistusele toomiseks vajalik. Jumal on usaldusväärne, aga kui meie peame teda ebausaldusväärseks, siis ka meie palved ei toimi. Kui otsustad ise oma probleeme lahendada, siis ei saa Jumal seda teha sinu eest. Võiks isegi öelda, et Jaakobuse kirjeldatud palvetaja on nagu laps, kes käsi öieli palub isalt või emalt leiba, aga on liiga kannatamatu ootama, et nad jõuaks talle seda anda. Häda ei ole siis selles, et Andja ei tahaks anda, vaid selles, et paluja ei malda võtta vastu seda, mis talle antakse.

Tabav on ka väljend, et kahtleja on hingelt kaksipidine mees, ebakindel kõigil oma teedel. See näib olevat vanasõnalaadne väljend, ja vanasõnad ei sünni ilmaaegu. Peab aga ütleva, et ega kaksipidine meelsus ei teki üleöö, vaid see on pika harjutamise tulemus, kui nii tohib öelda. Kui inimesel puudub otsustavus, siis on see nuhtluseks talle endale ja ka teistele. Ta ei tea isegi kunagi täpselt, mis ta tahab, ja ka teised ei saa teda aidata. Samamoodi, kui inimesel puudub otsustavus Jumala riigi asjades, siis ei saa ka Jumal temaga asju ajada, sest kui tuleb järgmine olukord või meeolu, siis muudab ka inimene oma meelt ja otsuseid. Jumal on usaldusväärne ja ootab õigusega, et teda sellisena ka võetaks.

Kahele poole kõikumine ja ebakindlus oli juba Iisraeli rahva suur probleem ja on seda samuti kristluses. Tegelikult on selle põhjuseks palju sügavam häda – nimelt see, et sisemiselt elatakse Jumalast kaugel ja lähemalt teda ei tunta. Seetõttu ei suudeta teda ka usaldada. Paljud kristlased ei tahagi tegelikult Jumala ligi tulla ega teda tundma õppida. Nad eelistavad elada vastavalt oma äranägemisele ning mitte võtta Jumala käske ja juhtnööre liiga tõsiselt. Mõnigi tunnustab otse, et ta küll usub Jumalasse, aga ei ole päris usklik. Sellest kumab läbi, et ega ei tahagi olla. Selline inimene muidugi ei saa ka raskes olukorras Jumalat usaldada – ta lihtsalt ei oska seda.

Prohvet Hoosea ütles, et Iisrael oli nagu kohtlane tuvi. Ta lendas abi otsima küll Egiptusse, küll Assüüriasse. Ta pöördus ühe ja teise suurvõimu poole, aga üldse mitte Jumala poole. Sageli oleme meiegi raskuste tekkides samasugused. Üritame üht ja teist ja mõnikord ei märkagi, et me pole üldse palunud Jumalalt abi ega tarkust, mida annab tema sõna.

Neid salme lugedes ei pane üldse imestama, miks Paulus korduvalt palus kogudustel enda eest palvetada, et Jumal avaks talle sõna ukse. See palve peaks meilgi kogu aeg meeles olema. Meil on tarvis, et Jumala sõna meile kirkaks saaks – et me seda tõesti mõistma hakkaks ja et me selle valgel näeksime ettetulevates probleemides seda, mis on oluline.

Tarkuse teemaga on seotud ka see, mis järgmistes salmides öeldakse madala ja rikka venna kohta.

1:9-11

Nii rikkal kui ka vaesel kästakse elu vaadata igaviku vaatenurgast. Tasub tähele panna, et nii rikkus kui ka vaesus on näideteks kiusatustest, mis elu meile ette toob. Jaakobus juhendab mõlemat oma osas röömustama. Madal vendki võib kiidelda oma kõrgusest, sest teda ootab kord päralt jõudes määratu au ja kirkus.

Võib-olla tekib sul tahtmine öelda: „Ma olen ainult vaene inimene, ei minul ole tähtsust ega varandust.” Kui sa aga oled Jumala laps, siis on sul suur varandus – sul on aare taevas. Pealegi õpetab Piibel meid vaatama sellelegi, mis meil on juba siin all Kristuses – ja temas on meil kõik. Lõppude lõpuks on Jeesus Kristus ju kogu maailmakõiksuse valitseja. Ja kõik, mis kuulub temale, kuulub ka tema omadele. Kõige selle üle me võime täiel rinnal röömustada. Ei ole tähtsust sellel, kui sa oleksidki kõige vaesem inimene maa peal, sest sa oled rikas Kristuses, ja selles on, mille üle röömustada.

Aga kuidas peab ellu suhtuma see, kes on rikas? Algusest peale on kristlaste hulka kuulunud ka mõningaid inimlikus mõttes rikkaid inimesi. Sellist kutsub Jaakobus üles uhkustama selle üle, et ta on madal; mõne tõlke järgi – et teda on alandatud. Rikkal inimesel tuleb meeles pidada, et Jumal ei vaata isikule, eriti mitte tema maisele rikkusele, ja et kõik inimesed on tema ees lõppeks vaid põrm – nagu rohu õieke, mis varsti kaob. Maine rikkus ei tähenda Jumalale midagi. Rikas ei saa oodata, et teda koheldakse teistmoodi kui vaest, vaid temalgi tuleb astuda armust päästetute hulka. Nii ta võibki kiidelda oma madalusest. Rikkale tuletatakse närtsiva õie pildiga meelde kõige ajaliku lühidust.

Nii on Jaakobus meid viinud oma kirja algusosas, millega nüüd oleme tutvunud, sellisele avarale kohale, kust me võime näha, mis on elus kõige tähtsam. Ta tahab, et me saaksime osa sellisest jumalikust tarkusest, mis aitaks meil näha elu katsumusi õiges mõõtkavas ja et me näeksime kõiges Jumala armastavat kätt. Sest isegi meid kasvatades soovib Jumal meile parimat.

PKK1161 Jk 1:12-15

Himu laps

Inimeses elab loomupärane soov tegutseda Jumala tahte vastaselt. Seetõttu on ka Jeesuse järgijal ikka kiusatusi teha teisiti, kui on õige. Sellest sünnib elus pidev lahinguolukord, mida ka Jaakobus oma kirjas järgnevalt käsitleb.

1:12

Eelmisel korral rääkis sellest, et Jaakobus julgustab meid paluma tarkust, et näha raskeid eluolukordi selle eesmärgi valguses, kuhu Jumal tahab meid juhtida. Nüüd ütleb Jaakobus selle eesmärgi ka sõnaselgelt välja – kes kiusatustes ja katsumustes vastu peab, see on õnnis ja saab pärjaks elu.

Selles Jaakobuse tõdemuses on kaks sõnumit. Kõigepealt ütleb ta, et iga kristlase usk pannakse proovile. Siin maailmas pole võimalik elada nii, et kiusatusse ei satukski. Usk ei tähenda siis ainult selle tõena võtmist, mida Piibel ja usuõpetus õpetavad, vaid seda testitakse igasugustes rasketes olukordades, mis elus ette tulevad. Nii hakkab Jaakobus oma kirja lugejaid vähehaaval juhtima kirja tähtsaima sõnumi juurde: usk ja tegelik elu on lahutamatu seotud.

Teine sõnum selles salmis kõneleb päästest, mis ootab pärast katsumuste läbitegemist. Õnnis tähendab ju õnnitletavat – seda, kes on päästetud. Jaakobuse sõnastusest selgub, et lõplikult päästetud saamiseks tuleb kiusatused ja katsumused edukalt läbi teha. See tähendab, neil ei tohi end Jumalast lahutada lasta. Need on

otsekui „eksamiks”, mis tuleb sooritada. Ja tõesti – kui inimene laseb end kiusatustel ja katsumustel Jumalast eemale viia ja lahutada, kas teda saab siis õnnitleda või öelda, et ta on õnnis?

Ühe sõnaga, see, kes on siin maailmas elanud katsumuste keskel ja neis vastu pidanud, saab igavese rõõmu osaliseks. Ta saab autasuks võidupärja ehk elu, mis tähendab lõplikku päästet. Samas tähenduses räägitakse võidupärjast ka Ilm 2:10: „Ole ustav surmani, ja ma annan sulle elupärja!” Enne seda töötust aga ütleb Jeesus ka, millised raskused kogudust ees ootavad: „Ennäe, kurat heidab mõned teie seast vangi, et teid läbi katsutaks, ning teil on viletsust kümme päeva.” Nagu näeme, siin räägib läbikatsumisest koguduse Issand ise. Neid ei saa siis vältida, aga nendes olles tohib usaldada, et Jumal soovib ja tal on ka meelevald katsumustes olijaid aidata.

Kui usk proovile pannakse ja ümberringi kõik on pime, kui lained tõusevad kõrgele ja kõik näib olevat kaotatud – isegi siis teab Jumala laps, et see pole veel lõpp. Praegu paistab kõik sünge, aga kord koidab kirkus.

Ehk oled isegi märganud, et palju kannatusi kogenud kristlased paistavad elavat Issanda Jeesusega lähedasemas suhtes, kui teised. Võiks isegi öelda, et kannatused ajavad inimest Kristusele lähemale, sünnitavad lähedasema armastussuhte temaga. Ja see paneb kristlase ootama päeva, mil ta võib minna Kristuse juurde taevasele pulmapeole.

Muidugi võib juhtuda ka vastupidi – et katsumused viivad inimese hoopis Jumala juurest eemale. On paljugi kibestunud kristlasi, kes oleks ise oodanud ja soovinud midagi hoopis muud kui seda, mis Jumal on neile andnud. See oht on katsumustes tõesti olemas.

Ehk ei ole siin liigne juhtida tähelepanu sellelegi, *kellele* töötab Jumal elupärga – nimelt neile, kes teda armastavad. Sellega seoses tasub peatuda ja mõelda järele, milline imeline asi on õieti armastus. Meenutame kasvõi mõnda muinasjuttu või armastusromani, kus kirjeldatakse, kuidas kahe inimese vahel süttis armastus ja kuidas see proovile pandi. Kuri nõid või võõrasema tahtis seda armastust iga hinna eest hävitada, aga armastajad jäid teineteisele truuks, elasid üle kõik katsumused ja lõpuks abiellusid ning elasid õnnelikult. Kui nad pole vahepeal surnud, siis elavad veel praegugi. Selline on armastus.

See on ilus pilt, ja see kirjeldab täpselt sedagi, mis toimub Jumala ja sellise inimese vahel, kes on mõistnud Jumala armastust ja ka omalt poolt kiindunud Jumalasse ja Jeesusesse Kristusesse. Kurat vihkab sellist armastust ja tahab seda iga hinna eest hävitada ning inimest Jumalast lahutada. Õnnis aga on see, kes kõik katsumused üle elab ja ikka Jumalale ustavaks jääb. Tegelikult ei ole selle puhul niivõrd otsustav inimese osa ja panus, vaid palju enam Jumala ustavus – tema suudab ületada kõik kuradi kavalad riikad, millega too tahab inimest Jumalast lahutada. Ja lõpuks elavad Jumal ja inimene igavesti koos, ilma et isegi surm neid enam ohustaks.

Armastus on lõpuks see, mis otsustab kõik, sest mida iganes inimene armastab, selle poole teda tõmbab, seda ta ikka taotleb ja ka saavutab. Ühtlasi näeme siit, et armastus on palju enam kui lihtsalt uskumine, et Jumal ja Jeesus Kristus on olemas. Armastus ei tähenda ainult teineteise olemasolu tunnustamist, vaid palju enamat – lahutamatu kokku kuulumist. Siin ilmselt on, millesse süveneda, sest enamasti vist me pole harjunud inimese ja Jumala suhtele sel viisil mõtlema.

Võidupärg viib mõtted antiikaja spordivõistlustele, kus see võitjale kaela pandi. Sama pilti kasutab ka Paulus 1Kr 9:25: „...” Olümpiavõistlustel pandi võitjale pähe loorberipärg, Isthmose võistlustel – männiokastest pärg. Sellise kaduva auhinna saamiseks trenisid sportlased kõvasti. Kristlased aga on palju tähtsamal võistlusrajal. Nende eesmärgiks on kadumatu ja närtsimatu pärg ehk koht taevas. Spordivõistlustel sai tol ajal auhinna ainult võitja. Selles suhtes ei tohi spordivõistluste pilti võtta kristlase elu võrdpildina liiga orjalikult. Selge aga on, et võidupärga ei ole võimalik saada, kui elu võidujooksust isegi osa ei võeta – seal, kus elu elatakse kogu selle viletsuses. Kui jääd selle kõige keskel kristlaseks, siis tuleb päev, mil saad ka võidupärja.

Kiusatustest rääkides tasub veel teada, et kreekakeelne sõna, mida Jaakobus kiusatuse kohta kasutab – *peirasmos* – tähendab ka proovilepanekut. Sellepärast ongi eestikeelses tõlkes siin kogu aeg jutt vaheldumisi nii kiusatustest kui ka läbikatsumisest ja läbikatsumisest. Algkeeles aga kasutatakse nii kiusatuse kui ka läbikatsumise kohta nimisõna *peirasmos* ja sellest tuletatud tegusõna *peiradzo*.

Jaakobus ilmselt rõhutab, et raskused, millega me elus kohtume, ühest küljest testivad meie ustavust Jumala vastu, teisalt aga võivad needsamad raskused osutuda ka kiusatusteks, mis võivad meid Jumalast lahutada. Mille põhjal tõlkijad siis otsustavad, kumba vastet kasutada? Põhimõtteks on ilmselt olnud, et kui on selgelt jutt kiusaja tegevusest, siis räägitakse ka kiusatusest; kui aga sama asja vaadatakse Jumala vaatenurgast, siis pigem läbikatsumisest. See tähendab, et asju, mida kiusaja kavandab ja kasutab selleks, et meid Jumalast lahutada, saab Jumal kasutada hoopis selleks, et meie usku tugevdada ja meid endale veelgi lähemale tõmmata. See aga on juba päris hea uudis. See tähendab, et me võime isegi rasketesse asjadesse, mis elus ette tulevad, suhtuda positiivselt – nagu võimalustesse.

Muidugi tasub meeles pidada sedagi, et ega kiusaja ei saa inimest kiusata, kui Jumal selleks luba ei anna. Kui kiusatustes olles seda meeles pidada, siis see ka trööstib ja annab julgust. Kristlane teab, et kiusatuste mõte on lõppeks kinnitada teda püsima Kristuses.

Edasi õpetab Jaakobus, et JUMAL EI KIUSA KURJAGA.

1:13

Teisisõnu: ei maksa arvata, et kõik halb ja kuri, mis meile maailmas osaks saab, tuleb Jumala käest selles mõttes, et Jumal oleks selle autor. Näiteks, kui keegi midagi varastab, röövib või koguni kellegi tapab, siis ei maksa arvata, et Jumal saatis inimese seda tegema või et see oligi Jumala tahe. Samuti ei maksa arvata, et kui inimese usk raskustes proovile pannakse, siis Jumal kiusab inimest. Nähtavasti aga olid Jaakobuse kaasaegsed seda arvanud.

Jumal ei takista alati kiusatusi tulemast, aga see ei tähenda, et ta ise meid kiusaks. Jumalas ei ole mingit kurjust, sellepärast tema ka ei ahvatle kedagi kurja poole. Saatan aga teeb seda küll; samuti meis endis elavad himud, mis on saatanaga liidus. Seepärast räägibki Jaakobus edasi just neist kiusatustest, millesse me satume oma halbade kalduvuste ja himude tõttu.

Kuidas oma himud inimese kiusatusse viivad, selle kohta on VT-s palju näiteid. Iisraeli rahvas sai Jumalalt selged juhtnöörid, kuidas käituda töötatud maal. Neil keelati sõlmida kaananlastega abielusid. Veel enamgi – kaananlased tuli üldse oma teelt hävitada, et nende kombed ei saaks kiusatuseks ka Jumala rahvale ega tooks neile samasugust hävingut. Aga kui iisraellased nägid sensuaalset ebajumalateenistust, mida kaananlased harrastasid, siis sattus nende ustavus kõvasse katsumusse. Kas teha nüüd nii, nagu tead olevat õige, või nii, nagu tundub hea?

Sama skeem kordub ikka ja jälle. Näiteks tuludeklaratsiooni täites tuleb mõelda, kas ma deklareerin ka selle tulu, mida ametnikud kunagi kindlaks teha ei saa, või jätan selle enda teada? Nii muutuvad katsumused kiusatusteks.

1: 14-15

Kui võtsime saadetes „PKK” läbi Kohtumõistjate raamatut, siis nägime korduvalt, et iisraellased ei hävitanud kaananlasi – ilmselt paljuski seepärast, et nende ebajumalateenistusel toimuv küttis neidki üles. Nad tahtsid neis rituaalides isegi osaleda. Nende elu kinnitas Jaakobuse sõnade õigsust: neid kiusasid neist endist tõusvad himud.

See tasub meil igaühel ka endale selgeks teha – tegelikud kiusatused ei tule väljastpoolt meid, vaid meie sisemusest. Tõsi on küll seegi, et kiusatuste allikaks on sageli peakiusaja ehk saatan ise, aga temagi saab ainult ära kasutada meis elavat kalduvust elada oma himude järgi. Ei ole ju võimalik kiusata inimest millegagi, mille vastu ta

huvigi ei tunne. Aga kaugeltki alati ei panda inimese südames elavat kurjust tähele või ei võeta seda küllalt tõsiselt. Siis on inimesed katsunud mitmesugustel viisidel kurja maailma eest peitu pugada või sulguda endasse. Meie jaoks tuntuim selle tee käija on küllap munk Martin Luther. Kuigi ta kõigil võimalikel viisidel püüdis kloostris kõige karmimate reeglite kohaselt oma liha suretada, jäi kuri ikka temasse. See ei lasknud teda lahti, ehkki ta enam kurja maailma keskel ei elanud.

Selles asjas me läheme kristluses kergesti eksiteele, kui mõistame valesti, mida Piibel mõtleb pühaduse all. Selle kohta on kiriku ajaloos lugematuid näiteid. Teatud innukad inimesed on püüdnud rajada pühade kogukondi, kus püütakse olla kurjast maailmast lahutatud. Paljud omal ajal Uude Maailma, st Ameerikasse ümber asunud kogukonnad olid just sellised. Nende liikmed aga ei mõistnud, et vaenlane ei ole ainult keegi selline, kes on pääsenud meie keskele või keegi, kes on nõrkusehetkel lipsanud meie südamesse, vaid vaenlaseks on meie oma süda ehk meie enda sisim olemus ise. Sest nagu Jeesus ütles: „Seest, inimese südamest ...” (Mk 7:21-22).

Sellega seoses tasub mõelda sellelegi, mis Paulus ütleb Tt 1:15: „...” Seesama selgub ka Hs 21:29, kus öeldakse kohtuotsus jeruusalemlastele: „... teie üleastumised on saanud avalikuks ja teie patud kõigis teie tegudes nähtavaks ...” Järelikult kõiges, mida need inimesed tegid, tulid välja nende patud. Ühtele on kõik puhas, teistele on kõik roojane.

Praktiliselt tähendab see seda, et ükskõik mis asi, mida me oma silmaga näeme või kõrvaga kuuleme, võib meis sünnitada kas tänu Jumala vastu või toita meis elavaid himusid. Kaks inimest, kes näevad ja kuulevad sama asja, võivad suhtuda sellesse täiesti erinevalt.

Muidugi ei saa jätta arvestamata sedagi, et kiusatusel on väga suur jõud – nii suur, et inimene ilma Jumala abita sellega toime ei tule. Ei raatsi jätta siin tsiteerimata, mida ütles kiusatuse kohta Dietrich Bonhoeffer, kes natslikul Saksamaal vanglas tapeti: „Meie liikmetes elab uinuv kalduvus äkilisele ja kirglikule himule. Vastupandamatu jõuga haarab himu liha oma võimusesse. Ühe hetkega lööb salajane, hõõgav tuli lõkkele. Liha põleb leegitsedes. Ei ole vahet, kas tegemist on seksuaalse himu, auahnuse, *turhamaisuus* edevuse, kättemaksuhimu, võimu ja maine armastamise, rahaahnuse või lõppeks selle maailma ja looduse ilu himustamisega. Rõõm Jumalas on --- meis kustunud ja otsime kõike rõõmu loodust. Sel hetkel on Jumal meile üsna ebatõeline. Ta saab muinasjutukujuks, ja ainult himu loodu vastu on tõeline; ainus, mis on tõeline, on saatan. Saatan ei täida meid selles olukorras vihaga Jumala vastu, vaid paneb meid Jumalat unustama. Samal ajal sisaldub selles saatana vales ka jõutunne. Nii sündinud himu sulgeb oma pimedasse kuristikku inimese meele ja tahte. Inimene kaotab võime asju selgelt eritleda ja otsuseid langetada. Mõttesse tõusevad küsimused: „Kas see, mida liha himustab, on selles olukorras tõesti patt?” „Kas just selles minu olukorras ei olegi liha järgi toimimine mulle lubatud – ja kas seda minult isegi ei oodata?” – Nii raskeks muutunud himu tõesti sünnitab ka patu.

Sellega seoses võib tekkida veel üks küsimus: Kui juba kord puhtaile on kõik puhas, kas siis üldse on olemas mingeid asju, mis on kristlastele keelatud? Vastuseks on loomulikult, et patt on alati patt. Kui ma tean, et langen kergesti alkoholi väärkasutamisse, siis on vastutustundlik vältida kohti, kus ma selliste ahvatluste küüsi satun. Kui mu probleemiks on seksuaalkiusatused, siis ei tohiks ma vaadata selliseid telesaateid või lehti, mis neid himusid toidavad. Kui ma võin kergesti saada haaratud mänguhimust, siis ma ei mängi rahamänge üldse. Selliseid näiteid võib tuua pikalt. Probleem on alati isikus, kellega on tegemist. Ei pane meid pattu langema ükski väline tegur. Probleem on meie sisimas – meie vanas loomuses.

Väike poiss mängis sahvris. Tal oli õnnestunud piparkoogipurk riulilt kätte saada. Ema hüüdis talle: „Villu, mis sa seal sahvris teed?” Poiss vastas: „Võitlen kiusatuse vastu!” Ta oli vales kohas oma kiusatuse vastu võitlemas, aga just samamoodi teevad paljud täiskasvanudki. Paljudki asjad ei ole iseenesest halvad, aga viis, kuidas me neid kasutame, on väär. Toit on hea asi, aga inimene võib muutuda selle suhtes ahneks. Alkohol on arstirohi, aga valesti kasutamisel teeb see inimese alkoholistiks. Seksuaalsus on hea asi abielus. Kui seda aga harrastatakse väljaspool abielu, siis sünnib selle tagajärjel palju kahju.

Paljud probleemid, milles me teisi süüdistame, laheneksid, kui me läheksime elava Jeesuse Kristuse juurde ja ütleksime: „Olen teinud pattu. Olen süüdi.” Siis võtab ta su süü ära. Ta on ainus, kes võib seda teha. Tegemist on seega väga praktilise küsimusega.

Nende asjadega tasub olla pigem ettevaatlikum, kui otseselt tarvis olekski. Sest süda on väga petlik. Ja patuks muutunud himu viib surma. Paradiisis viis pattulangemine inimese nii vaimulikku kui ka ajalikku surma. Patu järgi elamine viib lõpuks ka igavesse surma ehk hukatusse. Selle saatuse eest tahab Jaakobus oma kirjaga meid kaitsta.

Selle kõige juures võib tekkida loomulik küsimus: „Kas kiusatus on patt?” Muidugi mitte. Alles siis, kui kiusatusele järele antakse, saab kiusatusest patt. Luther väljendas seda nii: „Ma ei saa takistada lindudel üle oma pea lennata, aga võin küll takistada neil oma pähe pesa teha.”

Kiusatus iseenesest ei ole patt, kuid see on kutse patule. Meil kõigil on patune loomus – selles on meil asjatu püüda ennast petta. Meid kõiki ka kiusatakse tegutsema valesi või võtma valesid hoiakuid. Igaühel on lihalikke nõrkusi. Üks ei suuda taltsutada oma söögiisu, teine on klatšija. Mõlemad on liha patud, mõlemad tulevad inimese sisimast. Ainult Jeesus võib öelda: „Maailma vürst tuleb ja tal ei ole mingit voli mu üle.”

Jaakobus ütles: „Kui seejärel himu on viljastunud, toob ta ilmale patu”. Paneme tähele, et himu elab inimeses, aga saab viljastatud väliste mõjude poolt. Sellest rasedusest ei sünni surnud last. Himu saadab alati midagi korda. Kui südame kurja mõttega ühineb väline kiusatus ehk võimalus, siis sünnib patt, ja inimesed meie ümber ja sageli kaugemalgi kannatavad selle all. Igaüht meist kiusatakse, aga kandkem hoolt selle eest, et me ei sünnitaks pattu. Selle raseduse puhul ei saa teha aborti. Ainsad tagajärjed on patt ja surm.

Praegusel ajal nähakse küll kõvasti vaeva, et pattu üldse olematuks rääkida. Siis saab klatšimisest ainult heatahtlik jutuajamine, abielurikkumisest ainult armastuse kutsele järgnemine ja väärdest hoiakutest arukas kriitilisus. Piibel aga nimetab kogu meis elavat väärust ühemõtteliselt patuks. Järelikult tuleb see meilgi tunnistada patuks ja paluda andeksandmist ning vabastust Issanda Jeesuse Kristuse ristisurma ja ülestõusmise pärast. Ainult nõnda saab selle võim murtud.

PKK1162 Jk 1: 16-19

Jumal ei muutu

Kui tahaks seekordse osa, millega me Piiblis tutvume, ühe salmiga kokku võtta, siis võiks see olla salm, millega alustamegi.

1: 16

Miks on see salm nii keskne? – Ehk mäletad sissejuhatavast ja mõnest muustki varasemast saatest, mille vastu Jaakobus oma kirjas võitleb. Piibelliku kuulutuse puhul on nimelt ikka tegemist võitlusega mõne vaenlase vastu. Vaenlasteks on mõni evangeeliumi vaenlane nagu näiteks saatan, patt, surm, vana Aadam, inimese rikunud süda ehk loomus, mõistus, mis ei taha uskuda teenimatut armu, südamesse peitu pugenud Seadus jne. Aga kordame siiski veel, mille vastu Jaakobus võitleb.

Lühidalt öeldes sõdib Jaakobus sellise arusaama vastu, et kristlik usk on ainult rida õpetuslauseid või tõekspidamisi, mis ei mõjuta tegelikku elu. Oma kirjas tõstab ta esile terve rea ebakohti koguduse elus. Neist selgub, et vähemalt mõned, kellele ta kirjutab, praktilises elus tegelikult salgasid oma usu Issandasse, kelle omaks nad end tunnistasid. Jaakobus tahtis neid inimesi äratada nägema, et kristlik usk tähendab ka praktiliselt ligimeste arvessevõtmist. Jaakobus võitleb oma kirjas sellise moonutatud hoiaku vastu, kus teoreetiline usk ei jõua

tegelikku ellu. Ja see on väga eluline probleem kõikidel aegadel ja kõigi usklike jaoks, sest inimloomus on juba kord selline, et palju kergem on õiged usutõed pähe õppida, kui neid tegelikult ellu rakendada.

Sellega ongi oluliselt seotud üleskutse salmis 16: „Ärge eksige!” Enne seda, salmides 12-15 käsitles ta sügavamalt kiusatuste nendesse suhtumise küsimust. Selle teemaga ta juba alustas oma kirja kohe pärast tervitust, salmides 2-4.

Jaakobus on oma kirjas juba kolmel korral kasutanud põhjuse-tagajärje skeemi. Salmides 2-4 oli see: kiusatus, kannatlikkus ja täiuslikkus ehk küpsus; salmis 12 – kiusatus, läbikatsutus ja elu; salmides 14-15 – himu, patt ja surm. Tuleb välja, et üks ja sama asi, sama kiusatus võib siis juhtida inimese täiesti erinevate lõpptulemusteni. Selle peale Jaakobus siis kõmistabki: „Ärge eksige!” St, ärge eksige selles, kuidas te suhtute Jumalasse, ja selles, kuidas te suhtute kiusatustesse. Eespool ta juba ütles, et Jumal ei kiusa inimest, vaid seda teeb inimese enda süda. Sellepärast on eksimine alati ukse ees. Ja on eksitus näha kiusatusi Jumalast lähtuvatena, mis tähendaks vastutuse veeretamist endalt kellelegi teisele – antud juhul Jumalale.

Järgnevalt, salmides 17 ja 18 kriiputab Jaakobus veel kord alla, millised asjad pärinevad Jumalast. Muutumatu Jumal annab ainult häid ande.

1:17

Jaakobus nimetab siin Jumalat valguste Isaks. Ilmselt mõtleb ta selle väljendiga, mida mujal Piiblis ei esine, taevast olevaid valgusi – tähti, kuud ja päikest, mis Jumal on loonud. Aga miks kasutab ta siin Jumala kohta sellist nimetust?

Arvatavasti leiame ühe vastuse 1Jh 1:5: „...” See tähendab, et Jumalast ei või lähtuda midagi, millel oleks midagi tegemist pimeduse tegudega. Aga Jumal on ka muutumatu. Isegi taeva valgused, mis ta on loonud, erinevad oma kirkuse poolest; samuti ei ole nad muutumatud. Jumal aga erineb sellegi poolest oma loodust – Ta ei muutu.

Me teame, et üks Kuu külg on pime, teine valge. Aga Jumalal ei ole pimedat külge. Meis kõigis on varje ja me tekitame varje. Räägitakse, et kui Aleksander Suur oli vallutanud maailma ja pöördunud tagasi Kreekasse, siis otsis ta üles oma õpetaja Aristotelese, kes parajasti oli kümblemas. Aleksander seisis ukseavas ja jutustas Aristotelesele kõigest, mis oli toimunud. Siis ta ütles: „Nüüd olen valmis andma sulle, mida sa iganes soovid. Ütle, mida sa tahad?” Aristoteles vaatas talle otsa ja vastas: „Tahan, et sa valguse eest kõrvale astud!” – See on õigupoolest kõik, mida keegi meist võib teha – valguse eest kõrvale astuda, sest me loome varje. Aga Jumal ei ole varju.

Jeesus tegelikult ütles siiski teisiti: „Teie olete maailma valgus. Ei saa jääda märkamatuks linn, mis on mäe otsas. Ega süüdata ka lampi ja panda vaka alla, vaid lambialale, nii et selle valgus paistab kõigile majasolijatele. Nõnda paistku teiegi valgus inimestele, et nad teie häid tegusid nähes ülistaksid teie Isa, kes on taevas.” (Mt 5:14-16)

Võib-olla mõjub see isegi ootamatult ja üllatavalt, aga nagu me näeme – Jeesuse kuulutus läheb Jaakobuse omaga täpselt kokku – mõlemad räägivad tegudest, mitte paljast uskumisest. Inimesed näevad meie tegusid ja otsustavad lõpuks ikkagi nende põhjal, kes me tegelikult oleme. Muidugi me mõistame, et see valgus, mida me nõnda suudame näidata, on ilmselt väga puudulik, aga see ei anna meile õigust Jeesuse ega ka Jaakobuse sõnu tühjaks teha.

Jaakobus ütles, et Jumala juures ei ole muutust ega varjutuste varju. Jumal ei ole selline, nagu me katsumustes olles vahel võime arvata, et ta ühel päeval tahaks üht ja teisel teist. Ta jääb alati samaks – ühtviisi usaldusväärseks.

Jaakobus ütleb veel, et iga hea and ja iga täiuslik kink tuleb „ülalt”. Jumal on ka Isa, kes tahab teha oma lastele häid kingitusi. Ka selles suhtes ei muutu ta hoiak kunagi. See tähendab, hea sõber, et kõik head annid, mis sul on, on Jumala kingitus. Peatu mõnikord ja arvesta kokku mõned head annid ehk kingid, mis sul on: päikesepaiste, vihm, pilvine päev, selge päev, roheline rohi, vesi, mida jood, õhk, mida hingad. Võid seda nimekirja veel pikalt jätkata. Jumal andis meile puhta õhu ja vee. Inimene on neid mõlemaid küll palju saastanud, aga ta pole veel kõike suutnud saastata ja ära rikkuda – nii palju on Jumala häid ande. Aga Jumal annabki ainult häid ande, teebki ainult häid kingitusi. Jumal on hea! Me õigupoolest ei saa üleüldse aru, kui hea ta on.

Nii on Jaakobus teinud täiesti üheselt selgeks, et ei ole võimalik, et Jumalast võiks lähtuda mingisugust pimedust ehk kurjust, mida esindavad ka kiusatused.

Salmis 18 nimetab Jaakobus veel suurimat Jumala kingitust:

1:18

Siin on jutt sündimisest, mis leiab aset Kristusest tunnistava sõna kaudu – ülevalt sündimisest. Kuidas Jumal meid sünnitab? – „Tõe sõna kaudu, et me oleksime otsekui uudseviili tema loodute seas.” Hs 36: 26 kirjeldab Jumal ise seda nõnda: „...” Järgmises Heseieli raamatu peatükis kirjeldataksegi, kuidas surnud luud sõna jõul ellu ärkavad. Ilmselt see ongi ka vastuseks küsimusele, kuidas võib inimene olla maailmale valguseks, nii et teised tema tegusid nähes annavad au Jumalale, kelle laps ta on – selle ime sündimiseks peab inimene sündima Jumalast, saades nii uue südame kui ka uue vaimu. Siis on tal Jumala elu ja valgus, mida näevad ka teised.

Lugedes seda Jaakobuse kirja pilti tõe sõna kaudu sündimisest, on hea meeles pidada, et Jumal on andnud inimesele uussünni omal tahtel, oma otsuse kohaselt. Sellest rääkis Jeesuski oma öisele külalisele Nikodeemosele (Jh 3: 3-8).

On trööstiv teada, et usu sündimine inimeses on alati Jumala tegu. Jumala tõe sõna on puudutanud inimese südametunnistust ja inimene on mõistnud, et ta on Jumalast lahus ja minemas hukatuse poole. Sõna läbi on ta saanud teada ka Jumala töötused Jeesuse Kristuse ja temas pakutava andeksandmise kohta. Jumal on äratanud janu ja tema on selle ka kustutanud sõna läbi, mis kõneleb Jeesusest Kristusest.

See kõik on eriti julgustav nende jaoks, kes on kutsutud kuulutama Jumala sõna. Mina ei saa teha ühtegi inimest Jumala lapseks. Saan ainult rääkida neist imelistest töötustest, mis Jumal on andnud nii minule kui sinulegi. Võin rääkida Jumala ilmutatud tahtest inimeste suhtes, ja mõnevõrra sellestki, milles me oleme tema ja üksteise vastu üle astunud. Aga ma ei saa mitte kedagi vaimulikus mõttes elavaks teha. Nii et kui see toimub, siis on selle tegijaks alati Isa, kes on taevas. On täpselt nii, nagu Jeesus ütles Peetrusele Mt 16:17-s pärast seda, kui Peetrus oli tunnistanud ta Messiaks: „...”

Nii et ka siis, kui me omast meelest teeme nn usuotsuse – kui me palume Jeesusel Kristusel tulla oma südamesse ja usaldame oma elu tema hoolde, siis tegelikult on tegemist Jumala tööga meis. Ta on kirkastanud meile Jeesust kui meie Päästjat – st teinud meile selgeks, kes Jeesus tegelikult on. See on väga julgustav sellegi tõttu, et kui mu valik oluks tõesti minu valik, siis peaksin ma ikka uuesti mõtlema, kas oli see ikka piisavalt tõsiselt tehtud, ja kuidas mina, ebakindel inimene, tema ees üldse võiksin seista oma otsustel põhinevas usus. Aga kui valijaks ja kutsujaks on tema, kelle juures miski ei muutu, siis pole mul tarvis kahelda, sest Jumala tegu on täiuslik ja küllaldane.

Jaakobuse kasutatud termin „uudseviili” viitab uuele loodule, mis Jumal on sünnitanud oma Poja kaudu, st Jeesusest tunnistava sõna läbi. Uudseviljaks nimetati VT-s uue lõikuse esimesi ande, mis tuli viia templisse. See osa saagist oli seega eriliselt Issandale eraldatud ehk pühitsetud. Templisse toodud uudseviili tuletas rahvale ka meelde, et Issand oli päästnud ta orjusest ning töötanud kanda tema eest hoolt ka tulevikus. Jaakobus ütleb, et Jeesusesse Kristusesse uskujad inimesed on samuti esimene viili uuest lõikusest. Selle lõikuse on Püha Vaim

sünnitanud külvatud seemnest ehk Jeesusest Kristusest tunnistava sõna kaudu. Jumala lapsed on seega Jumalast sündinud ja Jumalale eraldatud.

1:19

Sõnad „teadke seda, mu armsad vennad”, viitavad meie piiblitõlkes ilmselt eelnevale ja kinnitavad seda. Teine võimalus on mõista neid nii, et nad viitavad sellele, mis samas salmis edasi öeldakse. Erikelsetes piiblitõlgetes on seda mõistetudki erinevalt. Kui eeldada, et need sõnad käivad eelneva kohta, siis võib Jaakobuse mõte olla umbes järgmine: „Te teate, kui kergesti me kaldume langema oma himudesse ja pattu, aga te teate ka seda, kuidas Jumal on sünnitanud teis uue elu Kristuses. Ärge siis elage enesepettuses oma himude järgi, vaid Isa lastena tema häält kuulates.”

Meie eelmises saates kerkis peateemaks tarkuse palumine ja selle kohaselt elamine. Seekord uurime salme, kus rõhutatakse rohkem teadmist: teadmist enda kohta ja kalduvuse kohta elada oma himude järgi, aga teadmist ka uusloomingust, mis Jumal on meis sünnitanud.

Sellest johtub meie elu pingeväli. Ühest küljest meie kuri süda ahvatleb ühes suunas, teisest küljest aga meis olev uus loomus tahaks elada Jumala tahte kohaselt. Nende erinevate tahete omavaheline võitlus on möödapääsmatu tõsiasi.

Kes on Jumala oma, sellele on siiski julgustuseks, et meid ei olegi kutsutud liha aretajateks ja õilistajateks ehk pühitsema oma vana, rikunud loomust ja kraapima jumalavastasust oma südamest välja. See oleks lootusetu, sest meie süda ehk loomus jääb lõpuni saatana liitlaseks. Küll aga on meid kutsutud elama osaduses oma Isaga Jeesuses Kristuses, kelle veri teeb puhtaks kõigest patust. Lootusetus tuleb, kui me vaatame ennast, aga rõõm ja rahu tuleb andeksandmisest ja pärandiõigusest Jeesuse nimes. Seda tohutut kinki ta pakub meile iga päev – muutumatult.

Selle kordamise peale on hea vaadata, mida Jaakobus viimati loetud salmis veel ütles. Ta rõhutas: „Iga inimene olgu aga kärmas kuulama, pikaldane rääkima, pikaldane vihastama.”

Ehk oled kuulnud, et eriti vanal ajal, kui kloostrivagadust peeti sageli ainsaks taotlemist väärt kristlikuks eluviisiks, siis peeti peaaegu täielikku vaikimist suureks teeneks. Nii näiteks isa Diadohhos on öelnud: „Saunast, mille üks tihhi lahti käib, kaob leil varsti. Nii ka selle hing, kes tahab sageli rääkida, olgugi headki, varsti kaotab oma sisemise soojuse oma suu ukse kaudu. Hea on vaikida õigel ajal, sest vaikimine on tarkade mõtete ema.”

Selles mõtteteras, mis sisaldab palju tarkust, on üks tähtis detail: hea on vaikida õigel ajal – seega mitte tingimata alati.

Kurioosumina võib küll tuua sellisegi näite, et kui Abba Pambolt kord küsiti, kas on hea ligimest tänada, olevat ta vastanud: „Jah, aga parem on siiski olla vait.” Kas mõtles siis Jaakobuski mingile sellisele vaitolemisele? Enne, kui sellele küsimusele vastata, tasub siiski vaadata, mida ta ütles enne soovitusi olla pikaldane rääkima.

Jaakobus ütles kõigepealt, et meil tuleb olla kärmas kuulama! Mida me peame olema valmis kuulama? Vaevalt on tarvis vastust pikalt mõelda – muidugi on siin jutt Jumala sõna kuulamisest. Jaakobuse mõte on siis, et ei piisa, kui sa oled sündinud Jumala sõna läbi ülevalt, vaid kristlasel tuleb sellest ka toituda ja seeläbi kasvada. 2Tm 3:16-17 öeldakse täpsemalt, millistel põhjustel me vajame jätkuvalt Jumala sõna: „...” Niisiis, kogu loodu Looja ja patuste lepitaja tahab sinuga rääkida ja sind õpetada, sulle head nõu anda ja sind valmistada selliseks, et sul endal oleks hea, et teistel sinu ümber oleks hea ja et ka tema võiks sinu üle heameelt tunda. Ei ole siis ime, et Jaakobus kutsub meid üles korralikult kuulama.

Alles seejärel, kui Jaakobus on rääkinud Jumala sõna aktiivsest kuulmisest ja muidugi ka sõna kuulamas käimise tähtsusest, läheb ta rääkimise juurde. Ta ei rääkinud ainult hoolega kuulamisest, vaid ka sellest, et rääkimisel tuleb olla pikaldane. Paremini väljendab seda eesti vanasõna: „Enne mõtle, siis ütle!” Jumal on ju andnud meile kaks kõrva, aga ainult ühe suu – selleks peab ju olema hea põhjus! Me räägime tõesti kergesti liiga palju ja mõtlematult. Seda on muidugi hea kuulda neil, kes ongi sõnakehvad – ometi kord tohib olla vait ja selle eest isegi kiidetakse! Aga äkki pidas Jaakobus siiski silmas teistsugust vaikimist kui vaikselt konutamist? Ja pähe tuleb veel teinegi küsimus: kas tähendab aeglane rääkimine seda, et ka Kristusest tunnistamise asemel tuleb vait olla?

Kõigepealt tasub tähele panna, et rääkimise peale pikaldane olla ei tähenda sedasama, mis vait olla. Kui sa enne mõtled, kui ütled, siis tõenäoliselt räägid vähem rumalusi. See käib ka Kristusest tunnistamise kohta. Räägitakse noorest mehest, kes viidi õppima Sokratese juurde, kes oli nii õpetaja kui ka filosoof. Kohe, kui noor mees oli end esitlenud, hakkas ta rääkima ja rääkis vahet pidamata kümme minutit. Kui Sokrates lõpuks sõna sai, ütles ta: „Ma võtan sind õpilaseks, aga tahan kahekordset tasu.” Noormees küsis: „Miks küll ometi?” Sokrates vastas: „Mul tuleb sulle kõigepealt õpetada, kuidas oma keelt talitseda, ja siis, kuidas seda kasutada.”

Ka kristlasel tuleb hoolitseda, et ta suures innukuses ei räägiks ka selliseid asju, millel pole Piiblis katet. Seepärast peab kõigepealt olema valmis kuulama, enne kui tuleb aeg rääkida. Kui lugeda VT-st prohvetite elust, siis näeb, et nad ei vastanud sugugi iga kord, kui neilt nõu küsiti. Ükskord pidid Jeremija juurde tulnud inimesed ootama tervelt kümme päeva, enne kui nad vastuse said. Seevastu valeprohvetite üheks tundemärgiks paistab vähemalt VT ajal olevat olnud see, et neil oli alati vastus valmis. See oli võimalik seetõttu, et neil polnudki lõppeks huvi kuulda, mida Jumal tahtnuks öelda.

Kõnelemise küsimus on üks Jaakobuse kirja keskseid teemasid. Ta tuleb selle juurde lähemalt tagasi kolmandas peatükis. Siin, 19. salmi juures aga tasub meil selle tähtsa teema juures veelgi viibida ja mõelda, millises seoses täpselt Jaakobus esitas oma väite, et tuleb olla aeglane rääkima. Aga kuna sellele küsimusele ei saa vastata päris ühe käeviipega, siis lõpetan seekord siin. Jätkame selle teemaga järgmisel korral.

PKK1163 Jk 1:19-22

Üks suu ja kaks kõrva

Eelmisel korral jõudsime Jaakobuse kirjas õpetuseni kuulamisest ja rääkimisest. Sel puhul sai juba märgitud, et Looja on andnud inimesele ühe suu, aga kaks kõrva – ja küllap siis on ta leidnud, et nii on targem. Tõsi muidugi – tehniliselt on asi selles, et kaks kõrva võimaldavad tõepoolest oluliselt paremini kuulda ja ka kindlaks teha, kust suunast hääl kostab. Aga ikkagi võib selles näha vihjet sellelegi, mida öeldakse Õp 18:13: „Kui keegi vastab enne ärakuulamist, siis on see tema rumalus ja häbi.” Aga kordame veel kord

1:19

Jätkan veelgi selle salmi juures kuulamise ja rääkimise teemal. Eelmisel korral juba ütlesin, et selle salmi algust: „Teadke seda, mu armsad vennad!” võib seostada nii eespoolöelduga, aga ka järgnevaga. Esimesel juhul on see eespoolöeldule otsustavaks kinnituseks ja rõhutuseks. Seda tõlgendusviisi toetab see, et algtekstis, nagu ka eestikeelses tõlkes, on järgnevas lauses sõna „aga”: „Olgu aga iga inimene kärmas kuulama ...”

Seletan, miks ma seda väikest sõna nii tähtsaks pean. Olles eespoolöeldu kokku võtnud, kutsub Jaakobus meid üles olema kärmed kuulama – või oleks parem öelda: tundlikud kuulama, ent aeglased rääkima.

Samasuguse skeemiga kohtume ka salmis 22, mis samuti algab sõnaga „Aga”. Et oleks kergem jälgida, mida ma silmas pean, loen tervikuna salmid 18-22: „...”

Kõigepealt tuletas Jaakobus siis oma lugejatele meelde Jumala sõna läbi toimunud uuestisündimise imet, öeldes: „Teadke seda, mu armsad vennad!” Seejärel näitab ta sõnaga „aga”, et ta ei taha sellega lõpetada. Ehkki me

oleme sündinud uuesti ülevalt, Jumala sõna läbi, me ei tohi sellega piirduda, vaid meil tuleb ikka innukalt kuulata sedasama sõna.

Seesama skeem kordub ka salmides 21 ja 22, kus Jaakobus otsekui ütleks: „Teisse on istutatud sõna, mis võib teid päästa, aga ärge jääge seda ainult imetlema, vaid laske sellel mõjuda ka praktilisel tasandil.” Nii aitavad need kaks sõnakest „aga” mõista Jaakobuse sihti: ärge olge ainult sõna kuulajad, vaid ka selle tegijad.

Seejärel ta ütleb küll, et muidugi on tähtis ka sõna kuulata. Seda ei eita ta ühelgi juhul. Tuleb olla kärmas kuulama. Usule tulnud inimene võib ennast vaimulikult toita ainult Jumala sõnaga. Sellepärast käib sõna uurimine ja seda kuulamas käimine kristlase normaalse elu juurde. Jaakobus rääkis eespool sellest, kuidas tõe sõna oli paljastanud inimese kohta tõe siis, kui ta pöördus. Seesama sõna jätkab sedasama tööd ka edaspidi – see paljastab ja parandab. Tõde teeb ikka haiget, sest meil on loomupärane kalduvus arvata endast rohkem, kui oleks põhjust. Aga Jumala sõna toob meile ka andeksandmise Jeesuse Kristuse nimes. Ta toob troosti ka siis, kui Jumala hoolekandest pole järel mingeid tundeid. Sõna kuulmine on seega üha ka Jumala riigi edasiminemise eelduseks.

Sellega seoses tasub veel märkida, et nn suured rääkijad on harva head kuulajad. Ja on kindel, et viha võimuses olles on inimese kõrvad täiesti suletud mingit sõnumit vastu võtma.

Aga vaatame veel, mida Jaakobus rääkimise kohta ütles. Seda teemat käsitleb ta küll veel põhjalikumalt pärastpoole, kui ta kolmandas peatükis võtab käsile keele patud. Siinkohal aga kõneleb ta vajadusest rääkimisega korralikult piiri pidada. Kristlane peab olema aeglane rääkima. Eelmisel korral juba natuke arutlesin selle üle, miks liiga kärmas rääkimine ei ole alati kasuks. Jätkan sellega veel ka siin.

Piibel räägib mitmel pool mujalgi rääkimise ja vaikimise vahekorras üllatavalt palju, eriti VT-i tarkusekirjanduses. Nii näiteks Õp 10:19 öeldakse: „...” Õp 17:27-28 aga öeldakse: „...” Veel on sama teemaga seotud ka Õp 29:20: „...” Samuti ka Koguja kommenteerib sama küsimust näiteks Kg 5:1: „...” Ja Kg 7:8-s on tark nõuanne: „On parem lõpetada rääkimine kui alustada, enesevalitsus on praalimisest parem.”

Kas on siis rääkimine tõesti kurjast? Ja kas jutukad inimesed on alatiseks mõistetud olema sellised, nagu nad on? – Tasub siiski pöörata tähelepanu sellele, et Jaakobus seostab omavahel rääkimise ja äkiliselt tehtud mõtlematud teod. Sest paneme tähele, kuidas ta oma lause lõpetab: „... kärmas kuulama, pikaldane rääkima, pikaldane vihastama.” Küllap on selle mõttega seotud ka Õp 10:14: „...” Mõte on selles, et kui inimene räägib oma sõnu kaalumata, siis ta käitub nagu rumal ja see võib olla isegi lausa ohtlik.

Näib seega, et Jaakobus hoiatab ennekõike äkilises vihahoos tehtud tegude eest. Nendest ei sünni kunagi Jumala tahte kohaseid asju. Seda väljendatakse hästi ka Õp 29:22: „...”

Jaakobus täpsustab veel isegi oma õpetust järgmises salmis.

1:20

Selle salmi põhjal paistab Jaakobus nähtavasti eeldavat, et kui inimene teekski ägeda meelega tegusid isegi heade kavatsustega, siis sellestki hoolimata ei ole tagajärjeks selline õigus, mida Jumal näha tahaks.

Nii hakkab selgeks saama, et Jaakobus ei räägi lihtsalt sellest, kas inimesed on jutukad või mitte. Pigem on jutt vihast ja vihahoos mõtlematust tegutsemisest, millest ei tule midagi head. Mäletad kindlasti isegi, kuidas oled mõne inimese või asja peale vihastades suu lahti teinud, siis aga näinud, kuidas tühjad sõnad, mis kellelegi kasu ei toonud, vaid olid ehk isegi haavavad, purustasid midagi – teinekord päris pikaks ajaks.

Seejuures tuleks teha vahet ühest küljest vihastamisest, teisest küljest aga äkilisel vihahool ja selle mõju all tegutsemisest. Vihastamine iseenesest pole keelatud, vaid võib teatud olukordades olla täiesti õigustatud. Pauluski ütleb: „Kui vihastate, siis ärge tehke pattu!” ehk vanemas tõlkes: „Vihastage, aga ärge tehke pattu! Ärgu päike

loojugu teie vihastumise üle!” (Ef 4:26) See tähendab, et vihastumine võib toimuda õigetes piirides, asja peale, mis peabki esile kutsuma viha. Oht aga on selles, et vihaga võib kergesti üle piiri minna, ja siis on tegemist juba patuga.

Kolmandaks võib siinkohal nimetada veel viha pidamist, aga see on juba omaette ja palju tõsisem asi. Vihastumine on teine asi kui viha pidamine. Viha pidamine ehk vihkamine on midagi saatanlikku ega ole kristlase jaoks kunagi õigustatud. Ka vihatunde väljavalamine võib saada patuseid vorme. Sellest aga ei ole siinkohal mõtet rohkem rääkida.

Võib-olla tasub tasakaalu mõttes tuletada meelde ka rääkimise positiivset külge. Näiteks Õp 10:20 kinnitatakse: „Õiglase keel on valitud hõbe.” Kindlasti on õiged sõnad õigel ajal sinulegi mõnes elu olukorras suurt rõõmu valmistanud.

Ka Jaakobus ei räägi siinkohal vihastumisest, vaid vihast. Ta ütleb ühemõtteliselt, et mehe viha ei soeta sellist õigust, mida Jumal ootab. Võib küll juhtuda, et sulle näib vahel, et su viha on õigustatud, eriti, kui sa kaitsed usutõdesid, aga inimese viha lihtsalt ei vii Jumala soovitud õiguseni. Ära siis püüa end veenda, et oled vihane Jumala eest, sest Jumal ei ole vihane. Tema tahab inimesi hoopis päästa.

Jaakobus ütles 1:18: „Tema on oma tahtel meid sünnitanud tõe sõna kaudu, et me oleksime otsekui uudseviili tema loodute seas.” Jumal on siis Jeesusesse Kristusesse uskujad inimesed oma sõna läbi uuesti sünnitanud. Järgnevalt jätkab Jaakobus sama teemaga, kirjeldades Jumala sõna kristlasesse istutatud seemnena, mis kord saadab korda ka lõpliku pääste. Piibel nimelt räägib päästest ühest küljest juba käesoleva tõelisusena, teisest küljest aga alles tulevikus ootava eesmärgina. Kristlase kohta võib seega öelda, et ta on saanud päästetud, kui ta sai uskudes oma patud andeks, teisest küljest aga on ta alles oma päästmise poole teel. Järgmises salmis räägib Jaakobus päästest selle lõpliku tähenduses.

Jaakobus kutsub meid üles ka tegema oma sõnad tegudeks. Ta peab silmas Piibli sõna, millele ta viitab hiljem, tuues näiteid muuhulgas Aabrahami, Iisaki, Raahabi ja Eelija elust. Niisiis räägib Jaakobus järgmistes salmides sõna kuulmisest, vastuvõtmisest ja lõpuks ka selle järgi elamisest ehk kuulekusest.

1:21

Siin kutsub Jaakobus meid tulema sõna mõjupiirkonda ja tegema sellest praktilised järeldused. Ühest küljest tuleb maha panna kõik rüvedus ja kurjus, teisalt aga võtta sõna tasadusega vastu. Sõna vastu võtta tähendab ennekõike mitte trotsida selle vastu, vaid nõustuda sellega.

Kõigepealt võiks seepeale küsida, kas kristlaste elus on tõesti siis veel rüvedust ja kurjust, ja pealegi veel rohkesti? – Selle küsimuse puhul tasub igaühel Jumala ees aus olles enda elule ja tegudele mõelda. Tegelik elu näitab tõesti, et ega kristlasedki ole veel kõigest rüvedusest ja kurjusest vabad. Tihti heidetakse seda neile ettegi, ja mitte alati alusetult.

Teiseks võib tekkida küsimus, kuidas siis rüvedust ja kurjust praktiliselt maha panna. Sellega on nimelt seotud praktilised raskused. Esimene neist on vast see, et me ei märkagi oma rüvedust ja kurjust, kuna oleme nendega nii harjunud. Teiseks – me armastame oma sisseharjunud kombeid ega raatsigi nendest õigupoolest loobuda. Kolmandaks – me ei viitsi omaenda patusele loomusele vastu astuda, vaid eelistame sellega pigem kohaneda ja õigustada end, et ma juba olen kord selline, ja sinna pole midagi parata – ma ei saa ennast muuta. Neljandaks võib nimetada jõuetust – tahaks küll, aga ei suuda.

Mahapanemine tähendab peale Jumala tahte vastastest tegudest loobumise ka üldse tões käimist. See tähendab, et kui sõna paljastab minus valet ja halba, siis ma tunnistan selle Jumalale kui patu. Nii astun ma kõigepealt Jumalaga samale poolele, jättes patu vastaspoolele. Patule ja kurjusele õige nime panemine toob ka valguse ja

õige arusaamise. Sellise paljastatud olemisega on seotud tasadus. Harva vist inimene, kes on nõnda oma pesa puhastanud, tunneb samal ajal tahtmist olla riiakas!

Sellised võiksid olla esimesed sammud rüveduse ja kurjuse mahapanemisel. Edasi peab loomulikult Jumal appi tulema, sest inimlikust jõust jääb patu vastu võitlemisel igal juhul väheks. Selleks tuleb teda appi hüüda, sest Jumal on andnud töotuse: „Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.” (Rm 10:13). Sellest töotusest tasub usus kinni haarata. Sõna tasaduses vastuvõtmine tähendab ka sõna tõena võtmist. Sest ei tohi unustada, et Piibli sõna tõesti võib inimesele tuua ja toobki pääste. Seepärast on selle ääres viibimine ja ennekõike selle vastuvõtmine ning sellest elamine inimesele eluliselt tähtis.

Et meisse on Jumala sõna istutatud nagu seeme, see väljend sisaldab ka kasvamise mõtet. Sõna vastuvõtmine tähendab kogu Piibli sõnumi senisest paremat mõistmist. Selle abil saab kristlane paremini mõista ka maailma, kus ta elab. Ühtlasi muutub ka tõepärasemaks tema arusaam iseendast ja Jumalast. Istutatud seemne puhul on julgustav see, et mis on istutatud, see pole tavaliselt väga kergesti väljakistav. Ehkki vahel paistab, et umbrohi lämmatab selle, mis Jumal istutas, püsib istutatud taim siiski visalt hinges. Meisse istutatud Jumala sõna on tõesti vägev meid päästma, ehkki lootus ei tarvitse meie meelest olla tugev.

Paljudele on järgnev salm Jaakobuse kirjas kõige tuttavam.

1:22

Kes on ainult rääkijad, aga mitte tegijad, neid kutsutakse tavaeluski tühja jutu meesteks või õhulosside ehitajateks. Nende sõnadele ei omistata suuremat väärtust. On isegi põlastav ütlemine: „Suuga teeb suure linna, käega ei kärbse pesagi.” Sellisest suhtumisest Jumala sõnasse peaks kristlane küll kindlasti hoiduma, sest nagu Jaakobus ütleb – paljad sõnad ei tähenda midagi muud kui enesepettust. See on vist küll kõige õnnetum pettuse liik üldse.

Üks Jaakobuse kirja põhitoone on jõuline kutse olla kuulekas Jumala sõnale. See rõhutus tõuseb esile siin ja seal erinevates seostes. Kuulekus e teema tõuseb Jaakobuse kirjas esile ennekõike seoses oma keele kasutamisega ja sõna järgi elamisega.

Kuulekus on asi, mida kristlaste hulgas ilmselt mõistetakse mõnigi kord valesti kahel viisil. Kõigepealt unustavad paljud selle üldse. Arvatakse, et igasugune jutt sõnakuulmisest on kurjast, sest kardetakse, et see võib inimese kergesti juhtida valel viisil üritamise teele ehk Käsu alla, nagu seda vahel väljendatakse. Siis johtub ettevaatlikkus kuulekuse suhtes hirmust, et inimene hakkab vähehaaval päästmist oma püüdlikkusega välja teenima. Seda tehes kristlane tavaliselt ei märka õigel ajal ohtu selgi põhjusel, et ta näib ka paljugi korda saatvat. Niiviisi usinasti töötav inimene kohtab näiteks paljusid usust huvitatud inimesi ja sünnib palju häid jutuajamisi, mis omalt poolt on vesi tema veskile.

Aga kõike seda iseloomustab kohusetunne ja sunnitus. Kusagil ei tundu leiduvat hingamist. Kunagi ei ole sa teinud küllalt. Nii ka piiblikohad, mis kõnelevad rahust Kristuses, tunduvad sellisele oravarattas jooksjale hämarad ja elukauged. Me võime inimestena, kes on harjunud kõike välja teenima, tõesti kergesti sattuda sellisesse tegudekesksusse. See on üks kraav õige tee ääres.

Teine kraav on vastaspool. Ei ole ime, kui kristlane, kes on kogenud sellist käsumeelsust kas enda elus või ligimeste juures, kaldub kuulekusest kõnelevatest kirjakohtadest üldse kiiresti mööda minema. Siis on põhisuhtumine sõnakuulmisest loomulikult negatiivne. Teine tegur selle juures on muidugi see, et sõnakuulmine ei meeldi meile juba loomu poolt – me tahaksime ikka omaenda meele ja tahtmise järgi elada ja olla. Kui me peaksimegi Jumala sõna kuulma, siis sageli pigem sellepärast, et kardame karistust, kui me seda ei tee. Kui me aga arvame, et Jumal on armuline ega karistagi, siis pole ka sõnakuulmiseks suuremat motivatsiooni. Et me tahaksime

Jumala sõna kuulda puhtast armastusest tema vastu, selline suhtumine on ilmselt paljudele kristlastele liiga kaugel ja tundmatu maailm.

Veel üks viis, millega satutakse valedesse rööbastesse, on rõhutada erilisi juhtimisi ja arvata, et kuulekus on ennekõike sõnakuulmine sellistel juhtudel. Jutustusi Jumala erilisest juhtimisest on ju küllalt Piiblist. Samuti on paljud kristlased neid ise kogenud või vähemalt kuulnud, kuidas neist räägitakse. Näiteks keegi mees sai kord käsu pidada jutlus keset metsa, kus polnud näha ainsatki inimest. Ta oli siiski kuulekas sellele õhutusele, mis inimlikult tundus mõistusevastane. Tagajärjeks oli, et end metsas peitnud inimene, kellel olid enesetapukavatsused, loobus neist. Selliseid lugusid on muidugi väga tore kuulda. Teatud olukordades on need ka väga julgustavad, kui saad aru, et Jumal on ikka veel küllalt vägev tegutsema nii, nagu ta soovib.

Muidugi nõudis antud loo puhul jutluse pidajalt päris suurt kuulekust, et niiviisi toimida. Kristlase tegeliku kuulekuse eeskujuks aga sellesarnased erijuhtumid kõige paremini ei sobi. Sellised lood sobivad tunnistama ennekõike sellest, kui palju vaeva Jumal näeb ühegi inimese päästmise nimel ja kuidas ta selles töös peab sageli oma sulaseid alandama. Piiblis on selle kohta heaks näiteks prohvet Hesekiel. Tal tuli isegi lõhkuda maha oma kodu sein, kujutades sellega, mis Jeruusalemma jäänutest varsti saab.

Selliste lugude puhul on väga tähtis meeles pidada, et inimesed ei otsinud neid ise, vaid Jumal andis need oma äranägemisel – siis, kui see oli kohane ja vajalik. Kui inimene hakkab omapead ja igal sammul otsima sellist erilist juhtimist, uskudes selle olevat normaalse kristlase kuulekuse, siis võib ta kergesti sattuda eksiteele. Siis nimelt oleks kuulekust tarvis ainult eriliste juhtimistega seoses, mis aga on lõppude lõpuks suhteliselt haruldased. Just sellepärast neist juhtumitest räägitaksegi, et need nii silmatorkavalt tavapärasest elust eristuvad. Kristlane aga ei või ehitada oma elu eriliste juhtimiste varale, sest kuulekust on tarvis igal viimasel kui päeval Aga millega on siis kuulekuse puhul õieti tegemist? Kuna seda küsimust tasub käsitleda korralikult, siis on ehk parem, et seekord lõpetan siin ja jätkan sellega järgmisel korral. Jaakobus ütleb kuulekuse kohta tagapool muuhulgas, et seda võib võrrelda peeglisse vaatamisega.

PKK1164 Jk 1:22 – 2:1

Mida peegel räägib?

Meie eelmine saade lõppes Jk 1:22 põhjal arutlusega, milline on kuulekus, millest Piibel räägib. Käsitlesin seal kahte viisi, kuidas selles küsimuses eksiteele minnakse. Üks võimalus on, et sellest teemast minnakse üldse mööda kartusest, et see viib inimesed pääste väljateenimise teele. Teine on arvamus, et kuulekus on seotud olukordadega, kus Jumal erilisel viisil enda omasid juhib. Pärast nende kahe äärmuse käsitlemist tasub vaadata, mida Jaakobus selle asja kohta õpetab. Ta vastab, tuues hoiatava näite mehest, kes vaatas peeglisse.

1: 22-25

Need salmid on hoiatus. Jaakobus ütleb kõigepealt, kuidas ei tohi toimida, ja seejärel, kuidas on õige toimida. Nii ta näitab, milline on kuulekus, mida Jumal ootab. Sõnakuulmatu on siis inimene, kes küll kuuleb Jumala sõna, aga ei taha selle järgi elada. Samasuguse pildiga lõpetas ka Jeesus Mäejutluse. Mt 7: 24-27 on tema sõnad: „...”

Niisiis selgub ka Jeesuse sõnadest, et tegelikult ei loe mitte see, et Jeesuse sõnu on kuulnud, ja isegi mitte see, et need on heaks ja õigeks kiidetud. Otsustav on hoopis, kas nende järgi ka tehakse. Siin ilmselt on meil, mille üle järele mõelda.

Tähelepanu väärrib, et Jaakobus rääkis kahesugusest vaatamisest. Analüüsime neid lähemalt. Üks on pealiskaudne pilk peeglisse, kusjuures sellele, mida seal nähakse, ilmselt ei omistata suuremat tähtsustki. Ilmselt ollakse nähtuga sedavõrd harjunud ja peetakse loomulikuks, et selline ma olen ja teistsugune ma ei peagi olema. Nii minnakse edasi, mõeldes juba muudele asjadele ja unustades, milline on enda moraalne ja vaimulik pale Jumala mõõdupuude järgi.

Sellist Jumala sõna pealiskaudset kuulamist esineb ilmselt väga palju, ja seda isegi kristlaste seas – kuulatakse küll, aga asjasse ei süveneta. Mõtted lähevad kergesti mujale ja tegelevad muude asjadega. Kui miski kuulutatud sõnast korraks puudutaski, siis ununeb see varsti – arvatakse, et ega see nii tähtis ka nüüd ei ole. Inimesele võib näida, et ta teab, mis Jumala sõna ütleb, aga tegelikult pole selle sisu talle päralt jõudnud ega teda sügavamalt puudutanudki. Sellepärast puudub sellel talle ka sügavam mõju.

Teistsugune kuulamine on see, mida Jaakobus nimetab „kummargil vaatamiseks vabaduse täiuslikku seadusse”. Kummargil vaadatakse asju, mis on sügavad ja kuhu pealiskaudne pilk ei ulatugi. Näiteks vanasti olid taluõuedes lahtised kaevud. Sinna tuli kummargil vaadata, et all vett näha. Eemalt vaadates nägi küll kaevurakkeid, aga mitte vett. Täpselt samamoodi tuleb vaadelda ja kuulata ka Jumala sõna – mitte eemalt ja pealiskaudselt, vaid tähelepanelikult ja süvenenult – kummargil, kummardades. Alles tähelepanelik vaatleja märkab seda, mis on oluline.

Selle salmi juures tasub peatuda ja mõelda sellegi üle, mida võiks tähendada eriline väljend „vabaduse täiuslik seadus”. Kuidas võiksid vabadus ja seadus niisugusel kombel ühendatud olla? Kas pole need hoopis vastandlikud asjad?

Kui Jumal meile midagi ütleb, siis pole see tühi loba, mille võib ühest kõrvast sisse, teisest välja lasta, vaid need on sügavad ja tähtsad asjad. Seepärast tasub nende juures ka peatuda ja kummargil vaadata, mida need õieti sisaldavad. Ja siis selgub, et see, mida Jumal räägib, on mõeldud meile vabaduseks – isegi sel juhul, kui see meid piirab, keelates meile teatud asju ja tegevusi. Samuti on see, mis Jumal räägib, täiuslik, mitte poolik, nagu kõikvõimalikud inimlikud arvamused. Sellepärast nimetabki Jaakobus seda „vabaduse täiuslikuks seaduseks”. Mulle isiklikult näib, et selle all tuleb mõista ennekõike evangeeliumi, mitte niivõrd Moosese läbi antud Seadust.

Kui nüüd inimene süveneb sellesse, mis Jumal talle räägib, kui ta seda mõistab ja vastu võtab ning sellesse ka jääb, tegutsedes selle põhjal, siis – ütleb Jaakobus – on ta õnnis oma tegemises.

Tuletagem meelde Seaduse andmist Siinail. Millal see toimus? Mis oli toimunud enne seda? – Seadus anti alles pärast seda, kui Jumal oli oma rahva Egiptusest päästnud. Sel ajal, kui iisraellased alles Egiptuses olid, oli neid päästnud talle veri. Nüüd aga olid nad juba läbinud kenakese tee töötatud maa suunas. Meil tasub meeles pidada, et Jumal ei andnud juba alguses peale oma Seadust selle mõttega, et inimesed võiksid selle läbi päästetud saada. Ta andis oma Seaduse hoopis juba päästetud inimestele, kes olid uskunud tema töotusi. Moosese Seadus anti siis neile juhtnööriks.

Kuulakem, mida Jumal ütleb sissejuhatuseks 2Ms 20:2, hakates andma rahvale kümme käsku: „Mina olen Issand, sinu Jumal, kes sind tõi välja Egiptusemaalt, orjusekojast.” Jumal pöördub inimeste poole, kes on juba orjusest päästetud. Seadus anti neile, kes võisid rõõmustada oma vabaduse üle, kuna sunnitöö oli lõppenud. Neile andis Jumal oma Seaduse, et selle läbi kaitsta nende vabadust.

Sest kas ei tähenda vabadus ennekõike seda, et inimesel on võimalik nii oma sõnade kui ka tegudega väljendada, kes ta tõeliselt on? Inimene on vaba siis, kui ta elab sellist elu, millist Jumal on teda algusest peale elama kavandanud. Jumala antud Seadus teeb meile vabaduse üldse võimalikuks. 3Ms 18:5 öeldakse seda päris otse: „Jah, pange tähele minu määrusi ja minu seadlusi: inimene, kes teeb nende järgi, elab nende varal! Mina olen Issand!”

Jumala Seadus – kui seda mõista laiemalt, nimelt Jumala tahtena üldse – on vabaduse seadus, kuna see kaitseb elu ja annab kristlasele võimaluse elada selles tõelises vabaduses, mille jaoks Jeesus Kristus on meid oma ristisurmaga lunastanud.

Inimesest endast tõusvate himude ja soovide järgi tegutsemine ei ole vabadus. See viib hoopis patu orjusse nagu ütles Jeesuski: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, igaüks, kes teeb pattu, on patu ori.” (Jh 8:34) Seevastu inimene, kes

on viidud kokku Kristusega, näeb kogu Jumala tegutsemise eesmärgina vabadust. See käib nii käskude kui ka evangeeliumi kohta. Jeesus on täitnud Seaduse minu eest, ja nii ma võin vaba südamega otsida Jumala tahtet kõigis olukordades. Langemine patusse tähendab alati sattuda hukatuslike jõudude võimusesse, Jumala tahtes käimine aga tähendab vabadust.

Nii tuleneb kuulekus lõppeks armastusest, millega Jumal on meid esmalt armastanud.

1: 26

Siin väärib tähelepanu väljend, et inimene teatud juhul „petab oma südant”. Jätkem siit meelde, et on siis võimalik isegi omaenda südant petta – inimene arvab end teenivat Jumalat, aga tegelikult on see teenistus tühine. Kuidas tuleks sellisesse enesepettusse suhtuda, ja mis veelgi tähtsam – kuidas seda avastada? Küllap tasub peegli ette tagasi minna ning vaadata hoolikamalt, kes sealt ikkagi vastu vaatab.

Kuidas on lugu keelepattudega, sellest räägib Jaakobus üksikasjalikumalt tagapool. Milline aga on kindlasti õige jumalateenistus, seda kuuleme

1:27

Jaakobus manitseb kandma hoolt vaeste inimeste eest, ja sellised olid sel ajal ennekõike vaeslapsed ja lesed. Kuna neil polnud inimest, kes oleks hoolitsenud nende igapäevaste vajaduste eest, siis olid nad selleaegses maailmas eriti halvas olukorras. Selle

näitega tuletab Jaakobus meelde, et kuulekus Jumala sõnale tähendab kogu aeg oma elul silma peal hoida eriti Jumala kümne käsu valguses. Kui kristlane näeb kaasinimest hädas olevat, siis ta aitab teda; kui ta kuuleb, et Jumala sõna kuulutab: „Ära varasta!” ja talle tuleb meelde, et tema käes on midagi, mis kuulub teisele ja mis on saadud ilma loata, siis ta läheb ja annab selle omanikule tagasi.

Unustav kuulja, kes on samasuguses olukorras, ei võta midagi ette. Kuulekus tähendab siis sellist elu, kus elatakse ligimese argiste vajaduste suhtes lahtiste silmade ja südamega. Selleks pole tarvis oodata mingisugust erilist Jumala Vaimu juhtimist. Kui näed abivajajat, siis aita teda. Nii sa hoolitsed, et keegi ei jää Jumala armust osatuks. Kuulekus tähendab siis argist, isegi lausa kuiva vaevanägemist, mille eest tavaliselt keegi ei tule sind tänamagi.

Üksteisest hoolimine ja lähedus on ka Jumala riigis väga tähtsad. On üks lugu väikesest poisist, kelle ema suri. Isa oli vaene mees, aga tegi kõvasti tööd, et ära elada ja poega kasvatada. Rikkad sugulased olid pojast huvitatud ja pakkusid, et võtavad ta enda juurde. Isa rääkis sellest pojale ja ütles: „Nad ostavad sulle jalgratta ja mänguasju; sa saad neilt toredaid kingitusi jõulude ajal ja sünnipäevadel. Nad võtavad sind reisidele kaasa ja teevad palju sellist, mida mina ei suuda sulle anda.” Väike poiss vastas: „Ma ei taha sinna kolida.” Isa imestas selle üle, ja poiss vastas: „Nad ei või anda mulle sind.”

Jumala laps ei lase end kunagi lahutada Jumala sõnast. Iga laps tahab kuulda oma isa häält, eriti, kui see hääl nii julgustab kui ka juhendab. Selline Jumala laps, kes ei ole huvitatud Jumala sõnast ega hoidu selle ligi, satub raskustesse.

Maailmas on palju inimesi, kes igatsevad isiklikku suhet teise inimesega. Me võime pakkuda neile kristlase kontakti, mis on täis headust, armastust, hoolekannet ja sõprust.

„Puhas ja laitmatu jumalateenistus” tähendab Jaakobuse sõnul veel teistki tähtsat asja – nimelt „... hoida iseennast maailma poolt määrimata”. Seegi väljend väärib kummargil vaatamist, järelemõtlemist ja süvenemist. Kes on puhaste riietega käinud ja toimetanud mustades ruumides, see teab, kui kerge on ennast seejuures ära määrida. Jumalatu maailm on Jumala lapse jaoks moraalselt ja vaimulikult väga määriv keskkond. Isegi need tegevused ja eesmärgid, mida üldiselt võiks pidada heaks või vähemalt suhteliselt süütuks, on paljuski patu poolt

määritud. Nendega kokku puutudes võib kergesti lasta end kaasa tõmmata. Kuna me aga oleme jumalatu keskkonna ja mõtteviisiga harjunud, siis sageli me ei märkagi, kui oleme end juba sisemiselt ära määrinud – näiteks on tulnud ebapuhtad mõtted ja suhtumised, mis Jumala valgust ei kannata.

Õige Jumala teenimine seisneb siis selleski, et kristlane hoiab puhtust, mis Jumal talle on kinkinud, ja püüab end sisemise määrdumise eest hoida. Kuidas seda praktiliselt teha, seda ütleb näiteks Paulus hästi Ef 5:3-4: „Aga hoorusest ja kogu rüvedusest ja ahnusest ärgu olgu teie seas juttugi, nõnda nagu on kohane pühadele. Samuti riivatus ja rumalad sõnad ja sündsusetu lõõpimine ei sobi teile, vaid selle asemel olgu tänu.”

Siirdume nüüd Jaakobuse kirjas uue peatüki ja koos sellega ühtlasi ka uue teema juurde. Selle peatüki salmides 1-13 käsitleb Jaakobus rikkuse ja vaesuse teemat. Ta teab, et kristlastenagi on meil kiusatus selle põhjal suhtuda ühtedesse inimestesse teistmoodi kui teistesse. Jaakobus ütleb siin, et see tähendab patustamist isegi usu enda vastu.

Senini oleme Jaakobuse kirjas näinud, et tal on kombeks liikuda väga kiiresti ühelt teemalt teisele. Teise peatüki algus on selles suhtes selgeks erandiks. Siin selgitab Jaakobus päris põhjalikult inimeste eritlemise küsimust väliste tegurite, ennekõike jõukuse põhjal. Kuidas kohelda rikast? Kuidas suhtuda vaesesse? Kuidas olla nn keskmise inimesega? Järgnevalt räägitakse siis Jumala võitlusest vaesuse vastu, aga huvitav küll, ka Jumala võitlusest rikkuse vastu.

Nimelt võivad nii vaesus kui ka rikkus olla needuseks. Osa inimkonda tabanud needusest on just vaesus ja rikkus. Õpetussõnades (30:8) on isegi palve: „... vaesust ega rikkust ära mulle anna ...” Sageli on ka evangeeliumi kuulutades kõige raskem jõuda inimesteni, kes on kas kõige vaesemad või kõige rikkamad. Nende mõlemani on vähemalt inimlikult vaadates peaaegu võimatu Jumala sõnaga jõuda.

Heaolu ebavõrdne jagunemine on üks meie maailma suuri küsimusi. Suurim probleem ei peitu selles, et maailmas on erineval viisil mõtlemaid inimesi või mitmesuguseid poliitilisi parteisid; samuti mitte selles, et on palju erinevaid rasse. Võtame näiteks India, mille rahvaarv on ületanud miljardi piiri. Seal on tohutult vaesust, seal isegi surrakse nälga. Samal ajal elavad rikkad inimesed seal ülikülluslikus luksuses. Samasugust asja tuleb muidugi ette paljudes teisteski maades.

Jaakobuse kirjas käsitletakse seda probleemi, ehkki vaid ühe koguduse sisemise asjana. Aga pole raske laiendada seda ka suuremasse plaani. Jaakobuse kirjast saab kõigepealt selgeks, et Jumal on selgelt vaese poolel. Kui Jeesus Kristus tuli maailma siis ei saanud ta elukohta rikka mehe kodus. Ta ei sündinud kuldusikas suus. Ta sündis vaesuses. Heatahtlikud inimesed laenasid talle sõime, kus ta võis magada oma esimesed ööd. Tal tuli laenata väikeselt poisilt leiba ja kala, et rahvahulka toita. Ta kuulutas laenatud paadist. Ta hoiatas neid, kes tahtsid talle järgneda: „...” (Mt 8:20) Tal tuli laenata metallraha, et illustreerida oma õpetust maksude maksmise kohta. Ta laenas eesli, et ratsutada Jeruusalemma. Ta laenas toa, kus süüa paasat. Lõpuks pandi ta ihu laenatud hauda, mis kuulus Arimaatia Joosepile.

Ka rikkus võib olla tõeliseks needuseks, nagu Jaakobus oma kirjas näitab. Pauluski ütles midagi samasuunalist 1Tm 6:10: „...” Tõsi küll, kurja juur pole mitte rahas, vaid rahahimus, aga need naabrid ei ela tavaliselt teineteisest kaugel.

2:1

Pangem tähele, et ehkki Jaakobus on Jeesuse poolvend, nimetab ta teda „meie kirkuse Issandaks Jeesuseks Kristuseks”. Nii jõuliselt tõstab ta esile Jeesuse jumalikkust. Peamine on siin aga hoiatus, et usk meie kirkuse Issandasse ei tohi olla ühendatud vahetegemisega inimeste vahel. See tähendab, need kaks asja ei sobi kokku. Seda võib mõista ka hoiatusena mitte tekitada koguduses väikesi kildkondi ja nendega ühineda. Kõik, kes usuvad

Jeesusesse Kristusesse, on ühe ja sama ihu osadeks. Jaakobus kirjutab tervele usklike kooslusele – rikastele ja vaestele, alamatele ja kõrgealistele, orjadele ja vabadele, juutidele ja paganatele, kreeklastele ja barbaritele, meestele ja naistele. Kristuse ihus on nad kõik üks. Kristlaste koguduses valitseb vennalikkus, mille ühine nimetaja on Jeesus Kristus. Sellepärast hoiatab Jaakobus, et usk Issandasse ei käi inimeste vahel vahetegemisega kokku. Kui sina kuulud Jeesusele Kristusele ja keegi teinegi kuulub temale, siis on ta sinu vend või õde.

Sellega ei õpeta Jaakobus midagi uut. Sama õpetuse me leiame juba VT-st. Sealgi õpetas Jumal Iisraeli rahvast mitte vaatama inimese rikkusele või vaesusele. Nii näiteks 3Ms 19:15 sätestatakse: „...” Siimon Peetrus õppis sama õppetunni selgeks Joppes, kui talle nägemuses lasti taevast alla riie, kus oli ka ebapuhtaid loomi, ning kästi tal tappa ja süüa. Tasub lugeda Peetruse järelt, mis ta ise välja ütles siis, kui selle tunni õpetus talle selgeks sai: „...” (Ap 10: 34-35)

Kuna Jumal ei tee inimeste vahel vahet, siis ei tohi ka tema omad seda teha. Selle õpetusega jätkame järgmisel korral.

PKK1165 Jk 2:1-7

Ära tee inimeste vahel vahet!

Eelmisel korral tegime Jaakobuse kirjas juba algust lõiguga, mis käsitleb erinevat suhtumist inimestesse. See lõik on teise peatüki alguses. Need, kes usuvad Jeesusesse Kristusesse, ei tohi teha usklike vahel vahetegemise pattu. Seda ütleb Jaakobus väga kindlalt juba teise peatüki esimeses salmis: „...” Vaatame seda salmi veelgi.

Jaakobus hoiatab meid siin parteimeelsuse patu eest. Kreekakeelne sõna, mis on tõlgitud vahetegemiseks, on *prosopolempsia* ja tähendab otseses tõlkes nägude vastuvõtmist. Mõte on sama, nagu eestikeelsetel rahvapärastel ütlusel, et kedagi koheldakse näo järgi ehk vastavalt sellele, kas nägu meeldib või ei meeldi. Selline suhtumine on patt, nagu tagapool, 9. salmis ka otse öeldakse.

Piibel pöörab sellele patule päris palju tähelepanu. Ja küllap on õige oletada, et Jaakobus käsitleb seda teemat nii põhjalikult sellepärast, et näo järgi vaatamine ja suhtumine oli küllalt levinud ka tema ajal.

2:4 ütleb Jaakobus, et näo järgi vaatamine teeb inimesed erapoolikuiks kohtumõistjaks. 3Ms 19:15-s on kohtunikele antud juhtnõu: „...” Jumal võib sellise juhtnõuri anda, sest tema ise ei tee inimeste vahel vahet. Tähtis on just see, et kohut mõistes ei tohi eelispositsiooni anda kummalegi – ei rikkale sellepärast, et ta on rikas, kuid ka mitte vaesele sellepärast, et ta on vaene. See tähendab, ei tohi juba ette arvata, et kui rikas ja vaene käivad kohut, siis kindlasti vaene on kannataja ja rikas on ülekohtune rõhuja. Nimelt võib juhtuda ka vastupidi – et vaene kasutab oma vaesust ära. Seepärast tuleb erapooletult selgeks teha, kuidas asjad ikka tegelikult on.

Eelmisel korral juba tuletasime meelde Ap-st, kuidas Peetrus seda mõistis Korneeliuse kodus, et Jumal ei tee inimeste vahel vahet, vaid kohtleb kõiki samade põhimõtete alusel. Sedasama ütles ka Paulus Rm 2:10-11: „...”

Jaakobus põhjendab inimeste vahel vahetegemise patust veel 8. salmiski, viidates kuninglikule käsule: „Armasta oma ligimest nagu iseennast!” Kes väliste tegurite põhjal inimeste vahel vahet teeb, see ei käitu selle käsu kohaselt, vaid on ligimese suhtes ülekohtune.

Aga ärgem kiirustagem asjadest ette. Kõigepealt kasutab Jaakobus oma sõnade kinnituseks teravat võrdlust. Ta maalib meile koguduse elust pildi, mis ei ole kuigi meeldiv.

2:2-4

Seda pilti tasub endale ette kujutada. Kogudusse tulevad kaks inimest. Kummalgi pole varem tuttavat istekohta. Võib-olla tuleks seda salmi mõista nii, et mõlemad tulijad on koguduse liikmetele võõrad. Jääb ka mulje, et kumbki neist ei ole kristlane. Nad on tulnud vaatama, mis koguduses ka toimub. Koguduse liikmed heidavad neile hindava pilgu. Üks astus välja uhkest ja säravast Mersust. Tal on naaritsanahkne kasukas seljas ja briljantsõrmused sõrmes reas. Teine jättis oma mopeedi kiriku seina äärde. Jalas on tal kulunud teksad – täiesti tavalised, isegi mitte mingid firmakad. Uhket külalist tervitatakse kohe aupaklikult ja juhatatakse ta esinduslikule kohale. Teine võib ise otsida endale koha, kust juhtub leidma.

Jaakobus nimetab sellist käitumist patuks. Ta sunnib oma lugejaid korralikult järele mõtlema, kuidas nad suhtuvad erinevatesse inimestesse ja millised on selle motiivid. Siin tasub meil mõelda endalegi - kuivõrd erinevalt suhtun mina neisse, kes on saavutanud siin maailmas kuulsust, head mainet ja rikkust, võrreldes teistega, kes pole seda saavutanud? Kui lähedal võib minulegi olla kiusatus ühte aupaklikult tervitada ja talle head kohta pakkuda, teisest aga lihtsalt mööda minna või soovitada tal kõrvale astuda, et ta ees ei oleks? Kui palju meelsamini ma sätin end selliste isikute lähedale, keda tuntakse, võrreldes teistega, kes on tavalised?

Kõige masendavam on seejuures see, et Jaakobus ei räägi siin sellest, mis toimub maailmas, vaid sellest, kuidas käitutakse koguduses. See on üks näide patust, mis võib tunduda nii loomulik, et seda ei panda tähelegi. Teisisõnu – see on midagi inimloomusele väga omast, et inimesi koheldakse erinevalt, vastavalt nende rikkusele ja positsioonile. Sellepärast seda ei pandagi tähele ja sellepärast võib selline suhtumine vabalt elada isegi Jumala lapse südames.

Kuidas on, hea sõber, kas sulle tundub, et Jaakobuse jutud kuuluvad minevikku ja ta räägib asjadest, mida meie ajal enam ei toimu? Või otsime meiegi soosingut ja seeläbi ka turvalisust asjadest, mida siin maailmas peetakse väärtuslikuks?

Meil tasub tähele panna, et Jaakobus tuletab siinkohal oma kuulajatele meelde eriti seda, et nad usuvad Jeesusesse Kristusesse. Muide, tähelepanuväärne on see, et Jaakobuse kirja teise peatüki esimene salm on üks neist kahest kohast terves kirjas, kus ta nimetab Jeesuse nime. Tasub järele mõelda, miks ta seda teeb teist korda just siin. Esimene koht oli kohe kirja alguses.

Esmalt tasub tähele panna, et Jaakobus ei räägi Jeesusest mingis tähtsusetus mõttes. Ta ei viita oma sugulusele temaga – sellele, et ta on Jeesuse poolvend. Selle asemel nimetab ta Jeesust Kristust Issandaks – ja pealegi kirkuse Issandaks. Mida see tähendab?

Kirkus viitab siinkohal taevale, sõna *Issand* aga Jeesuse jumalikkusele. Jeesus on Issand, kelle ees kõik põlved peavad kord nõtkuma. Ta tuleb kord oma kirkuses selle maailma peale kohut mõistma. Kristlane teab seda kõike, sest Jeesus ise on seda öelnud. Ta teab, kui tühised ja kaduvad on selle maailma väärtused ning see, mida siin maailmas austatakse. Ja ta teab, et Jeesus pidi kord jätma oma taevase kirkuse ning võtma endale vaese orja kuju, et ta võiks valmistada inimestele pääste, sest miski siit maailmast pärinev ei võinud seda saavutada. Ja nüüd heidab Jaakobus oma kirja lugejatele ette, et me laseme selle maailma väärtushinnangutel oma käitumist otsustavalt mõjutada.

Meie väärastunud suhtumine väljendub selles, et me rõhume vaesemat ligimest isegi koguduse koosolekul. „Kas te siis ei ole mõttes vahet teinud ja saanud erapoolikuiks kohtumõistjaks?” küsib Jaakobus sellise teguviisi kohta.

Kui rikastesse ja silmapaistvatesse suhtutakse koguduses teisiti, kui vaesematesse ja vähemtähtsatesse, siis tehakse viimaste suhtes pattu – sest Jeesus Kristus on nende lunastamiseks maksnud täpselt niisama kõrge hinna, nagu teiste eest, kes väliselt on elus kaugemale jõudnud. Asja üks külg on see, et vaesemad saavad kõrvale tõrjutud ja see tekitab kahtlemata omavahelisi probleeme vähemalt tunnete tasandil. Teine ja võib-olla tähtsamgi asjaolu on aga see, et kes nõnda otsustab ja suhtub, see on ise vastuolulises olukorras – tema südames on valed hoiakud. Ta on päästetud ja lunastatud sellest maailmast selleks, et ta oleks oma kirkostatud Issanda järgija.

Kuidas võib ta siis veel käituda, nagu ei olekski sellel kõigel mingit tähtsust? Kuidas võib ta soosida rikkaid, kes nagnunii osutuvad kergesti kristlaste rõhujateks? Seda tehes satub kristlane ka ise Jeesuse teotajate hulka. Neid nimetab Jaakobus varsti, 7. salmis.

Selline väär vahetegemine toimub õieti kahel tasandil – nii kristlase südames kui ka koguduse omavahelistes suhetes. Seda lauseosa ongi erikeelsetes piiblitõlgetes tõlgitud mõlemal viisil. Eestikeelsed tõlked ütlevad: „kas te siis ei ole mõttes vahet teinud”, soomekeelne näiteks aga: „kas te pole siis saanud süüdlasteks vahetegemises endi hulgas?” Mõlemad tõlkevariandid on grammatiliselt õiged. Kogu kirja eesmärk on juhtida tähelepanu ka koguduse sees valitsevale ebaõiglusele. Seetõttu ei ole see probleem mitte ainult kristlaste südames, vaid ka koguduses kui tervikus. Jaakobus räägib ennekõike küll välisest käitumisest koguduses, aga juhib kohe tähelepanu, et selle taustal on ju väär hoiak kristlaste südames.

2: 5-7

Siit paistab, et Jaakobus räägib tõesti rikastest, kes ei kuulu kogudusse, kuid kelle ees koguduse liikmed tahavad lipitseda. Jaakobus tuletab kainestavalt meelde, et just rikkad rõhuvad neid, veavad neid kohtuise ja teotavad „seda kaunist nime”, mis on nimetatud kristlaste üle.

See on muidugi Jeesuse nimi, ehkki Jaakobus seda otseselt ei ütle. Jeesuse nime nimetati ristitava üle. Sellega on inimese peale pandud Jeesuse nimi ja antud ta tema kaitse alla. Samamoodi räägitakse Jumala nime peale võtmisest ka VT-s. Näiteks Js 43: 6-7 öeldakse: „Ma ütlen põhjamaale: Anna! ja lõunamaale: Ära keela! Too mu pojad kaugelt ja mu tütreid maailma äärest, kõik, keda nimetatakse minu nimega ja keda ma oma auks olen loonud, kujundanud ning valmis teinud!” Samasugune mõte on ka Am 9:12: „... kõik rahvad, kelle üle on nimetatud minu nimi, ütleb Issand, kes seda teeb.”

Jaakobus ütleb seega, et kristlane satub vastuollu oma olemusega, kui ta laseb rikkusel, mainel või mõnel muul sellisel asjal mõjutada oma suhtumist ja tegutsemist. See on vastuolus Jeesuse nimega – st kõige sellega, kes Jeesus Kristus on ja mida ta esindab.

Siinkohal pole liigne meenutada sedagi, mis Jeesus ise ütles Lk 13:30: „Ja vaata, on viimaseid, kes saavad esimesteks, ja on esimesi, kes jäävad viimasteks!” Jeesus rääkis seda öeldes laiemalt sellest, et taevariiki ei pääse kaugeltki mitte igaüks – isegi mitte kõik need, kes elasid sellele päris lähedal. Samal ajal pääsevad sinna paljud, kes tulevad päris kaugelt. Ja siis selgub muidki üllatusi: mõnedki, kes olid maa peal kõrgesti austatud, on seal viimastel kohtadel – kindlasti õnnelikenä, et nad üldse sees on. Ja samal ajal on teisi, kellest maa peal keegi ei hoolinud, aga kes siis on esimeste hulgas. Jumal nimelt näeb ja hindab paljusid asju hoopis teisiti, kui seda teevad inimesed. Kindlasti aga ei avalda Jumalale muljet inimese rikkus ja hiilgus, vaid hoopis teised asjad – esmajoones see, kuidas ta on vastanud Jumala armastusele, seda siin maailmas vastu võtnud ja ka edasi jaganud.

Igaks juhuks peab ütleva, et muidugi tuleb teatud juhtudel inimeste vahel siiski ka vahet teha. Võtame näiteks olukorra, kus president tuleb kirikusse. Kui talle sel puhul osutatakse erilist austust, siis sellega ei astuta üle käsust, millest siin on jutt, sest austus, mida presidendile osutatakse, on tegelikult austus tema positsiooni ja ameti vastu. Teisisõnu on selle puhul tegemist riigivõimu, mitte teatud inimese austamisega. Seevastu rikkale osutatud austus näitab ennekõike raha kummardamist, mis aga on ebajumala austamine.

Kuidas selline rikkuse kummardamine võib väljenduda meie tegudes, teisest küljest aga, kuidas saab selle panna õigesse suhtesse, seda näitab mu meelet hästi juhtum, mida räägitakse ühest Poola jeshiva-kooli juudi rabist. Rabi Josef Hurwitz oli ühe ulatusliku Poolas ja Venemaal tegutseva juutide organisatsiooni rajaja. Ühest tema õpilasest, kes õppeedukuse poolest oli üsna keskmisel tasemel, sai edukas ärimees. Sellest kuulda saanud, läks

rabi tema juurde oma organisatsioonile rahalist toetust paluma. Endine õpilane üllatas teda, tehes 100 000 rubla suuruse annetuse.

Hiljem oli ärimees kolinud teise piirkonda ja käinud ka sealses koolis juutlust õppimas. Seal läks ka õppimine juba paremini. Kui kooli juhataja sai kuulda, kui palju oli see mees eelmises elukohas annetanud samasuguse kooli heaks, siis võttis temagi rahaküsimisteedkonna ette, lootes saada oma kooli ajaloo suurima annetuse. Oli ju mees kindlasti rahul kooliga, kus tal õppiminegi nii hästi oli läinud. Mine tea, äkki annab ta koguni pool miljonit? – Aga suure annetuse asemel andis ärimees kõigest 18 rubla.

Õpetaja muidugi pani seda imeks ja küsis nii väikese annetuse põhjuse järele. Mees andis järgmise selgituse. Kui rabi Hurwitz oli omal ajal tema koju tulnud, siis oli olnud selle talve kõige halvem päev. „Ma olin kindel, et ta tühistab oma tuleku. Aga ta tuli siiski, ja kui ta mu majja sisse astus, siis olid ta saapad paksult porised ja ta mantel läbimärg. Ta ei pidanud soojenduskõnesid, vaid istus diivanile. Ta ei heitnud pilkugi mu mööblile ega pööranud tähelepanu porile, mis ta mu vaipadele jättis, vaid hakkas kohe rääkima kooli vajadustest.”

Ärimees jätkas: „Mulle sai täiesti selgeks, et rabi Hurwitzile ei tähendanud mu diivan, vaibad, hõbe ja kuld suurt midagi. Tõeliselt tähtis oli kindlustada järgnevale põlvkonnale korralik õpetus. Temaga koos olles mõjutas ta asjale pühendumine mind sügavalt, sest ma mõistsin, et rahal pole väärtust, kui seda ei kasutata eriliseks otstarbeks. Ja ma jõudsin järeldusele, et raha teenib kõige paremini, kui seda kasutada rabi kooli heaks.”

Seda öelnud, hakkas rikas mees kirjeldama teise rabi saabumist. „Aga kui sina tulid ja vaatasid mu elutuppa, siis võisin näha, millist muljet mu varandus sulle avaldas. Su silmad läksid austusest suureks. Enne, kui astusid mu vaibale, puhastasid sa mitu korda jalgu. Ja kui sa istusid mu diivanile, siis sa kartsid seda ära määrada. Peale selle kõnetasid sa mind austavalt. Nii ma tundsin koos **sinuga** jälle oma maise varanduse tähtsust. Ja kui juba raha kord on nii tähtis, siis kuidas ma võiksin sellest loobuda? Kas on siis minu viga, kui ma sattusin su paeltesse?”

Ka Jaakobus tahab raputada meid järele mõtlema, milliseid asju me elus tõeliselt hindame. Kas raha? Või pärandit, mis meil on taevas, kirkuse Issanda juures?

Rikastest rääkides tõdes Jaakobus viimati loetud salmides: „Eks ole Jumal selle maailma vaesed valinud saama usu läbi rikasteks ja pärima kuningriiki, mille ta on töotanud neile, kes teda armastavad? Teie aga olete häbistanud vaest! Eks just rikkad rõhu teid ja eks just nemad vea teid kohtuisse?” Neid sõnu kuuldes võiks Jaakobusele küll õigusega ette heita, et ta paneb kõik rikkad ühte patta. Piibel ometi räägib mujal mõnestki rikkast mehest, kes on Jumalale meelepärane – näiteks Aabrahamist, Iiobist, Arimaatia Joosepist ja kasvõi Sakkeusestki.

Aga ega Jaakobus tahagi öelda, et eranditult kõik rikkad on rõhujad ja ülekohtused. Jaakobus isegi rääkis eelmise peatüki 10. salmis ka usklikust rikkast. Tegelikult kasutab Jaakobus siin õpetamisel sama meetodit, nagu kasutas Jeesuski – hüperbooli ehk liialdust, et asja sisu selgelt esile tuua. Näiteks ütles Jeesus Mt 7:5: „Sa silmakirjatseja, tõmba esmalt palk oma silmast välja, ja siis sa näed pindu oma venna silmast välja tõmmata!” Hüperbooli kasutades rääkija muidugi teab, et asjadel on tavaliselt ikka kaks külge, aga mõnikord on üks neist nii hämaraks jäänud, et seda tuleb tõsta esile, nagu oleks see ainuke tõde selles asjas.

Nii oli nähtavasti ka nende inimeste hulgas, kellele Jaakobus kirjutas. Ei ole kristlaselgi sugugi kerge unustada, kui vähese tähtsusega on lõppude lõpuks kõik see, mida käesolev maailm võib pakkuda. Jeesus aitas meil panna asjad õigesse suhtesse, öeldes Mt 16:26: „Sest mis kasu on inimesel, kui ta võidaks terve maailma, oma hinge teeks aga kahju? Või mis oleks inimesel anda ära oma hinge lunahinnaks?” Oma hinge ehk elu vahetamine raha või maise kasu vastu on lõppude lõpuks ikka väga halb vahetuskaup. Sedasama tahab Jaakobuski meile selgeks teha.

PKK1166 Jk 2: 8-13

Aeg ennast läbi katsuda

Eelmises saates arutlesin, kuidas mõjub kristlastele rikkus. Ei ole lihtne siin maailmas elades taevast eesmärki nii selgelt silme ees hoida, et ajalik rikkus ei avaldaks mingit negatiivset mõju ka koguduses. Aga alati, kui see mõju ilmneb, on tegemist patuga, millest tuleb meelt parandada. Inimeste vahel vahetegemine on igal juhul vale, eriti, kui teame, et püha Jumala ees ei või ükski inimene seista ilma Jeesuse Kristuseta. Jaakobus jätkab ka järgmistes salmides inimeste vahel vahetegemise teemal, kuid uue nurga alt. Ta räägib kuninglikust seadusest.

2: 8-9

Kes järgib oma elus kuninglikku käsku ehk seadust, mis on ju taeva Kuninga enda poolt antud, saab hoitud ka vahetegemise patu eest. Jeesuse õpetuse järgi ei ole ligimesed ainult need, kes on meiega samast rassist või religioonist, vaid kõik maailma inimesed. Seepärast tuleb ka koguduses kõigile ühtviisi avatud olla. Kellesegi ei tohi suhtuda erinevalt.

Võib-olla kujutles Jaakobus, olles kirjaga nii kaugemale jõudnud, et keegi tõuseb ja vaidleb talle vastu: et kas ikka saab neid selle tõttu nii suurteks patusteks pidada, et nad austavad rikkaid rohkem kui vaeseid? Ta vastab sellele võimalikule vastuväitele viisil, mis tõmbab igal inimesel vaiba jalge alt.

2:10

Jaakobus ei ütle, et kui oled astunud üle ühest käsust, siis oled astunud üle neist kõigist. Pigem on mõtte selles, et kui oled vääranud ühesainsaski Seaduse punktis, siis oled sa Seadusest kui tervikust üleastuja, sõltumata sellest, milles sa konkreetselt üle astusid.

Mõtteviis, mille vastu Jaakobus siin sõdib, on küllap tuttav meilegi. Ei ole kuigi haruldane kuulda kedagi ütlevat, et ta pole kellelegi kurja teinud. Siis mõeldakse arvatavasti (jutumärkides) „suurtele pattudele” nagu mõrv, vargus või hooramine. Häda on ainult selles, et nad on unustanud, et sama Jumal, kes keelas mõrvamise, käskis ka armastada ennast üle kõige ja oma ligimest nagu iseennast. See tähendab, et üksainus kordki, mil sa oled mõelnud enesele rohkem kui oma ligimesele, on teinud sind kogu Jumala Seadusest üleastujaks. Veel enamgi – ükski kord, kus sa ei armastanud Jumalat üle kõige, on tunnistanud sind kogu Seadusest üleastujaks.

Seejuures pole liigne meelde tuletada, et nimelt see viimasena mainitud käsk – armastada Jumalat üle kõige – on Jeesuse sõnul käskudest kõige suurem ja tähtsam. Meil aga oleks vististi kohane endalt tõsiselt küsida mitte seda, kas on vähemalt kordki juhtunud, et ma *pole* seda käsku täitnud, vaid vastupidi – kas leidub kordagi, kus ma *olen* seda täitnud – kus tõesti mu tegutsemise ajendiks oli see, et armastan Jumalat üle kõige, rohkem kui midagi muud? Kas ma üldse olen aru saanud, mida see peaks tähendama – armastada Jumalat üle kõige? Või arvan, et normaalne kristlus ongi selline tuim ja ükskõikne, kus Jumala olemasolu loodetavasti küll usutakse, aga ainult harva tehakse temaga tegemist ja leitakse tema jaoks aega? Armastus peaks ju tähendama lähedast suhet, kokkukuulumist ja tihedat suhtlemist, või kuidas?

Kui juba kõige tähtsama käsu täitmise asemel haigutab põhiliselt tühi koht, siis ilmselt pole meil midagi asja kiidelda, et me pole kellelegi kurja teinud ja peaksime olema Jumala ees päris õiged inimesed. Vanglas olles ei ole vahet, millega kurjategija hakkama sai – ta on igal juhul seadusest üleastuja ja istub trellide taga. Ka väljaspool vanglaid on inimesi, kes arvavad oma patud olevat väiksemad kui teiste omad; Jumala ees aga me oleme kõik üleastujad. Sellepärast vajame kõik ka armu.

Jumala austamise ja jumalakartuse kohta on kirikuisa Augustinus õpetanud: „Mis on nii kaua, kui süda ei ole puhastatud, kas tseremooniaseaduse või kõlbluseseaduse kohased head teod muud kui vagaduse väline vorm ja teesklemine? Selles mõttes Kristus ütleb, et variserid on väliselt ilusad, aga seestpoolt täis kõike saasta. Sellest

johtub, et mõni ehk päris teona ei varasta ega riku abielu, aga siiski on sisemiselt neile kalduv või hoidub neist kas oma kasu pärast või karistuse hirmust ja nii ta ühe patuga võidab teise. Sest oma kasu armastamine ja karistuse kartus on pahed ja omamoodi ebajumalateenistus, kuna me oleme kohustatud üksi Jumalat armastama ja kartma.”

Siin on selline konks, mille otsast juba lahti ei rabele!

Jaakobus tahab rõhutada seda, et seadusest üleastumine ei ole ainult mõnest konkreetsest käsust üleastumine, vaid see on eksimus kogu Jumala püha Seaduse vastu ja seega ka Jumala enese vastu. Patt on alati üleastumine ennekoike Jumala vastu.

2:11

Niisiis, juba ühestki seadusepunktist üleastumine teeb inimese seadusest üleastujaks. Jaakobuse mõte on laias laastus sama nagu siis, kui keegi viskab kivi aknasse. Ta võib ju öelda, et ega ta kogu akent lõhkunud, vaid ainult väikese osa sellest. Tõsiasi aga on, et terve aken on katki. Samamoodi on ka Jumala seadus terviklik: kes astub üle ühestki selle punktist, on üleastuja kogu Seadusest.

Meil on tarvis aru saada, et on patt arvata end olevat parem kui mõni teine, ja vaadata neile teistele ülalt alla. Ei ole vahet, kellest on jutt, sest Jumala ees on see teine inimene samal tasemel, nagu meiegi. Me oleme patused, mistõttu me kõik vajame ühtviisi seda armu, mis Jumal Isa pakub meile oma Pojas Jeesuses Kristuses.

Jaakobuse õpetus inimeste vahel vahetegemisest lõpeb sellega, et ta räägib vabaduse seadusest ja halastusest.

2:12

Vabaduse seadus on Kristuse seadus. See sisaldab tõe sõna, millest Jaakobus eespool rääkis, ja ka seda istutatud sõna, mis on toonud ka kirja saajatele elu. Kristuse seadus toob siis elu. Jeesus ütles Jh 14:15: „...” Järgmises peatükis, Jh 15:12 ta veel täpsustab: „...” Kordamise mõttes tasub ehk veel öelda, et Jaakobuse kirja teine peatükk algas otsekoheste noomimisega selle pärast, et koguduse keskel unustatakse kergesti vähemtähtsaks peetud inimesed. Selline vahetegemine on Kristuse armastuse vastane.

Aga mida tähendab vabaduse seaduse järgi kohtumõistmine? – Paulus kirjutab sel teemal 2Kr 5:10 järgmist: „...” Seega ei saa ükski inimene Kristuse kohtujärje ette minemist vältida – ka mitte kristlased. Sellest räägib ka 1Pt 1:17: „...”

Nii Paulus kui ka Peetrus ütlevad, nagu Jaakobuski, et kõik inimesed lähevad kohtu alla, ja kohut mõistetakse inimese tegude järgi. Samal ajal on siiski tõsi ka see, mis Jeesus ütleb Jh 5:24: „...” Nii et teisest küljest kristlane ei lähegi kohtu alla. Kuidas tuleb neid justkui teineteist välistavaid ütlushi mõista?

Vastus on selles, et viimsel kohtupäeval tuletatakse kristlaste osas, kes on oma patud andeks saanud, meelde ainult häid tegusid. Halvad teod on, nagu Miika raamatus tunnistatakse, uputatud meresügavusse. Neid seega enam meelde ei tuletata. Järel on ainult need teod, mis on toonud au Jumalale. Seepärast ei ole kristlasele tegude järgi kohtumõistmine hirmutav, vaid rõõmus kogemus. Seevastu inimene, kes ei ole oma pahategusid andeks saanud – ka kristlane, kes pole neid kahetsenud ega meelt parandanud – kuuleb viimses kohtus oma tegematajätmistest ja väärade valikutest johtuvat kohtuotsust. Viimasel kohtus mõistetakse siis absoluutselt õigust. See teadmine on suureks troostiks kristlasele, kes on siin elus pidanud kannatama ülekohtu.

Õp 30:12 on hoiatus, mis kulub kindlasti marjaks ära ka neile, kes peavad end kristlasteks: „On neid, kes iseene silmis on puhtad, kuid ei ole oma saastast puhtaks pestud.” Kui aga kristlane on tõesti oma patud tunnistanud ja andeks saanud, siis on ta ka Kristuse poolt puhastatud. Siis ei ole Kristuse kohtujärje ette minek talle ahistuse, vaid vabaduse asi. On tõesti tegemist vabaduse seadusega. On hea tähele panna, et nii Jaakobus kui ka Paulus räägivad

kohtust samas seoses, kus nad räägivad töötamisest Jumala riigi heaks. See tähendab, kristlane on tööd tehes juba taeva pärija, mitte ta ei püüa alles selleks saada.

Selle teemaga on otseselt seotud seegi, mida Jaakobus ütleb järgmiseks, inimeste vahel vahetegemise teema lõpetuseks.

2:13

Küllap mõtles Jaakobus siin sellele, mis Jeesus ütles Mt 7:2: „...” Jeesus viitas ka mujal taevariigi põhimõtteid õpetades halastusele, eriti tähendamissõnas armutust sulasest. Selles tähendamissõnas sulane, kes ise oli saanud andeks käsitamatult suure summa, ei tahtnud samamoodi olla armuline oma võlglasele (Mt 18:21-35). Tulemuseks oli, et ta langes ka ise halastamatu kohtu alla.

Jaakobus ütles siin välja tähelepanuväärse väite: „halastus kiidab end kohtust kõrgemaks.” Muide, just see ongi see, mille poolest kristlus on põhimõtteliselt üle kõigist muudest religioonidest – siin on olemas peale õigete käitumisreeglite ka halastus ja uus võimalus nende jaoks, kes on eksinud. Ja see halastus ei ole ilmunud lihtsalt mingi põhimõttena, vaid konkreetselt Jeesuse Kristuse isikus, kes on meie eksimuste tagajärjed enda kanda võtnud. Sellepärast saabki ta meile ka realselt halastada. Selle mõistmiseks sobib meelde tuletada Jh 8-st, kuidas Jeesuse juurde toodi abielurikkuja naine ja küsiti, kas visata ta kividega surnuks, nagu öeldi Moosese Seaduses? Jeesus vastas: „Kes teie seast ei ole pattu teinud, visaku teda esimesena kiviga!” Selgus, et keegi ei soovinud visata esimest kivi ja naise üle jäi kohus mõistmata. Ka Jeesus ise ei mõistnud teda surma, vaid andis uue võimaluse: „Mine, ja nüüdsest peale ära enam tee pattu!”

Kui naine oleks saanud Seaduses ette nähtud karistuse, siis oleks küll kohus olnud õiglane, aga see oleks ka võtnud võimaluse meelt parandada ja tõelist elu leida. Nüüd aga anti talle uus võimalus. Nii näemegi, kuidas halastus kiidab end kohtust kõrgemaks. Seejuures tuleb tähele panna, et selline halastus ei tähenda kohtu ega patu tühistamist või sellesse kergemalt suhtumist.

Jaakobus tahab siis öelda, et kuidas meie, kes oleme näinud Jumala Poega ristilööduna kannatamas meie pattude pärast piinarikast lämbumissurma meie eest, võime pärast kõike seda veel käituda oma ligimeste suhtes nii, nagu ei olekski Jeesuse armastusel meie elus mingit kohta? Tema sõnum on tõsine ja üsnagi sobiv ka sellele ajale, milles meie praegu elame. Kristlaste kahele suurele pühale – jõuludele ja ülestõusmispühadele – eelneb paastuaeg. Need Jaakobuse sõnad, mis sunnivad meid ennast läbi katsuma, sobivad eriti hästi neil aegadel, aga muidugi ka igal teisel päeval. Jaakobus sunnib meid endalt küsima, kas pole äkki meilgi tarvis selles asjas meelt parandada?

Kui me alustasime Jaakobuse kirjaga tutvumist, siis ütlesin, et Jaakobus on väga praktiline mees. Ta ei hakka Pauluse kombel koostama põhjalikke analüüse pärispatu või inimese pääste aluste kohta. Selle asemel jääb ta kogu aeg elulähedaseks. Ja elus ilmnevate valikute põhjal teeb ta oma järeldused. Jaakobus rõhutab läbi kogu oma kirja sedasama, mis Jeesuski ütles Mäejutluses: „...” (Mt 7:21)

Järgmise õpetusliku osa Jaakobuse kirjas võiks pealkirjastada: „Usk või teod?” Tagapool arutlen ka selle üle, kas olid Paulus ja Jaakobus selles asjas omavahel lepitamatus vastuolus. Kogu meie pääste seisukohalt on küll väga tähtis teada, millisel alusel saab inimene Jumala poolt vastu võetud – kas usust või tegudest? Ja milline on tegude ja usu õige vahetegur?

Kui lugeda Jk 2: 14-26, siis võib hämmastada viis, kuidas Jaakobus kasutab neis salmides sõna „usk”. Nimelt kasutab ta seda sõna vähemalt kahes eri tähenduses. Nii tuleb meil arutleda küsimuse üle, mida tähendab sõna *usk* ja eriti veel usk Jeesusesse. Tähtis on vahet teha neil kahel viisil, kuidas Jaakobus räägib usust. See vahetegemine aitab ka mõista, mida Jaakobus tegelikult öelda tahtis.

Olen Jaakobuse kirja uurimisega edasi jõudes hakanud juba jõudma järeldusele, et selle põhiline mõte ongi anda lugejale arusaam, mida usk endast õieti kujutab ehk millega on selle puhul põhiliselt tegemist.

Selle teema arendamine algas tegelikult juba üsna kirja alguses, kus meid julgustati palvetama ilma kahtlemata. Võrdluseks tõi Jaakobus pildi merelainest, mis tõuseb ja langeb ning viskub siia ja sinna, nii nagu tuul teda heidab. Selline on juuretu ja kahtlev palvetaja, keda meeleolu ja olukordade tuuled paiskavad ja vintsutavad. Juba seal hakkas Jaakobus tegema vahet ühelt poolt välise ja teiselt poolt isikliku usu vahel.

Edasi tuletas Jaakobus selle teema näitlikustamiseks meelde, et kurjad vaimudki usuvad Jumalasse (2: 19). „...”

Kui uurisime saadetes PKK Pauluse kirja Roomlastele, siis rääkisin Aabrahamiga seoses, et juudid arvasid, et Aabrahami uski oli vaid üks ta tegudest, mis tõi kaasa Jumala meelehea. Siis ütlesin, et Paulus annab sellisele mõttele hävitava hoobi. Usk ei ole tegu, vaid tegude vastand. Jaakobuse kirjast jääb mulje, et ta on suunanud selle kirja sellise selle mõtte vastu. Kirja osas, mis käsitleb usu ja tegude suhet, ta väitleb kujuteldava vastasega. Ta vastane näib kaitsvat oma seisukohta, viidates juutide usutunnistusele, mille kohaselt Jumal on üks. Teisisõnu – vastuvaidleja näib esitavat oma usku ühte Jumalasse teenena, mille alusel temagi võib nõuda endale osa päästetute hulgas.

Sellele vastab Jaakobus päris karmilt, et selline usk on muidugi iseenesest hea asi, aga see ei erine millegi poolest kurjade vaimude usust. Nii teeb ta selgeks, et usus Kristusesse on tegemist muugagi kui Jumala olemasolu tõena pidamisega.

Enne, kui selle teemaga jätkata, tasub siinkohal veel meelde tuletada, mis eesmärk on vaimulikul kõnel. Igas vaimulikus kõnes tuleks nimelt võidelda mõne evangeeliumi vaenlase vastu. Suurim selline vaenlane on muidugi uskmatuse. Evangeeliumi vaenlased on ka sellised asjad nagu väärad õpetajad, vana Adam, inimese süda ehk vana loomus, saatan, maailmameelsus, patt, surm, südametunnistusse pesa teinud käsumeelsus ja näiteks ka mõistus, mis ei usu teenimatut armu.

Näiteks Paulus võitles tavaliselt nn judaistliku mõtteviisi vastu, mille kohaselt inimene võib Jumala kärke täites ehk käsutegude läbi saada Jumala meelehea osaliseks. Seepärast võtab Paulus näiteks Galaatia kirjas jõuliselt sellises mõttes tehtud tegude vastu sõna. Õigeksmõistmine ühest küljest usust ja teisest küljest tegudest on omavahel lepitamatus vastuolus.

Ka Jaakobus võitleb usu pärast. Tema vastaseks aga ei ole samasugune mõtteviis, nagu Pauluse vastastel, kes ütlesid, et inimene peab kärke täitma selleks, et päästetud saada. Jaakobuse vastaseks on pigem selline arusaam, et inimene saab päästetud, kui ta vaid usub Jumala olemasolu. Teisisõnu, Jaakobus seisab vastu mõtteviisile, et päästev usk on ainult ühe teatud asja – nimelt Jumala olemasolu – tõena võtmine.

See, mida eelnevalt ütlesin, juhatab meid uue teema juurde Jaakobuse kirjas, aga seekord me veel ei jõua lähemalt uurida salme, mis sellest räägivad. Teeme seda siis järgmisel korral.

PKK1167 Jk 2:14-26

Usk ja teod

Asjaolu, et Jaakobuse kiri rõhutab tegude suurt tähtsust, on sajandite jooksul häirinud paljusid Piibli lugejaid. See viib meid inimese elu tähtsaima küsimuse juurde: mille alusel saab inimene Jumala poolt vastu võetud? Kas usust või tegudest? Ja milline on tegude ja usu vahekord?

Eelmisel korral rääkisin juba mõnevõrra, millest tuleneb Pauluse ja Jaakobuse õpetuste näiline lahkumine usu ja tegude suhtes. Nad räägivad nimelt usust eri viisil ehk erineva nurga alt. Peale selle vastavad nad eri küsimustele.

Paulus rääkis sellest, kuidas inimene saab Jumala ees õigeks. Ta sõdis arusaama vastu, et inimene Seadust järgides ehk käsutegude läbi võib saada Jumalale meelepäraseks. Sellise küsimuseasetuse puhul on ainus õige vastus, et tegudel ei ole mingit tähtsust. Inimene pääseb üksi usust, üksi armust, üksi Jeesuse Kristuse tõttu.

Ka Jaakobus sõdib, aga tema vastaseks on hoopis teistsugune mõtteviis kui Pauluse vastastel. Jaakobus sõdib esmajoones sellise arusaama vastu, et inimene saab päästetud, kui ta ainult usub Jumala olemasolu. Teisisõnu – Jaakobus sõdib sellise arusaama vastu, et päästev usk on ainult mingi asja – konkreetselt Jumala olemasolu – tõeks pidamine.

Järgnevalt vaatame, milline siis on see usk, mida Jaakobus taotleb. Alustame seda teemat käsitleva lõigu algusest.

2:14

Jaakobus räägib inimesest, kes ütleb, et ta usub, aga kelle usk ei väljendu tema elus mingil viisil. Jah – ei mingil viisil. Et seda näitlikustada, toob praktilise meelega Jaakobus järgnevalt näiteks inimese, kes ütleb, et Jumal on üks, aga jätab puudusesolijad kannatama ega võta nende vajaduste suhtes midagi ette.

Selles seoses siis esitab Jaakobus retoorilise küsimuse vormis järelduse: „Kas see usk suudab teda päästa?” See küsimus on põhjustanud juba sadade aastate jooksul tohutul hulgal arutlusi ja vaidlusi Pauluse ja Jaakobuse vahelise vastuolu üle.

Olles seda lauset lugenud, võis igaüks, kes Paulust tundis ja austas, endast välja minna, sagida oma juukseid ja süüdistada Jaakobust selge usu läbi õigeksmõistmise õpetuse lahjendamises. Ja tahaksin öelda: päris ilmaaegu.

Üheks vastuolu või väärnimõistmise põhjuseks on, et pole tähele pandud sõna „usk” seost – mida täpselt Jaakobus silmas peab. Nimelt on algtekstis sõna „usk” ees määrav artikkel. Eestikeelses tõlkes on see antud edasi sõnaga „see”: „Kas see usk suudab teda päästa?” Niisiis – küsimuseks ei ole, kas usk üldse suudab inimest päästa, vaid jutt on sellisest usust, mis ei väljendu tegudes.

Jaakobus ütleb üheselt, et selline usk, millega tema toodud näite puhul on tegemist, ei või endastmõistetavalt kedagi päästa. Kui usk tõesti seisneb ainult sõnades, siis ei saa seda nimetada isegi mitte nõrgaks usuks või kahtlevaks usuks; ka mitte ahistatud inimese suitsevaks usuks, vaid see on Jaakobuse sõnul surnud usk. Nii ütleb ta natuke edasi, 17. salmis.

Nii et Jaakobus teeb vahet surnud usul ja elaval usul. Surnud usk tähendab usutõdede tõeks pidamist, ilma et sellel oleks mingit mõju inimese praktilistele otsustele ja valikutele.

Tagapool selgitab Jaakobus seda erinevust nelja näitega, millest kaks on võetud VT-st ja kaks inimestevahelisest suhtlemisest. Jaakobus räägib vaesest ja näljas olevast usuvennast või -õest (15-17), kurjadest vaimudest, kes Jumala olemasolu küll usuvad, kuid seejuures värisuvad (18-20), Aabrahamist (21-24) ja hoor Raahabist, kes aitas iisraellasi (25-26). Enne, kui neid näiteid lähemalt uurida, tasub tähelepanu juhtida mõnele asjale, mis on neile kõigile ühine. Kõigepealt lõpevad kõik need näited järeldusega, mida Jaakobus ootab meidki tegevast. Millised need järeldused on, vaatame täpsemalt pärastpoole. Teiseks, kaks esimest näidet on negatiivsed – need ütlevad, millega usu puhul ei ole tegemist. Kaks ülejäänud näidet aga näitlikustavad, mida usk on.

Kolmandaks kõnelevad esimene ja viimane näide sellest, kuidas usk või selle puudumine väljenduvad suhtumises kaasinimesse. Jaakobus räägib neist, kes on näljas ja kelle elu on ohus; teine ja kolmas näide aga kõnelevad usu mõjust inimese suhtele Jumalaga. Ta räägib kartuse asemele tulevast rahust ja kuulekusest Jumala tahtele.

Vaatame nüüd neid näiteid lähemalt. Loen kõigepealt üldpildi saamiseks terve selle lõigu.

2: 15-26

Esimene ja viimane näide on teineteisega seotud. Esimene näitab, mis usk ei ole, viimane aga, mida see on. Esimeses räägitakse inimesest, kes ütleb end uskuvat, aga saadab ikkagi näljased tühja kõhuga minema. Viimases räägitakse Raahabist, kes iisraeli rahva hulka ei kuulunudki, aga kes aitas Joosua saadetud maakuulajaid. Jaakobus praktilise mehena alustab väga lähedalt – kodust, ja koju tuleb ta ka tagasi.

Hoor Raahabist jutustatakse Jo 2: 2-13. See naine peitis maakuulajad oma kodus ära ja saatis nad pärast linnavärvate sulgemist salaja minema. Raahab mõistis Jumala rahva vajadusi ja aitas mehi, kuna ta teadis neid olevat Jumala sulased. Raahabile on vastukaaluks inimene, kes ütleb, et ta on osa Jumala rahvast, aga ei liiguta oma vendade ja õdede huvides sõrmegi. Jaakobuse karm järelendus oli: selline usk on surnud. Seda ütleb ta nii esimese näite lõpus salmis 17 kui ka viimase näite järel salmis 26.

Raahabil, kes iisraeli rahva hulka ei kuulunudki, tuli riskida oma eluga, rääkimata varandusest. Usk, mis jääb ainult sõnadeks, ei ole tegelikult üldse usk. Just nagu ihu ilma vaimuta on surnud, nii ka usk, mis ei väljendu praktilistes tegudes, on surnud. Selle järgi tähendab usk mitte heasoovlikke lauseid, vaid panna ennast täiega õige asja eest mängu.

Selles asjas on Pauluski Jaakobusega täiesti ühel meelel. Ta kirjutab näiteks 1Tm 5:8: „...”

Huvitav, mida mõtleks Jaakobus meie kaasajast, kus tänu radiotele, TV-le, ajalehtedele ja internetile on inimeste vajadused üle maailma kogu aeg meile teada? Meie aja kristlastel tuleb järele mõelda, mida võiks praegusel ajal tähendada Raahabi taoline tegutsemine, et maailmas näljasolijaid aidata. Mõne jaoks on see poliitiliste võimaluste kasutamine, et eri maade valitsused kasutaksid ära kõiki abistamisvõimalusi; teistele on see rahaline toetamine ühe või teise korjanduse puhul näiteks loodusõnnetuses kannatada saanute heaks. Kolmandatele võib see tähendada minna kohapeale aitama. Tegevusetuks jäämist aga ei või olla.

Neid, kes vajavad abi, on ka meie lähedal, isegi kristlikes ringkondades. Meil ei ole praegu küll vast tegemist päris näljas olijatega, aga küllalt on näiteks neidki, kes on töötuse tõttu raskes olukorras. Samuti on mitmesuguseid muid vajadusi. Kui paljud meie lähedal olijatest on näiteks jäänud ilma tähelepanust ja ajast, mida oleks tulnud neile pühendada? Üksikuid inimesi on palju – nii neid, kes on füüsiliselt üksinda oma korteris kui ka neid, kes on teiste hulgas, aga keda ei märgata. Sellel alal küll pole tööpuudust meie ajalgi.

Jaakobuse teine näidete paar on seotud suhtega Jumalaga. Ta ütleb, et kurjad vaimudki usuvad – ja värisevad (19). Teisest küljest aga ka Aabraham uskus – ja teda hüüti Jumala sõbraks (23).

Kordan veel salmi 18: „...” Selles salmis on siis kujutletav vastuvaidleja, kes katkestab õpetuse. Ta tahab teada, kas võib olla, et ühel on usk ja teisel teod? Kas pole Jumala riigis üldse väga mitmesuguseid ande? Mõnes teises seoses olekski sellel kujuteldaval küsijal õigus. Jumala riigis on tõesti erinevad ülesanded, mille täitmiseks jagab Jumal inimestele ka vastavaid armuande. Siinkohal aga selline väide ei sobi. Sest päästev usk ei ole mingi asi või ülesanne, mis puudutaks ainult väheseid koguduse liikmeid. Ainult selle läbi võibki inimene üldse pääste osaliseks saada. Siinkohal ei räägi Jaakobus ka mingist erilisest usutegude armuannist.

Nii ta täpsustab oma õpetust, öeldes, et kurjad vaimudki usuvad mingil viisil. Nad usuvad isegi, et Jumal on olemas. Ometi on nad ikkagi kurjad vaimud – ei ole nad pääste osalised ega ole neil rahu Jumalaga; ei nad ka armasta seda ainsat Jumalat, kes on olemas, vaid värisevad hirmust. Jaakobus tsiteerib salmis 19 juutide usutunnistust: „Kuule, Iisrael! Issand, meie Jumal Issand, on ainus.” (5Ms 6:4)

Kuidas me siis võime olla kindlad selles, et meie usk on päästev usk? Juba Iisraeli usutunnistusele järgnev salm annab sellele viite: „Armasta Issandat, oma Jumalat, kõigest oma südamest ja kõigest oma hingest ja kõigest oma väest!” See tähendab – otsustav ei ole mitte see, et inimene usub Jumala olemasolu, vaid see, et ta Jumalat armastab. Kui ta teda armastab, siis ta ka küsib tema tahte järele ja täidab seda. See kuulub enesestmõistetavalt armastuse juurde. Ja muide, armastus muudab armastatu tahte täitmise kergeks, sest armastus on väga tugev

motivaator ja jõuallikas. Sellepärast ütleb Johannes 1Jh 5:3: „See ongi Jumala armastamine, et me peame tema käske, ja tema käsud ei ole rasked.”

Ka Jaakobus ei taha jätta oma lugejat nii tähtsas asjas teadmatusse. Ta ütleb esmalt: „Ma näitan sulle usku oma tegudega” (s 18) ja räägib seejärel Aabrahamist. Jumal andis talle korralduse ohverdada oma ainus poeg lisak põletusohvrina. Sellest sündmusest, mida Jaakobus siin meelde tuletab, on jutustatud 1Ms 22: 2-12. Ka Paulus räägib Rm 4-s Aabrahamist ja tema usust. Seal viitab Paulus 1Ms 15: 6-le, kus öeldakse: „Ja ta uskus Issandat ning see arvati temale õiguseks.” Tol korral oli küsimuse all Jumala töötus, et Aabraham saab pärija, ja Aabraham võttis seda töötust tõena.

Hiljem aga pandi Aabrahami usk ja sõnakuulelikkus tõsisele proovile. Jaakobus tahab öelda, et ega Aabrahamigi usk olnud ainult tõekspidamine, vaid see mõjutas kogu tema elu. Kui ta oleks keeldunud lisakit ohverdama, siis oleks see näidanud, et tegelikult ta ei uskunud – või peaks ütlema: ei usaldanud Jumalat. Tema teod aga tõid ta usu esile, muutsid selle nähtavaks. Aabrahami usk väljendus selles, et ta ei tahtnud keelata Jumalale midagi, mis ta oli kingiks saanud. Ja nii võis Jaakobus küsida järelalusena salmis 21: „Eks Aabraham, meie isa, mõistetud õigeks tegude järgi, kui ta oma poja lisaki viis ohvrialtarile?”

Niisiis, usk ei jää üksi. Seetõttu kurjade vaimude usu puhul, et Jumal on olemas, on tegemist oluliselt teistsuguse asjaga kui päästva usu puhul.

Peatüki lõpus seostab Jaakobus üksteisega ka Aabrahami ja Raahabi usu, mida me vaatlesime juba eespool. Needki moodustavad siin Jaakobuse oskuslikult koostatud kirjas paari. Näited on toodud inimestest, kes kumbki ei võinud täita Moosese Seadust. Aabrahami ajal polnud seda nimelt veel antudki, ja hoor Raahab vaevalt oli sellest kuulnudki, ehkki see iisraeli rahvale oli antud umbes 40 aastat varem. Pealegi olid nende mõlema teod sellised, mille kohta Moosese Seaduses polnud mitte mingeid korraldusi. Seal ei kästud oma poega ohvriks tuua ega võõra rahva maakuulajaid oma kodus peita.

Need hoolikalt valitud näited osutavad siis, et Jaakobus ei räägi oma kirjas Moosese Seaduse täitmisest kui päästmise tingimusest või eeldusest. Selle asemel hoiatab ta nende näidete läbi meidki, et me ei arvaks, et usk on paljad sõnad, mida võiksid öelda ka kurjad vaimud.

Peatüki lõpus kõrvutab Jaakobus niiviisi ehtsa usu näidetena kaks väga erinevat inimest. Esimene on üks Piibli tähtsamaid isikuid, teine – kõrvalise rolli täitja. Üks on töötatud rahva esiisa, teine – võõra rahva liige; üks on austatud Aabraham, teine – põlatud hoor; üks on suur mees, teine – väike naine. Ka nende vastandite mõte on äratada meid nägema asja tuuma. Päästev usk ei ole piiratud sellega, et ta kuuluks ainult teatud valitud inimestele. Sellel ei ole piire. Aga kokkulangevusi sellel on. See saab omal ajal nähtavaks tegudena, mis tulevad ligimistele kasuks ja Jumalale auks.

Usk meie kirkuse Issandasse Jeesusesse ei eralda inimesi, nagu Jaakobus ütles juba Jk 2:1, vaid see ilmneb üksteise arvessevõtmise ja omavahelise hoolekandena. See ei otsi omakasu, vaid Jumala au ja ligimese parimat.

Oleme nüüd päris põhjalikult uurinud seda rasket piiblikohta, mis valgustab usu ja tegude suhet. Üks tähelepanek on, et Jaakobus tegelikult ei räägigi ühest küljest usust ja teisest küljest tegudest. Seda teeb ainult kujutletav vastuvaidleja salmis 18. Sellise kunstliku vahetegemise lükkab Jaakobus tagasi: „Näita mulle oma usku lahus tegudest, ja mina näitan sulle usku oma tegudega.” Tegelikult ütleb Jaakobus sellega, et päästvat usku ja tegusid ei ole võimalik üksteisest eraldada.

Jälle kord on Jaakobus viinud meid ennast läbi katsuma. Pean järele mõtlema, kas Jumal on mulle nii armas, et tahan pidada tema sõna oma elu juhtnööriks.

Aga kahtlemata on Jaakobus ka mõndagi ebaselgust selgitanud. Usku ongi mitmesugust, ja mitte igasugust usku ei saa kutsuda kristlikuks usuks. Seda on eriti tervislik meeles pidada praegusel ajal, kus usuturul pakutakse väga mitmekesisist kaupa. Isegi mitte kõik usud ja õpetused, kus kõlab muuhulgas ka Kristuse nimi, ei ole ka sisult kristlikud. Üheks sellealaste valeõpetuste tunnuseks on, et neis minnakse mööda patu küsimusest või pakutakse sellele ebapiibellikku lahendust. Lubatakse isegi uut ajastut ja töötatakse vabastada inimesed senisest surnud religiooni orjusest.

Kuidas me võime kindlad olla, et meie enda usk on see, mida kristliku, päästva usu all mõeldakse? Muidugi kuulub usu juurde ka teadmise seotud asju. Usk rajanebki õieti teadmisel. Kui me Jumalast ja tema tegudest midagi ei teaks, siis me ei saaks neid ka uskuda. On seega tingimata tarvis teada, mida Piibel eri asjade kohta õpetab, ja peab teadma Piibli peamisi tõdesid. Aga päästev usk on siiski midagi palju enam, kui ainult asjade teadmine ja oskamine. See tähendab kogu suunda, milles elu läheb. Varajase kiriku ajal nimetatigi kristlasi „usuteel käijateks” (Ap 9:2) Nad olid läinud uuele teele – mitte ainult mõttes või juttudes, vaid ka tegudes. Usk Jeesusesse tähendas kogu elu väärtuste muutumist teistsugusteks ja endiste hinnatud asjade pühkmeteks hindamist. Keegi ei saa teed käia ainult mõttes või sõnades. Meid ei saa teekäijateks kutsuda ainult selle põhjal, kui me usume, et tee on olemas, ja isegi, et see on hea ja õige tee. Kui usk on ehtne, siis ei saa see jääda silma paistmata.

Usk tähendab ka teadvustamist, et kõik, mida kristlane ütleb, teeb või mõtleb, toimub nii-öelda Jumala ees. Jumala ees kannan ma vastutust kõige eest, mis ma oma elus teen. Kõik oma valikudki ma teen tema ees, kes kogu aeg näeb ja kuuleb kõike. Kristlane on ju õigupoolest sulane, kes on patu orjusest üle läinud Jumala teenijaks. Erinevuseks eelnevaga võrreldes on see, et Jumala sulane on ka Jumala sõber. Aga siingi kehtib, et ka Jumala teenistuses ei saa olla ainult mõtetes, vaid ikkagi kogu eluga. Sellist elu koos Jumalaga kutsutakse uskumiseks. Ja selline elu toob justnagu automaatselt endaga kaasa ka Jumala tahte kohaseid tegusid.

Nii on siis selge, et usk ja teod on alati koos. Neid ei saagi kuidagi teineteisest lahku. Kui ei ole ühte, siis ei ole ka teist. Inimene kas on Jumala inimene või ei ole. Ta kas tahab elada oma elu Jumala ees või ei taha. Ta kas on „sellel teel käija” või ei ole. Seda on Jaakobus sel korral tahtnud esile tõsta.

Lõpetuseks võib öelda, et inimene pääseb ka Jaakobuse järgi üksnes usust – ja nimelt üksnes tegusast usust. Kui ta käib Kristuse teel, siis on ta päästetud.

PKK1168 Jk 3:1-6

Kes suudab taltsutada keelt?

Keel on maailma kõige ohtlikum relv. Keegi lõuapoolik on öelnud, et Bileami päevil oli ime, et eesel rääkis, praegusel ajal on ime, kui eesel on vait. Keegi teine on öelnud, et lapsel võtab kaks aastat, et õppida rääkima, aga viiskümmend aastat, et õppida suud kinni pidama. Keegi on öelnud: „Sina oled väljaütlemata sõna isand, aga väljaöeldud sõna on sinu isand.” See tähendab, kui sa oled sõna suust välja öelnud, siis oled sa kaotanud selle üle valitsuse.

Ehk oli Jaakobuski omal ajal kuulnud sõnade kasutamise kohta sarnaseid väljendeid. Igatahes kasutab ta palju ruumi õpetusele, kuidas keelt valitseda. Selle juurde sobib hästi, et Jaakobuse kirja kolmas peatükk algab hoiatusega mitte hakata kergekäeliselt koguduses õpetajaks.

3:1

Õpetaja amet on ikka olnud auväärne. Nähtavasti soovisid ka Jaakobuse ajal üsna paljud saada teiste õpetajaks. Sellepärast ta niisuguse hoiatuse andiski. Paulus nimetab näiteks 1Kr 12:28 õpetajaid apostlite ja prohvetite kõrval koguduses kõige tähtsamate ametite kandjateks. Koguduse õpetajana tegutsemine oli siis hinnatud töö. Seepärast võis selle ülesande täitmisele pürgida ka inimesi, kelle esmaseks motiiviks oli selle positsiooniga kaasnev vääriskus. Jaakobus püüab sellist indu jahutada, tuletades meelde ka selle ametiga kaasnevat vastutust ja kohtumõistmist.

Rääkides karmimast kohtuotsusest tahab Jaakobus vaevalt öelda, et on olemas kaheksugust kohtumõistmist: muudele inimestele oma, koguduse õpetajatele aga oma ja karmim. Pigem mõtleb ta seda, et koguduse õpetajad satuvad eredamasse valgusvihku ja neid jälgitakse hoolikamalt kui teisi. Jeesus ise ütleb Lk 12:48: „Kellele palju on antud, sellelt ...” Neilt, kelle osaks on saanud koguduse õpetamine, küsitakse, kuidas on nad kogudust toitnud.

Ohutum on nende õpetajate töö, kes õpetavad maiseid asju, sest neid tunneb inimene suhteliselt hästi. Taevariigi põhimõtetega on asi tõsisem, sest Jumal suhtub paljudesse asjadesse hoopis teisiti, kui meie inimestena. Peale selle on Jumala tarkus meie omast võrratult suurem ja me saame sellest mõista ainult väikest osa. Nii võib kergesti juhtuda, et vaimulike asjade õpetaja eksib ja hakkab õpetama mitte seda, mida ootab Jumal, vaid oma arvamusi või seda, mida inimesed rohkem kuulda tahavad. Sel juhul aga ootab teda teistest karmim kohtuotsus, sest ta vastutab ka nende eest, keda ta õpetades eksitas.

Pauluski ilmselt suhtus sellesse küsimusse päris tõsiselt. Seda näeb näiteks Ap 20-s, kus kirjeldatakse ta hüvastijätku Efesose koguduse vanematega. Ta ütleb seal salmides 26-27: „Seepärast ma tunnistan teile tänasel päeval, et mina olen puhas kõikide verest! Sest ma ei ole midagi teie eest salajas pidanud, vaid olen teile kuulutanud Jumala kogu tahtmist.”

Ka Jeesus rääkis kirjatundjatele langetatavast karmimast kohtuotsusest Mk 12: 38-40: „...”

Siit kuulsime veel ühte tähtsat aspekti: kes hakkab teisi usuteel õpetama, sel tuleb hoolt kanda, et ta enda elu on ta õpetusega kooskõlas. Ei lähe läbi soovitus: „Tehke minu sõnade, mitte minu tegude järgi!” Suuremad teadmised tähendavad ka suuremat vastutust elada vastavalt oma teadmistele. Rääkides koguduse õpetajate vastutusest toob Jaakobus esile, et sellist ametit ei maksa taotlema kergemeelselt või isekatel põhjustel. Keegi meie kaasaja õpetajatest on selle kohta öelnud, et keegi ei peaks hakkama pastoriks, kui ta pole selleks sunnitud.

3:2

Hakates rääkima keele pattudest, märgib Jaakobus kõigepealt, et iga inimene eksib paljudes asjades. Isegi, kui see ei tähenda otseselt pattudesse langemist, on ikkagi tegu märgist möödapanekuga. On väga võimalik, et me paljusid oma eksimusi ei märkagi, aga me peame nõustuma, et oleme ekslikud. Igaüks on mingites asjades nõrk. Antud juhul räägib Jaakobus lähemalt ühest elualast, milles eksimist vaevalt kellelgi õnnestub vältida. Ainult täiuslik inimene valitseb oma keelt. Nii võib arvata, et keelepattudes on süüdlane igaüks.

Jaakobus ütleb, et kui keegi suudab valvata oma sõnu, siis on ta täiuslik. Selline inimene suudab valvata ka kogu oma ihu või õigemini – kogu oma elu. See näitab, et rääkimisvõimel ja selle valitsemisvõimel on inimese elu juhtimisel täiesti otsustav roll. See võime tõstab inimese loomariigist ülespoole. Ainult inimene suudab riietada oma mõtted sõnadeks. Keel on nagu nimesilt, mida me kanname – selle põhjal saab teada, kes me oleme. See on nagu elu sisukord.

Ma kardan, et kui meile igaühele antaks kätte salvestus, kus on jäädvustatud kõik sõnad, mis me oleme öelnud viimase kuu aja jooksul, siis vähemalt teatud osi sellest me ei tahaks kuulda.

Harva vist me mõtleme sellele, kui palju Piibel üldse käsitleb rääkimisega seotud patte. Juba Piibli esimestelt lehekülgedelt mäletame, kuidas mao jutt pani Eeva ja Aadama Jumala tahtele vastu astuma. Samuti esimene perekonnatüli, kus sõnadega üksteisele etteheiteid tehti, toimus kohe pärast langemist: „Naine, kelle sa mulle kaasaks andsid, tema andis mulle puust ja ma sõin.” Üksteise süüdistamine ja isegi Jumala süüdistamine oli alanud, ja seda me oskame seniajani päris hästi.

Samast teemast räägib ka Paulus Rm 3-s, kus ta ütleb, millised me inimestena oleme. Loetledes seal jumalavastaseid omadusi, mis pesitsevad igas inimeses juba loomu poolest, räägib ta kõige üksikasjalikumalt just keelepattudest: „Nende kurk on lahtine haud, nende keeled kavaldavad, nende huulte all on maomürk. Nende suu on täis sajatamist ja kibedust ...”

VT pool on arvatavasti üks tuntumaid selle teemaga seotud piiblikohti noore Jesaja kutsumine Js 6-s. Kui ta äkki nägi Jumalat seeravitest ümbritsetuna oma troonil istumas, siis sai ta väga teadlikuks oma keelega seotud pattudest: „Ja ma ütlesin: Häda mulle, sest ma olen kadunud! Sellepärast et ma olen roojane mees huultelt ja elan roojaste huultega rahva keskel ...”

Meiegi vajaksime Jumalaga samasuguseid kogemusi, sest ilma Jumala valguseta me ei näe õigel viisil oma patust ja süüd Jumala ees. Jumala ligiolu nimelt mõjub inimesele alati nii, et ta saab oma ülekohtust teadlikuks. Valgus paljastab mustuse, mis pimeduses ei häiri kedagi.

Ka Jaakobus rääkis oma kirjas keelepattudest juba eespoolgi. Ta kirjutas Jk 1:19: „...” See Jaakobuse nõuanne enne ütlemist järele mõelda käib eriti sõnade ja otsuste kohta, mis tehakse mõtlematult äkilises meeles. Seda käsitledes tuletasin meelde vastavaid ütlushiidi ka Õpetussõnadest ja Koguja raamatust. Õpetussõnades on samal teemal veel palju muidki kohti. Näiteks Õp 10:11 öeldakse: „...” Õp 16:27-28 aga kinnitatakse: „...” Meeles pidada tasub ka Õp 18: 7: „...” Järgmises salmis aga paljastatakse ka põhjus, miks on valekõne nii hävitav: „...” (Õp 18:8)

3:3

Milline tähtsus on inimese sõnadel, seda näitlikustab Jaakobus kõigepealt pildi abil, kuidas juhitakse hobust. Ka Taavet ütles Ps 39:2: „Ma ütlesin: Ma hoian oma eluteed, et ma ei tee pattu oma keelega; ma hoian oma suud nagu päitsetega, niikaua kui õel on mu ees.” Taavet ütles teisisõnu, et kuna ta tahtis teiste inimeste juuresolekul anda Jumala kohta õige tunnistuse, siis paneb ta omale päitsed pähe. Päitsete juurde kuuluvad ka suulised ehk suitsed, mis käivad hobusele suhu ja millest teda ohjade abil juhitaksegi.

Suitsed ei ole suured asjad, aga nad taltsutavad ka vallutat hobust ja hoiavad teda paigal ning juhivad õiges suunas. Hobune ilma suulisteta on juhimatut ja võib palju paha teha. Seesama peab paika ka keele suhtes. Keegi on öelnud teatud isiku kohta: „Ta mõistus paneb ta keele rääkima ja kaob siis ise.” Loodetavasti ei ela me oma elu sel kombel.

Jaakobus toob veel teisegi väga kõneka näite selle kohta, kui suur tähtsus on sõnadel, mis inimene välja ütleb.

3:4

Suuri laevu juhitakse väikese tüüriaga, mida vaid vähesed üldse näha saavad. Suur torm võib ajada laeva, aga väike tüür hoiab seda õigel suunal. Samuti võib keel suunata tervet meie elu. Järelkult see, mis me sisemiselt otsustame ja suuga välja ütleme, määrab meie elu suuna, ja seda isegi tugevates tormides. Pealegi on meie sõnad ju otseselt seotud sellega, mida me tegelikult usume. Seega – ei maksa rääkida oma elu kohta sõnu, mis on inspireeritud uskmatusest. Näiteks ei maksa öelda: „Selle olukorraga ma küll toime ei tule!” Või: „Mina ei suuda kunagi Jumala tahet täita.” Või: „Mina küll mingi Jumala laps ei ole.” Sellised sõnad tunnistavad negatiivset usku. Mõni ütleb: „Ma usun küll Jumalasse, aga ma ei ole päris usklik.” Teine ütleb: „Minust ei saa kunagi usklikku.” Kui sa järele mõeldes leiad, et su usu pole selline, nagu peaks, siis parem ütle: „Jumala abiga ma tahan selles asjas midagi ette võtta!”

Asja teine külg on muidugi see, kuidas meie sõnad mõjutavad teisi inimesi. Mõtlematute sõnadega võib teistele palju kurja teha. Jaakobus ütleb siis, et keel on ohtlikum kui lõhkuma läinud hobune või torm merel. Kas teadsid, et Piiblis on antud keelepattude kohta rohkem hoiatusi ja hukkamõistu, kui näiteks alkoholi väärkasutamise kohta? Alkoholism võib viia rahva hävinguni, aga keel on veelgi ohtlikum. Nii näiteks Õp 6:16-19 räägitakse asjadest, mida Jumal vihkab: „...” Nagu näeme, neist seitsmest asjast tervelt kolm on seotud kurja keelega.

Hoopis teine lugu on muidugi siis, kui inimene hakkab rääkima Jumala sõnu. Vahel ikka inimesed imestavad, kuidas küll sama kuulutatud sõnum võib tuua Jumala juurde nii üheksa-aastase lapse kui ka ülikooliprofessori?

Selle puhul on lõpuks tegemist saladusega. Aga niipalju me teame, et Jumala sõna on elav. Selles endas on vägi anda surnule elu. Ent Jaakobuse õpetuse põhjal tasub meil endale tõsiselt aru anda, et ka inimese sõnadel on palju suurem vägi, kui me tavaliselt oleme arvanud.

Jaakobus kasutab siis keele võimu ilmestamiseks näitena suitseid, millega juhatakse hobust, ja tüüri, millega juhatakse laeva. Mõlemal juhul talitsetakse väikese seadmega midagi endast palju suuremat. Loomulikult ei ole asi keeles iseenesest, vaid selles, mida keel väljendab ja kust ta saab inspiratsiooni. Keele ja väljaütlemiste taga on ju alati mõte – isegi siis, kui teemasse ei süvenetud ning öeldi midagi välja kiirustades. Nagu suitsed või tüür määravad kindlaks hobuse või laeva liikumissuuna, nii ka see, mida inimene otsustab ja ütleb, määrab suuna, kuhu ta on teel. Kui kristlane suudab valitseda oma keelekasutust, siis võib arvata, et ta elu on ka muidu korras ja läheb õiges suunas.

Aga mis siis, kui on vastupidi?

3:5-6

On tähelepanuväärne, et Jaakobus võrdleb keelt tulega. Kui oled kunagi näinud metsatulekahju, siis tead, kui suurt hävingut võib korda saata vabalt möllav tuli.

Tuli on olnud läbi aegade nii inimese kui ka looduse suur sõber. Mõned ajaloolased ütlevad, et kultuuri areng algas tule leiutamiseega. Kui tuli on kontrolli all, siis ta annab sooja, valmistab toitu ja sünnitab energiat, mis paneb käima tööstuse rattad. Kontrolli alt väljunud tuli aga on äärmiselt ohtlik. Kui kurb on näha, kuidas maja maha põleb. Ajaloost saame kuulda, kuidas näiteks ühe õlilambi ümberminekust algas 1871. aastal tulekahi, mis hävitas Chicago linna. Ei ole kuigi haruldane kuulda, kuidas lapsed tikkudega mängides või suitsetaja magama jäädes on maja põlema pannud.

Keel on nagu tuli. Kontrolli all on ta õnnistuseks, kontrolli alt väljudes aga hävitav jõud. Õpetussõnades on sellegi kohta suurepärase tõdemus 12:18: „...” Niisiis, kõik oleneb sellest, kuidas me keelt kasutame. Kord reetis Siimon Peetruse jutt sütetule ääres teda ja ta kasutas oma keelt Jeesuse salgamiseks. Kui aga tuli nelipühapäev, kelle keelt siis Issand kasutas? – Ikka sellesama äkilise, komistaja ja eksija mehe keelt. Ta kasutas seda selleks, et anda edasi maailma kõige suurepärasemat sõnumit.

Metsatulekahjudest jääb järele põlenud maa. Samamoodi võivad ka sõnad söestada koguduse, naabruse, linna ja isegi terve riigi. Kui raske küll on valitseda keelt! Kui kergesti võivad meil suust välja tulla pooltõed, laimamine, pahatahtlikud vihjed ja klatš! Ei ole sugugi lihtne viia ellu seda, mis Luther õpetab Väikeses Katekismuses 8. käsu seletuses: „...”

Mõtles, kui palju kurja jääks sündimata, kui selle käsu järgi saaks elatud kasvõi üksainus nädal terve aasta jooksul. Kui kuuleme mingis seltskonnas, et keegi hakkab rääkima kellestki kolmandast midagi ebameeldivat, siis meie asi on seda isikut kaitsta ja tuua esile kõik võimalikud asjaolud, mis aitavad näha teda paremas valguses. Kui palju me eksime kaheksanda käsu vastu! Kui tõsi on see, et väike tuli süütab suure metsa. Sellele mõeldes tuleb küsida, kui palju „metsatulekahjusid” oleksin mina võinud ära hoida, kui mu suu juures oleks olnud õigel ajal valvur.

Jaakobus on keele patte käsitledes näidanud meile tõelist põrgukuristikku. Keel „rüvetab kogu ihu ja süütab põlema eluratta, nagu ta ise on süüdatud põrgust.” Jaakobus tahab öelda, et ma võin selle väikese liikmega sünnitada põrgulikul määral kurja inimestevahelistes suhetes.

Põrgust rääkides kasutab Jaakobus kreeka keeles sõna Gehenna, mis tuleneb heebreakeelsest sõnast „Hinnomi org”. Jeesuski kasutas sageli seda sõna, rääkides igavesest ja lõplikust kohtuotsusest. See sõna esineb UT-s vaid 12 korda, kusjuures 11 korral Jeesuse kõnedes ja üks kord Jaakobusel.

Gehenna kuri kuulsus sündis sellest, et Hinnomi orus oli omal ajal toodud lapsi põletusohvriks ebajumalatele, eriti Moolokile. Jeesuse ajal kasutati seda orgu prügimäena, mistõttu seal põles alaliselt tuli. Nii sobis see org mitmeski mõttes kujutama seda igavese vaeva paika, kus ollakse kõigest Jumala õnnistustest täielikult väljaspool.

Nii jõulist keelt kasutades tuletab Jaakobus meile meelde, et kurja ja vale rääkimise vägi pärineb kurjuse riigist. Seepärast ei tohi keelepattude tähtsust kunagi tühiseks pidada. On olemas vanasõnad, et haukuv koer ei hammusta või: „Ega haukumine haava tee, kui koer hammustada ei saa.” Samas tähenduses öeldakse, et naer ei riku nahka ega tühi jutt ei võta tükki küljest. Tegelikuses aga jätab haukumine sageli sügavamad haavad kui kõige teravamadki hambad. Sõnad võivad tõesti isegi tappa.

Jaakobuse kirja sissejuhatavas loengus ütlesin, et Jaakobus kasutab palju samasuguseid näiteid, nagu Jeesuski. Õpetus pörgust on üks selliseid. Ka õpetus rääkimisest on Jeesusel ja Jaakobusel samasisulised. Jeesus ju ütles näiteks Mt 15: 11, 18-19: „...”

Meie keelel on tõesti suur võim. On põhjust palvetada, et oskaksime kasutada seda õigesti.

PKK1169 Jk 3: 7-18

Kas jagan mürki või elu?

Keelega võib teha palju head, aga samuti ka kurja. Sõnadega me lööme, pilkame ja masendame üksteist. Sõnadega ülistame ka Jumalat. Nii sünnib päris suur vastuolu. Seda probleemi Jaakobus oma kirjas käsitlebki. Ta kasutab seejuures ka näiteid lindudest ja loomadest.

3: 7-8

Jaakobus jätkab küsimust keele valitsemisest, öeldes, et lihtsam on taltsutada isegi taeva linde ja mere kalu, kui keelt. Sissejuhatavas loengus ütlesin, et võrdlused lindude ja kaladega võisid tuleneda sellest, et Jaakobus oli kirja kirjutades Vahemere rannikul. Sealt merd vaadates võis ta näha kajakaid kalapaatide kohal keerlemas. Need paadid võisidki inspireerida pildi laevade tüürimisest, mida käsitlesime eespool. Mitmesuguseid linde ja mereelukaid vaadates võis ta mõelda, kuidas neid kõiki saab taltsutada, aga väikest lihastest koosnevat liiget inimese suus mitte.

Eespool võrdles Jaakobus keelt ka väikese tulega, mis põhjustab suure metsatulekahju. Iisraelis on eriti kuumadel suvekuudel igal pool kuiv. Siis võib isegi väike säde süüdata kõigepealt kibuvitsavõsa ja siis juba terve metsa. Siin võrdleb Jaakobus keelt ka tapva mürgiga. Ta nimetab seda taltsutamatuks ja kärsituks pahategijaks, „mis on tulvil surmavat mürki”. Selle võrdluse on ta kahtlemata võtnud Ps 140:4-st, kus jumalatut kirjeldatakse nii: „...”

Keel on tõesti kuri ja taltsutamatu. Kreekakeelne sõna, mis siin on tõlgitud kärsituks, esines Jaakobuse kirjas ka juba eespool: Jk 1:8 räägitakse palvetajast, kes ei saa Issandalt midagi, sest ta on ebakindel, hingelt kaksipidine. Mõlemad need kreekakeelse sõna tõlked – *kärsitu* ja *ebakindel* – loovad pildi raskestivalitsetavast, rahutust inimesest või ihuliikmest. Seda rahutust kirjeldab hästi ka see, mis Jaakobus edasi ütleb: sama keel kuulutab ühel päeval Jumala au, teisel päeval aga juba sajatab kaasinimest. Õnnistamine ja needmine tulevad samast suust.

Varem oleme Jaakobuse kirja ääres õppinud, mida Jaakobus mõistab usu all. Siis ütlesin, et usk ei tähenda mitte ainult Jeesuse kohta käivate tõdede uskumist ja tõena võtmist, vaid palju enam – see tähendab Jeesuse teel käimist ehk Jeesusele järgnemist. Sellel teel pole võimalik käia ainult mõtteliselt, vaid seda saab teha ikka inimene tervikuna. See, mis Jaakobus nüüd õpetab rääkimisest, on loogiliseks jätkuks sellele, mis ta õpetas usust. Usk väljendub ka meie sõnades.

Eespool ütlesin sedagi, et Jaakobuse kirja uurides olen jõudnud järeltulele, et kirja põhiliseks eesmärgiks ongi anda lugejale arusaam sellest, millega on usu puhul õieti tegemist. Jaakobus rääkis eespool sellest, et uskumine ei saa olla ainult teatud asjade tõenävtamine ja heade soovide jagamine. Nüüd püüab ta meile selgeks teha, kui kole vastuolu see on, kui me ühest küljest ütleme, et usume Jumalasse, aga oma sõnadega samal ajal mürgitame kaasinimesi.

3: 9-12

Tõed, mis Jaakobus esile tõstab, on väga elementaarsed. Samast allikast ei tule kahesugust vett ja viigipuu ei kasvata oliive. Kuidas aga Jeesuse Kristuse järgija võib olla nii ebakindel ja kaksipidine, et temast ei tea, millal oodata kiitust ja millal kirumist? „Nii ei tohi olla,“ ütleb Jaakobus. Tegelikult ütleb ta sellega, et me ei tohi olla kahepalgelised. Kui oleme Jumala kiitjad, siis ei tohiks me sama keelega kaasinimesi kiruda; kui aga kirume, siis ei peaks sama suuga kiitma Jumalat. Tuleks ära otsustada, kumba me ikkagi jagada tahame – kas õnnistust või needust.

Keelepattude teema tabab meid lähedaselt. Muidugi me oleme Jaakobusega vähemalt teoreetiliselt nõus, et ühest küljest ligimesest halba rääkida ja teisest küljest Jumalat kiita ei sobi kokku. Probleemiks aga jääb küsimus, miks on ikkagi nii raske keelt taltsutada. Kas on meie mõtlematute sõnade üheks põhjuseks äkki see, et me pole tõesti endale aru andnud, kui palju me sellega kurja teeme? Ja kas oleme tõesti pimedad selle suhtes, et meie pattude jõuallikaks on hingevaenlase ässitused? Kui kergesti me võtame tõena igasuguste klatšimooride ja tagarääkijate suust kuuldu, uskudes hardalt, nagu ütleb vanasõnagi, et kus suitsu, seal tuld?

Nii kergesti võib arvata, et kui keegi juba kellegi kohta midagi ütles, siis ega see ikka päris alusetu ei või olla. Ja nii on patt õigeks mõistetud ja lugu oma teed jätkanud. Kui Issand paneks meie suule valvuri!

Me võime tõesti väga kergesti olla kahepalgelised, rääkides kord head, kord halba. Võime olla vastuolulised isegi iseendaga. Jaakobuse sõnum aga on, et ühestki allikast ei tule nii magedat kui ka kibedat vett; ükski puu ei kannu nii õunu kui ka ploome. Keel seega paljastab kas ehtsa usu või siis selle puudumise, tuues esile selle, mis on südames.

3:13-14

Jaakobus ei päästa meid kergelt. Olles jõudnud lõpule õpetusega keele pattudest, võtab ta kohe käsile järgmise patu, hakates rääkima kadedusest ja riiakusest. Võib öelda, et ta läheb keele pattude juurest meelega pattude juurde ning hakkab käsitlema meie suhtumisi.

Kadedus ja riiakus ei ole usu vili, vaid väga tugev umbrohi. Kadedus on ilmselt üks kõige vastikumaid ja salakavalamaid jõude, mis inimese südames võib pesitseda. Seejuures ei näita kadedus naljalt oma tõelist nägu, eriti mitte kristlase puhul. Selle asemel maskeerib ta end millekski muuks – näiteks õigluseks. „See pole õiglane, et temal on rohkem või ta läheb paremini kui minul – tegelikult oleks minul sellele õigus“ – nii mõtleb kadedus. Aga kadeduse üheks väliseks viljaks on riiakus, mis tuleb välja juba inimese suu kaudu. Riiakus on teisisõnu üks nii meelega kui ka keele patte.

Talitsematu keel tekitab paratamatult küsimuse, kas on see inimene üldse Jumala laps. On tõesti raske mõista, et kristlane, kes saab troosti Jeesuse ristisurmast, võib kiruda igasuguseid asju kuus päeva nädalas ja seejärel laulda Jumalale pühapäeval kirikus kiitust. Kuidas saab ta nädala sees rääkida kahemõttelisi anekdoote ja minna pühapäeval vaimulikule tööle? Meie keel on küll võimeline mõlemaks, aga kui see tõesti teebki mõlemat, siis ei näita see muud, kui meie kahepalgelisust ehk silmakirjalikkust.

3:15

Niisiis, on olemas vähemalt kahesugust, aga võib-olla isegi kolmesugust tarkust – maist ja taevast. Sellele lisaks nimetab Jaakobus veel, et tarkus võib olla isegi deemonlik ehk kurjadelt vaimudel pärinev. Võiksime öelda ka nõnda, et Jumalal on oma tarkus, mida võib ainsana nimetada tõeliseks tarkuseks. Inimesel on oma tarkus, mis võib olla ka hea, aga mis on igal juhul inimlik ja piiratud. Seda võib nimetada ka maiseks ehk hingeliseks tarkuseks. Ja kurjadelt vaimudel on oma tarkus, mis võib olla isegi geniaalne, aga mis on läbinisti kuri ja saadab ka korda palju kurja. Inimese tarkus ei ole üldiselt tema enda puhas tarkus, vaid mõjutatud kas Jumalast või kuradist või ka mõlemast.

Kui Piibel kasutab sõnu „tark” või „arusaaja”, nagu Jaakobuski eespool tegi, siis mõeldakse selle all tavaliselt tarkust, mis pärineb taevast. Selle all ei mõelda tarkust, mida omab inimene, kes on omandanud paljudel aladel palju teadmisi, vaid kes oskab õigesti elada sellist elu, mida elatakse koos Jumalaga. Selle vastandiks on tarkus, mille päritolu on maine, halvemal juhul aga koguni deemonlik. Deemonlik tarkus juhib inimese näiteks räige kõlvatuse ja kuritegevuse teele ning õpetab neil aladel leidlikkust.

Nii on Jaakobus teinud täiesti selgeks, et kadedus ja riikus ei pärine Jumalast, vaid on maised ja hingelised nähtused. Need tulenevad inimese kurjusest, sügavamalt vaadates aga on nad koguni kurjade vaimude tarkus. On öeldud, et teadmine on uhke, et ta on õppinud nii palju; tarkus aga on alandlik, kuna ta ei tea rohkem.

3:16

Jaakobus annab meile tundemärgid, millest võib ära tunda, millise tarkuse poolt inspireerituna me millalgi tegutseme. Kas valitseb südames riikus, kadedus ja vimm mõne inimese suhtes? Kas juhivad mu tegevust omakasutaotlus, auahnus, kättemaksuhimu või lausa kadedus? Kui see on nii, siis võin olla kindel, et mu tegemistel pole Jumala õnnistust, vaid olen saatana lõa otsas. Ärgu sellises olukorras olija väitku, et ta on tark, hoiatab Jaakobus. Siis räägib ta tõe vastu.

Sellele mõeldes võib ainult ohata: kui sageli me kristlastenagi tegutseme kurjade vaimude tarkuses? Kui sageli olen isegi teinud neis asjus nii, nagu pole õige?

Loodetavasti oskame vähemalt küsida, mis siis teha, kui leiad, et oled järginud või parajasti järgid kurjade vaimude nõuandeid? Mis teha, kui kibedus on südames mõne inimese või koguni terve ühiskonna ja elu vastu?

Piibel pakub selle vastu ainult ühte rohtu: tunnista oma patud – kõige parem, päris nimepidi nimetades – Jumalale, või kui sa ikkagi rahu ei saa, siis ka pihisale või -emale. Muidu neist rahu ei saa ja teisiti patu ahelad ei purune.

Lõpuks kirjeldab Jaakobus ka taevast tarkust ja selle vilja.

3: 17

Need sõnad ei vaja kommentaare, küll aga sügavamalt järelemõtlemit. Ülalt tulev tarkus on kõigepealt puhas, mitte millegagi segatud. See on lahjendamata, originaalne. Jumala tahte vastane õpetus sünnitab alati vimma, lahkmeelt ja raskusi. Olgu tegemist ükskõik mis asjaga, mis põhjustab lahkmeelsusi ja vimma ükskõik millises koguduses, võib kindlalt öelda, et see ei pärine Issandast. Me võime uhkustada isegi oma õige õpetusega, aga kui põhjustame sellega lahkmeelsust, siis purjetame vale lipu all.

3: 18

Jällegi – mida külvad, seda lõikad. Kui külvad rahu, siis on sellel ka oma tulemused – nimelt õiguse vili, mida saad omal ajal lõigata. Ka Jeesus ütles: „Õndsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks.” (Mt 5:9) Jaakobus kirjeldab siin, milliseid väliseid vorme usu vili omandab. Õigus eelneb rahule. Psalmist ütleb Ps 85:11: „...” Kord

koidab siis päev, mil rahu ja õigus teineteist suudlevad. Kahjuks elame me alles ajal, mil nad teineteist iga kord isegi ära ei tunne.

Jaakobus ütleb niisiis, et taevane tarkus on tulvil puhtust, rahumeelsust, leebust, kuulekust, halastust ja muid sellesarnaseid häid vilju. Peale selle on see ehtne ja teeskluseta. See kõik on Jumala Vaimu vili kristlases. Kui oled vahel olnud koos inimesega, kes kannab sellist vilja, siis oled märganud, et tema läheduses on isegi kergem hingata kui mujal. Seal ei ole pinget. Võid olla selline, nagu oled, ja kogeda, et sind aktsepteeritakse. Sellist asja kurjad vaimud saavutada ei suuda. Seda vilja tahab Jumal sünnitada igaühes, kes talle kuulub. Usu viljal on niisiis palju ilmnemismorme. Neile kõigile aga on ühine, et nad ehitavad inimeste vahel rahu ja toovad ümberringi rõõmu. Aga ennekõike ilmneb see vili selles, et inimese asemel ülistatakse Jeesust Kristust. Sellisest viljast tunneb ära Jumala töö.

Kolmanda peatüki lõpuga lõpeb ühtlasi ka Jaakobuse kirja esimene suur peaos, kus Jaakobus käsitleb usu tõekselamist. Usus on erinevusi. Inimene võib uskuda valesid asju; teisest küljest võib ta ka ainult mõttes noogutada heakskiitvalt õigete asjade peale ja pidada seda uskumiseks. Jaakobus rõhutab, et ehtne usk ilmneb vältimatult ka heade tegudena, mis on Jumala tahte kohased.

Võiks öelda ka nii, et neis kolmes peatükis on Jaakobus käsitlenud viise, kuidas meie usku proovile pannakse, et tuleks välja, kas see on ehtne. Nimelt, kui see ei pea vastu isegi sellisele teoreetilisele proovile, kuidas võiks see siis vastu pidada tõelistes olukordades, kus selle vastupidavust tõesti kaalutakse? Maailmas lihtsalt pole olemaski läbikatsumata usku. Seepärast on Jumala suur arm, et ta Jaakobuse kirja läbi sunnib meidki oma elu suunda ja usu kvaliteeti kontrollima. Oleme justkui samasuguses olukorras nagu Taavet, kes kord palvetas Ps 139: 23-24: „...”

Jumal paneb meid ja meie mõtteid katsumustes proovile. Piibliõpetaja Richard H. Seume, kes oli kaua neeruhaigust põdenud, näib olevat leidnud midagi väga hinnalist, kui ta kirjutab: „Elu maa peal ei oleks kuigi palju väärt, kui iga ärritav asi kõrvaldataks. Ometi enamust meist mässavad meid ärritavate asjade vastu ja loevad kaotuseks selle, mis peaks olema võit. Meile öeldakse, et auster on tark. Kui ta kaane vahele satub midagi ärritavat, nagu näiteks liivatera, siis ta lihtsalt katab selle parima osaga iseendast ja teeb sellest pärli. Selle ärritavus lõpeb, kui see ümbritseda pärli materjaliga. Nii ei ole ehtne pärl muud, kui ärritusest saadud kasu. Iga ärritav asi, mis tuleb meie teele, on võimalus pärli kasvatada. Mida enam ärritavaid asju vaenlane meie teele heidab, seda rohkem pärleid võib meil olla. Meil tuleb ainult võtta need vastu, katta need täielikult armastusega, meie parimaga, ja nii ärritus vaibub, kui pärl hakkab kujunema. Milline hulk pärleid meie elus võiks küll olla, kui me seda tahaksime!”

Kolmanda peatüki viimases salmis tuletab Jaakobus meile meelde ja ühtlasi julgustab meid, öeldes, et Jumala tahte kohane elu kannab ka vilja. See õnnistab nii inimest ennast kui ka neid, kes on tema lähedal.

Üks mõte, mis kolmandast peatükist esile tõusis ja mille üle ehk maksab järele mõelda, on see, et meid on kutsutud elama oma elu vaikselt. Ma ei eelda, et meie sõnad on kindlasti sageli kurjuse kasutuses. On ju Piiblis rääkimise kohta vastupidiseidki näiteid. Näiteks Ap 2:4 räägitakse sellisest imest: „...” Nende sõnade tulemuseks olid suured õnnistused ja Jumala otsimine. Siis oleks olnud vale väita, et

Vaikse elu all ma mõtlen rohkem sellist eluhoiakut, kus nii tähtis ei olegi see, kas ma saan kindlasti kõik oma eelised ja õigused kätte, vaid see, et ma võiksin vähemalt mõnele inimesele, päris vaikselt, anda edasi seda halastust Jeesuses Kristuses, mille osaliseks ma ise Jumala armastuse tõttu olen saanud. Kui ma seda suudaksin pidada oma elu juhtnööriks, siis oleksin hoitud paljude kurvastuste eest ja ehk lähleks ka Jumala riik paremini edasi.

Sellest vaatenurgast tegelikult jutt keelepattudest alguse saigi. Jaakobus hoiatas ju peatüki esimestes salmides: „...” (1-2). See peatükk on siis ennekõike hoiatuseks neile, kelle ülesandeks on kuulutada evangeeliumi teistele. Et seda ülesannet korralikult täita, peab olema teadlik sellestki, milliseks kurjuseks on keel võimeline. Siis ehk hakkavad halvad sõnad ka vähemaks jääma ja neis sõnades, mis alles jäävad, võib ehk leida uusi sügavusi.

PKK1170 Jk 4:1-4

Mis on maailmalikkus?

Jaakobus käsitleb oma kirja 4. peatükis küsimusi, mis tulenevad kolmandas peatükis käsitletud teemadest. Selle peatüki tähtsaim teema on maailmalikkus – väljend, mis praegusel ajal juba haruldaseks muutunud. Ka teised selle peatüki teemad ei ole mingi lastetoakaup. Jaakobus nimelt käsitleb küsimust, kuidas tuleb kristlasel võidelda saatana vastu. Ta paneb meid mõnede elu põhiküsimuste üle päris põhjalikult järele mõtlema. Ent võib öelda, et kõik need teemad on seotud maailmalikkuse ehk maailmaarmastuse küsimusega. Mõelgem siis kõigepealt, mida see võib-olla vanamoodsalt kõlav väljend võiks tähendada.

Kui korraldaksime avaliku arvamuse uuringu ja küsiksime pühapäeva hommikul kiriku uksele koguduse liikmetelt, mis on maailmalikkus, siis võiksime saada mitmesuguseid vastuseid. Üks vastus võiks olla näiteks järgmine: „See on seotud mitmesuguste naudingutega, nagu näiteks, milliseid filme vaadatakse, või kas kasutatakse alkoholi või kuidas suhtutakse tantsimisse.” Hiljem näeme, et Jaakobus on sellega nõus ainult osaliselt. Ta nimetab küll lõbuhimusi, aga ka palju tõsisemaid asju. Tõsi küll lõbuhimud ja üldse himud on üks suur kurja juur.

Mõni teine võib vastata, et küsimus on seltskonnas, kus inimene aega veedab. Seltskond muudab ju enda sarnaseks, ja kui oled maailmalikus seltskonnas, siis see hakkab külge. Jaakobus aga ilmselt ei aktsepteeriks ka sellist vastust.

Veel mõned võiksid vastata, et maailmalikkus ilmneb keelekasutuses. Peab õppima ütleva „Tänu Issandale!” ja „Halleluuja!” õiges kohas. Maailmalikkus on nende arvates maailmalik kõneviis. Selleski oleks Jaakobus eriarvamusel.

Mõni arvaks, et maailmalikkus ilmneb riietumisstiilis või meikimise määras, ent sellegagi Jaakobus ei nõustuks.

Mõni arvaks, et maailmalik inimene on nii hõivatud oma äriasjadega ja raha tegemisega, et kõik muu ununeb, kaasa arvatud ka kogudus. Ikka veel ei oleks aga Jaakobus sellega nõus.

Veel mõni võiks selles gallupis vastata, et inimene, kes ei käi kirikus, vaid viidab aega golfiväljakul, purjetades või jäähokivõistlustel, on maailmalik. Seegi vastus ei rahuldaks Jaakobust.

Enamik siin loetletud pahedest või mõtlematustest on midagi sellist, mis tõuseb inimese enda himudest ja soovidest või ka lihtsalt laiskusest. Aga need ei ole maailmalikkus tõelises mõttes. Need on küll selle haiguse sümptomid, aga ega keegi ei sure sümptomidesse, vaid ikka haigusse endasse. Need on ainult märgid, mis näitavad probleemi. Probleem ise on palju sügavamal.

Ühe koguduse seinal oli kell, mis kuidagi ei tahtnud õiget aega näidata. Pastor pani kella alla seinale kirja: „Ärge süüdistage osuteid, viga on sügavamal.” See on asi, mida meil tuleb tuvastada ka iseenda suhtes. Meil ei tule nimetada maailmalikkuseks seda, mis paistab välja ainult osutite näitadena, kui tegelik probleem on sügavamal.

Kirjanik William Makepeace Tackeray, kes ise oli kristlane, käsitles seda teemaderingi oma romaanis *Turhuuden turulla*. See teos käsitleb maailma ja on kirjutatud Napoleoni sõdade taustal. Kõik kirjanduslikud kujud on täis nõrkust, väiksust, väiklust, armukadedust, kadedust, riiakust ja vastuolulisust. Kui keegi kord küsis Thackeraylt, miks ei ole ta romaanis suuri kangelasi, vaid ainult väikesi inimesi, vastas ta: „Ma vaatan inimese loomust peeglist

ega leia inimkonnast kangelasi. Nad on täis väiksust, väiklust, riiakust ja pattu.” Kirjanik lõpetab oma raamatu meisterlikult: „Tulge, lapsed, paneme nukud sahtlisse, sest meie näidend on lõppenud.” Selline on inimene. Midagi sarnast ütles omal ajal ka Shakespeare, väljendades seda nii, et inimene suurustab ja käitub häbematult laval talle antud ajal.

Ühe hinnangu järgi ei ole maailm muutunud sajandite jooksul kristlikumaks, ehkki võib-olla on muutunud kiriklikumaks. Probleemiks on see, et kirikud on muutumas väga maailmalikuks. See oli ka Jaakobuse mure omal ajal.

Enne, kui neljanda peatüki juurde asuda, tasub korraks heita pilk tagasi kolmandale, et mõttest kinni saada. Jaakobus küsib Jk 3:13 väljakutsuvalt: „...” Usk on Jaakobuse kõrgkoolis põhiõppeaine ja kõik valikained on seotud usuga. Usk väljendub siis ka tarkuse tasaduses. Sellega seoses ta veel jätkab 3:17: „...” Niisiis, elu, mida Jaakobus taotleb, iseloomustab puhtus, rahumeelsus ja leebus; leebus aga tähendab ka soostumist teise tahtega.

Jaakobus rääkis 3:16 ka leebuse vastukaalust: „...” Sellist õhkkonda võiks nimetada maailmalikkuseks. Jaakobus ütleb siis, et maailmalikkus tähendab kärsitust, kadedust, riiakust ja üldse igasugu halbu tegusid. Just see on sünnitanud kogudustes kõikvõimalikke lõhenemisi, sekte, grupeeringuid ja klikke, mida praegusel ajalgi on enam kui küllalt. Kogudusteski valitseb kadeduse ja võistlemise vaim. Eelmises salmis nimetas Jaakobus sellist „tarkust”, mis tuleb pigem panna jutumärkidesse, maiseks, hingeliseks ja isegi deemonlikuks. Maine ja hingeline tähendab lihtsalt inimlikku, vastandina taevasele tarkusele, deemonlik aga tuleneb juba otseselt kurjadest vaimudest, mis on tõeliselt hirmutav. Kadeduse, riiu, kärsituse ja üldse igasuguse halva taustal on kergem ära tunda asju, millest Jaakobus räägib neljandas peatükis. Nimelt jätkab ta siin sama temaga.

Siinkohal tuleb Jaakobust igatahes tunnustada. Ta oli julge mees. Vaevalt on keegi meist kuulnud, et mõni kuulutaja käsitleks ühes kõnes nii paljusid koguduses valitsevaid väärtuspraktikaid, kui Jaakobus oma kirjas. Ta asub otserünnakule nii väärade hoiakute, keelepattude kui ka otseste tegude vastu, mõtlemata oma kuulajate võimalikule vihastumisele. Vaevalt keegi selle kirja esialgsetest saajatest võis end rahustada arvamusega, et tema puhul on kõik need asjad kontrolli all.

Neljandas peatükis, kus Jaakobus käsitleb kogudusse hiilinud maailmalikkuse pattu, viskab ta juba nagunii kuumale kerisele veelgi leili. Enam ei räägi ta ainult sõnadega haavamistest, vaid nimetab kristlaste küsitava väärtusega tundemärkide hulgas isegi tapmist.

4: 1-2

Siin nimetab Jaakobus kurja juurena lõbuhimusi ja üldse himusi, mis sõdivad meie ihuliikmetes. See on väga tabav pilt – inimene, kaasa arvatud ka maailmameelne kristlane, himustab siin maailmas kõikvõimalikke asju ja meelelahutusi ning näeb vaeva nende saavutamiseks, mõnigi kord ka kasutades vahendeid, mis pole õiged ega ausad.

Jaakobus teeb selgeks, et isekad soovid või himud viivad vastuolude ja sõdimiseni. Tülitsemise vaim on maailmalik. See pole Jumalast ega sobi Jumala lapse ellu. Jeesus ütles: „Õndsad on rahutegijad, sest neid hüütakse Jumala lasteks.” (Mt 5:9) Tuntud asi on, et ärimaailmas tugevad neelavad alla nõrgad. Poliitilised parteid leiutavad pidevalt tülitsemispõhjuseid ja loobivad üksteisele teravusi. Tööandjad ja töövõtjad võitlevad omavahel nõupidamistelaua ääres. Ühiskonnaredelil ronivad mõned, astudes muretult teiste kätele. Mõni perekond ei saa teisega läbi, vend tõuseb venna vastu. Selline on elu selles maailmas, ja kui see vaim pääseb kogudusse, siis tuleb seda nimetada maailmalikkuseks. See on vastand sellele, kuidas Jumal on mõelnud meid elama ja millised põhimõtted kehtivad tema riigis.

Asjad, mida Jaakobus siin nimetab, esindavad inimese vana loomust, mis on selle maailmaga liidus. Seega, kui maailma vaim pääseb kogudusse, siis ka kogudus muutub maailmalikuks. Muidugi kehtib see mitte ainult

tülitsemise ja võimuvõitluse kohta, vaid üldse kogu inimese meelsuse ja teguviiside kohta. Seal unustatakse siis, kuidas Jumal ootab, et ta lapsed omavahel elaksid. Ehitamise asemele tuleb lammutamine. See on täielik vastand sellele, mida Jumal ootab.

Kahtlemata võib meil tekkida küsimus, kas Jaakobuse nii teravad süüdistused on ka põhjendatud? On see võimalik, et algkoguduse kristlased võisid olla üksteise vastu nii vaenulikud? Jaakobus nimetab siin kristlaste omavahelisi sõdimisi ja tülisid, himusid, taplemist ja tapmist. Ja seda küsides tuleb järele mõelda, kas tuntakse meidki äkki samadest asjadest? Kas oleme meiegi kristlastena omavahel riius? Või oleme ehk juba saanud vabaks oma loomuses peituvatest himudest, sealhulgas võimuhimust ja lõbuhimudest, ning soovist otsida seda, mis meile endale meeldib? Kas oleme saanud vabaks kättemaksuhimust, kui meid on solvatud? Kas kiristame äkki mõttes hambaid, mõeldes mõnele inimesele ja ta tegudele?

Jeesus ütleb: „...” (Mt5:21-22). Niisiis, teise inimese peale vihane olemine on Jeesuse mõõdupuu järgi juba mõrvamine.

Ei saa kindlalt öelda, kas ühines Jaakobus siin Mäejutluse seadusetõlgendusega või mõtles ta tõelist elu võtmist. Aga võimatu pole seegi, et ta mõtles konkreetset tapmist. Sest kui inimene annab oma himudele voli, siis mõistus ja kaalutlemisvõime hägustuvad ning inimene võib teha ükskõik mida – isegi veretõid.

Mida nägi Jaakobus kogu sellise olukorra peapõhjusena ja ühtlasi õige lahendusena? – Ta ütles: „Teil ei ole, sest te ei palu.”

„Te ei palu” – see tähendab, kristlased ei pöördu oma soovidega Jumala poole, vaid püüavad ise välja võidelda seda, mida nad himustavad ja soovivad. See ongi sellise olukorra põhjuseks. Teiseks aga, kui küsida, mis aitaks tülitsemisest ja riiust välja, siis Jaakobus annab vastuseks palve. See tõdemus on antud mitmuse vormis, millest järeldub, et see on tervele kogudusele. Et kogudusest maailmalikkuse vaim taganeks, selleks tuleb tervel kogudusel palvetada. See nõuab üksmeelt, aga paraku sellise vaimuse võimuses loomulikult puudub ka üksmeel. Seega tuleks alustada tõsisemast meeleanandumisest, kui on soovi olukorda muuta. Et koguduses saaks üheskoos selliste asjade eest palvetada, selleks tuleb neist enne midugi rääkida. Väärad asjad tuleb esile tõsta ja hukka mõista. Seejärel on ka kergem palvetada.

Aga muidugi on üleskutse palvetada mõeldud ka igale kristlasele. Sest igaühes meis elab isekus ja soov teistest kõrgemale tõusta. Kristlane võib Jumalale tingimusteta loota. Ta tohib palves tema juurde tulla ja rääkida talle kõigest, mis südames. Kui sa leiad oma südames himusid, mis panevad sind küsitava väärtusega asju taga ajama ning tekitavad kadedust ja riakust, ning räägid sellest Issandale, siis teed sellega elu oma lähedastele lihtsamaks ning parandad koguduse õhkkonda.

Paraku, isegi palvega ei ole asjad nii lihtsad. Võib-olla oleme kuulnud kedagi ütlemas, et ta palus küll Jumalalt teatud asja, aga Jumal ei andnud. Sellest räägib nüüd ka Jaakobus.

4:3

„Oma lõbudeks” tähendab sedasama, mis „oma himudes”, nagu varasemates tõlgetes ongi. Niisiis, kui kristlase tegevuse ajendiks on ta enda vanast loomusest tõusvad lõbu- ja kasuhimud, siis on isegi tema palved sellest mürgitatud. See on väga tõsine diagnoos. Palutakse küll, aga eesmärgiks pole midagi muud kui vaid saada seda, mida ise himustad, ja kasutada seda oma himudes. Kui pettutakse, et sai palutud küll, aga Jumal ei andnudki, mis ma tahtsin, siis võetaksegi ise abinõud tarvitusele, et ikkagi sihile jõuda ja saavutada seda, mida himustatakse. Ilmselt on sellises olukorras hoopis ununenud palve: „Sinu tahtmine sündigu ...”

Sellises olukorras vajaks kogu kristlik elu uut mõtestamist. Tasuks endalt küsida, kas tõesti muutuks maailm minu jaoks õnnelikuks siis, kui Jumal täidaks kõik minu himud ja soovid? Või teisiti küsides: kes peaks kelle tahtmist tegema – kas Jumal minu tahtmist või mina Jumala tahtmist – et maailmas oleks kõik hästi?

Keskaegne müstik Fénelon on andnud sel puhul palve kohta hea praktilise juhtnööri: „Jutusta Jumalale kõik, mis sul on südamel, nii nagu jutustaksid oma rõõmudest ja muredest heale sõbrale. Jutusta talle oma raskustest, et ta võiks sind lohutada. Jutusta talle oma igatsustest, et ta võiks need puhastada. Jutusta talle oma vastumeelsustest, et ta võiks aidata sul neid võita. Räägi talle oma kiusatustest, et ta võiks sind nende eest kaitsta. Näita talle oma südame haavu, et ta võiks need parandada. Paljasta talle oma hoolimatus hea suhtes, vildakad kalduvused kurja poole, tasakaalutus. Jutusta talle, kuidas enesearmastus teeb sind teiste suhtes ebaõiglaseks, kuidas edevus ahvatleb sind ebaaususele, kuidas uhkus maskeerib sind nii su enda kui ka teiste eest.”

Seejärel võtab Fénelon eespoolöeldu kokku, öeldes: „Kui sa nõnda puistad oma südamest välja oma nõrkused, vajadused, raskused, siis ei tule sul sõnadest puudust. See teema ei ole kunagi lõpuni käsitletud. See uueneb pidevalt. Inimestel, kelle vahel ei ole saladusi, ei ole kunagi jututeemadest puudust. Nad ei kaalu oma sõnu, sest midagi pole tarvis varjata. Nad ka ei mõtle, mida öelda. Nad räägivad oma südame küllusest, kaalutlemata, seda, mis nad mõtlevad. Õndsad need, kes saavutavad sellise koduse ja reserveerimata vestlusosaduse Jumalaga.”

Jaakobuse nõuanne on siis, et meil tuleb viia igasugused asjad, mida me soovime, palves Issanda ette. Tema aga võib meie palvetele vastata kas jaatavalt või eitavalt. Nimelt ei ole kaugeltki kõik asjad, mida me himustame, tegelikult head. Vahel võib ta meid aidata muuta oma palved tema tahtele vastavaks. Oluline on aga see, et meil tuleb Issanda antud vastust aktsepteerida. Ainus viis, kuidas pääseda lahti südames olevatest vääradest himudest, kadedusest, riiakusest ja lahkkelidest, on lõpuks – viia need Jeesusele. Ära siis kõhkle minna tema juurde, sest temale võid rääkida kõigest.

Mis on siis ajanud kristlikku kogudusse kuuluvad inimesed seadusevastasuse teel nii kaugemale?

4: 4

Ühe sõnaga, kogu probleem saab alguse küsimusest, kellega me tahame olla tegelikult sõbrad ja lähedased – kas Jumalaga või maailmaga. Need kaks on vastandlikud ja mõlemaga sõber olla pole lihtsalt võimalik, kuidas me seda ka ei sooviks. Jeesus ei öelnud asjata oma jüngritele: „Kui te oleksite maailmast, siis maailm armastaks teid kui omi, aga et teie ei ole maailmast, vaid mina olen teid maailmast ära valinud, seepärast maailm vihkab teid.” (Jh 15:17) Niisiis, meil tuleb valida.

Jaakobus nimetab koguduseliikmeid, kes tahavad maailmaga sõbrustada, abielurikkujateks. Kasulik on teada, et kreekakeelses algtekstis on siin kasutatud naissoo vormi, nii et täpselt tõlkes oleks jutt abielurikkujatest naistest.

Kas tahab Jaakobus siis öelda, et häda on naistes, meestega aga on koguduses kõik hästi? – Loomulikult mitte. Üsna ilmselt on jutt abielurikkumisest hoopis ülekantud tähenduses, nagu sellest sageli räägitakse ka VT-s. Abielurikkujal on leping ühega, aga suhe teisega. Ta on töötanud armastada ühte, aga tegelikult armastab teist. See on olnud Jumala rahva suur häda läbi aegade ja on ka praegu. Sellest räägibki ka Jaakobus.

Jumal oli valinud Iisraeli rahva omale justkui abikaasaks. Nad olid sõlminud omavahel lepingu, kus mõlemad vandusid teineteisele truudust. Selle lepingu rikkumisest kõnelevad mitmed VT prohvetid nagu näiteks Hesekiel (Hs 16), Jeremija (Jr 3:20) ning Hoosea (Ho 2:7a). Jeremija kirjutab: „...”

VT-i kohad, kus Iisraeli rahvast süüdistatakse abielurikkumises, kõnelevad ebajumalateenistusest. Ebajumalate teenimine tähendas truudusetust Issanda vastu ehk abielurikkumist vaimulikus mõttes. Jaakobus ühineb selle VT pildiga Iisraeli ja Jumala vahelisest abielust ning rakendab seda kristlaste suhtes. Kristlase suhe Jumalaga on võrreldav samasuguse lepinguga Jumalaga, nagu oli ka Iisraeli rahval. Selle lepingu pitseriks on Jeesuse Kristuse ristisurm ja ülestõusmine. Aga selleski lepingus võidakse olla abielurikkujaks ehk truudusetu.

Seejuures tuleb arvestada, et ega kirja saajad olnud teadlikult Jumalat hüljanud. Nad lihtsalt ei märganudki, milliseks nende vaimulik olukord oli arenenud. Just sellepärast tuligi Jaakobusel kasutada nii kõvasid sõnu. Jumal

on omade peale armukade, ja kui kristlane elab maailma kohast elu, siis on ta süüdi kõlvatuses ehk truudusetuses. Tegemist on väga tõsise asjaga.

Jaakobus ei päästa meid tõesti kergelt. Neis tema lõikavates sõnades on järelemõtlemist ka meile. Kas armastan minagi äkki rohkem maailma ja saan Jumala vaenlaseks, ilma et ma seda ise aimakski?

PKK1171 Jk 4: 5-17

Kas ülendan ennast?

Jätkame maadlust Jaakobuse kirjaga. Eelmisel korral uurisime salme, kus Jaakobus süüdistas kirja saajaid abielurikkumises. Selle süüdistuse taustal võib näha lepingut Jumalaga. VT-s võrdlesid prohvetid Iisraeli rahva ja Jumala suhet sageli abieluga. Teisisõnu – Jumal kuulub oma rahvaga lahutamatult kokku, nagu kuuluvad kokku abikaasad. Jaakobus kannab selle pildi üle ka kristlusse. Truudusetus tähendas VT ajal ennekõike andumist ebajumalateenistusele. Jaakobus, heites oma kirjas kristlastele ette abielurikkumist, peab samuti silmas, et nad on hakanud Jumala asemel pidama tähtsaks midagi muud, mida nad kummardavad – ilmselt ise seda märkamatagi. Selleks muuks on sõprus maailmaga ehk maailmalikkus. See väljendus selles, et kristlased lasksid end juhtida oma südame himudel ja soovidel, selle asemel, et lasta end juhtida Jumala tahtel. Selle tulemuseks olid muuhulgas ka omavahelised sõdimised ja tülid.

Abielurikkumise puhul on kindlasti tegemist ka armukadeduse temaga. Sellest Jaakobus järgnevalt räägibki.

4:5

Kadeduse all on siin mõeldud armukadedust. Jumal andis inimest luues temasse elu vaimu. See ongi vaim, „kes on asunud meisse”. Sellepärast tahab Jumal, et me elaksime temale. Tal on juba loomise põhjal meie üle omandiõigus. Jaakobus rõhutab sellega, kui väga Jumal tahab, et me oleksime tema ja ainult tema päralt. Seepärast ongi maailmaga flirtimine talle nii valus.

4:6

Ehkki Jumala armukadedus enda omade suhtes on suur, veel suurem on arm. Jumalal on meie jaoks ülirohkest armu. Me ei suuda kunagi lõpuni mõista, kui suur ta arm on. Armu on määratletud kui teenimatut armastust, aga niisama hästi võiks seda nimetada ka tegutsevaks armastuseks. Jumal ei päästnud meid, armastades meid lihtsalt soojade tunnetega. Selle asemel osutas ta oma armastust, andes oma ainsa Poja meie eest surma. Selles päästeteos osutatud armu läbi on meile valmistatud pääste. Võib-olla sa kahtled ja ütled, et oled sisemiselt nii kuri. Mine selle kõigega tema juurde ja räägi talle sellest ning palu, et ta sulle halastaks. Meis, inimestes, ei ole nii suurt kurjust, et Kristuse veri ei oleks selle lepituseks piisav.

Muidugi võid sa kõigest hoolimata ikkagi Jumala armu rohkuses kahelda, aga su kahtlused ei muuda tegelikkust mitte kuidagi. Tema armust piisab sinulegi. Seda Kristuses osutatud armu võiks võrrelda arstirohuga. Mingi rohi ei paranda ju kedagi ainult seeläbi, et ta on olemas. Rohtu tuleb mingil kombel võtta või manustada – neelata, süstida või sisse hingata. Nii on ka Jumala armuga. Haara sellest kinni. Inimesel on võimalik selge allika ääres janusse surra, kui ta keeldub joomast. Tavalises elus ei tee seda keegi, aga Jumala armu suhtes tehakse seda väga palju.

Ei saa ka vett ja seepi süüdistada selles, et maailmas on ikkagi kasimata inimesi. Vett ja seepi tuleb ikka kasutada – alles siis saab puhtaks. Armu kasutamine tähendab lihtsalt seda, et sa tuled Jeesuse Kristuse juurde ja lased tal enda eest hoolitseda. Ära lase oma uhkusel takistada end toetumast Jumala töotustele. Ta on lepitanud kõik su kurjuse.

Jaakobus ütleb: „Jumal paneb vastu ülbeile, aga alandlikele annab armu!” See tsitaat on Septuagintast, Õp 3:34-st. Meie Piiblis kõlab see salm: „Pilkajaile on temagi pilkaja, aga alandlikele annab ta armu.” Septuagintas aga räägitakse siinkohal pilkajate asemel ülbetest. Tõsi küll, ega need sõnad üksteisest sisuliselt nii kauged ei olegi – ülbe inimene on kärmas pilkama. Siin kasutatud kreeka keelse sõna *hyperfanos* kohta on hea teada, et see on liitsõna, mis koosneb eesliitest *hyper-* ja tegusõnast *fainomai*. *Hyper-* tähendab ülevalpool või üle olemist, *fainomai* aga esile astumist või nähtavale tulemist. Üheskoos kujutavad need sõnad inimest, kes astub esile, seades end teistest üle. Teisisõnu – esinedes vaatab ta teistele ülalt alla. Just sellega ongi ju ülbuse, aga samuti ka pilkamise korral tegemist. Pilkaja põlastab seda, mida või keda ta pilkab, pidades ennast palju kõrgemaks.

Ülbe inimene tahab olla üle nii teistest inimestest kui ka isegi Jumalast. Sellega on lõppeks tegemist juba algse langemise juures. Inimene – tõsi küll, mao õhutusel – seadis oma arvamused, tunded ja soovid Jumala sõnast ja seega ka Jumalast endast kõrgemale. Nii oli see tegelikult ülbus, mis pani esimese inimese langema, ja küllap just sellepärast on see nii lahutamatult meiski kinni. Ja kuna Piiblist võib järeldada, et uhkus pani omal ajal ka juba saatana langema, siis võib põhjendatult öelda, et see on meis kõige saatanlikum patt. Arvatavasti sellepärast võttiski Jaakobus selle käsile just siin, sest kohe järgmises salmis kutsub ta meid saatanale vastu astuma.

Jumal paneb uhketele vastu ennekõike sellepärast, et uhke inimene arvab toime tulevat ka ilma Jumalata, samuti ilma armuta, mida ta pakub meile Jeesuses Kristuses. Alandumine tähendab loobuda sellest isetoimetulemise talaarist ja nõustuda laskma Jumalal end päästa.

Kindlasti mäletad tähendamissõna kadunud pojast. Ta otsustas lõpuks minna koju tagasi ja pakkuda end palgatööliseks. See oli kindlasti päris alandav, arvestades, kuidas ta oli kodunt lahkunud. Ja küllap murdus temas midagi lõplikult, kui isa jooksis talle vastu ning käskis teda riietada parimate rõivastega ja korraldada suure peo. Ta laskis isal end päästa, seadmata enam üles mingeid omapoolseid tingimusi.

4:7

Siin tasub tähele panna järjekorda: kõigepealt tuleb Jumalale alistuda, alles seejärel on võimalik saatanale vastu seista. Asi on selles, et senikaua, kui me pole Jumalale alistunud, oleme ju alles talle vastupanijad, ehkki me võime tema olemasolu uskuda. Muidugi ei tule siis ka saatanale vastuseisemisest midagi välja. Teisisõnu – enne peab Jumalaga sõbraks saama, alles siis saab koos temaga ka saatanale edukalt vastu seista.

Võib-olla tekib küsimus, kuidas saatanale vastu seista. Eelnevast on vastus osaliselt juba selgunudki. Jaakobus praktilise inimesena ütles, et me vajame armu, ja seda annab Jumal alandlikele. Omast jõust meist kuradile vastuseisjaid ei ole. Katsed seda teha võiksid ainult toita meie kalduvust uhkusele. Üldse mõjutavad meid kõikvõimalikud kurjad kalduvused nii meie sees kui ka väljaspool. Kiusatused ootavad iga nurga taga. Seepärast ainus võimalus saatanale vastu seista on alistuda Jumala sõnale.

See tähendab ennekõike soostumist selle armuga, mis ta on meile valmistanud oma Pojas. Jumal annab armu rohkesti, aga mitte neile, kes on uhked ja talle vastu trotsivad või targutavad. Nende jaoks aga, kes on alandlikud, kes armu paluvad ja vastu võtavad, ei saa see kunagi otsa. Seepärast võime sellest kinni haarata üha uuesti. Alandumine tähendab muidugi ka muus suhtes võtta Jumala sõna oma elu juhtnööriks. Paradiisi langemine johtus just sellest, et maal õnnestus panna inimene uskuma, et ta teab asju paremini kui Jumal. Kuradile vastuseisimine tähendab siis ennekõike seda, et talle seatakse vastu Jumala sõna. Just nii tegi Jeesus isegi, kui kurat teda kiusas.

4:8

Siin on ilmselt midagi, mis kõlab päris karmilt, aga mis on väga tervislik meilegi. See on väga praktiline juhtnõör, kuidas leida Jumalaga lähedust – tuleb tulla tema juurde ja kasida ennast puhtaks! Tõepoolest – kõik algab sellest, kas me üldse tahame tulla Jumala ligi, või eelistame küll uskuda temasse, aga mitte teha temaga liiga palju tegemist. Kui me hoidume temast eemale, siis paratamatult jäämeги talle võõraks ja kaugeks. Ja kasimist me

vajame nii väliselt kui ka sisemiselt – nii käte ehk tegude poolest kui ka südame poolest, kus on palju kõikvõimalikke kõhklusid, kahtlusi ja kahele poole kõikumist, rääkimata juba himudest.

Need üleskutsed tulenevad jälle VT-i maailmast. Kui preestrid läksid kogudusetelgi juurde, siis tuli neil pesta käed selleks spetsiaalselt ette nähtud vannis. Alles pärast seda tohtisid nad minna telki sisse Jumalat teenima. Seda oma kuulajatele tuttavat pilti kasutabki ka Jaakobus, käskides puhastada oma käed. Aga ainult käte puhastamisest ei piisanud – ka süda ehk sisemine inimene vajab puhastamist. Ei piisa sellest, et mõningaid väliseid asju elus seatakse korda, vaid muutus peab jõudma südameni välja. Kui kella osutid näitavad valet aega, siis on viga harva ainult osutites. Tavaliselt on viga sügavamal – kas on vedru maha käinud, patarei läbi või koguni kell rikkis.

Aga kuidas oma südant kasida? – Selleks pole antud muud vahendit kui ainult üks – Jeesuse Kristuse lepitusveri. Jaakobus kutsub teisisõnu üles tunnistama oma patud Jumalale ja need hülgama ning paluma neile andestust Jeesuse Kristuse lepituse alusel. Ainult niiviisi saab südant puhastada. Patt saab tõelise hoobi alles siis, kui teda õige nimega nimetatakse – kõigepealt oma südames, vajaduse korral aga ka kellelegi pihtides. Pihtimine on väga tõhus südame kasimise vahend.

Seoses südame puhastamisega nimetab Jaakobus eriti ühte häda. Seda nimetati vanemas tõlkes kaksipidi mõtlemiseks, viimases tõlkes aga on öeldud: „hingelt kahestunud”. See tähendab inimest, kes isegi selgelt ei tea, mis ta tahab. Ta tahaks olla kristlane, aga samal ajal säilitada head vahekorda ka maailmaga, ja see on õnnetu olukord. Algtekstis on siin kasutatud sõna *dipsyhhos*, mis tähendab õieti kahehingelist. Sama sõna kasutas Jaakobus ka 1:6-8, kus ta palvest rääkides ütles, et kes kaheldes palub, see ärgu arvaku, et ta Issandalt midagi saab. Praegu aga ei räägi ta palvest, vaid õieti kahest kodust. Kes ei ole jõudnud selgusele, kas ta tahab elada praeguse maailma või Jumala riigi kohast elu, satub tõesti tugevasse ristlainetusse. Jaakobus kutsub oma lugejaid sellisest kahestumisest loobuma ja olema täiekaaluliselt seda, milleks nad on kutsutudki – inimesed, kes on Jumala päralt.

4:9

Siit paistab, et need, kellele Jaakobus kirjutab, olid ise üsna muretud ega ilmselt märganud oma olukorras midagi halba. See on üks maailmalikkuse hukatuslik kaasnähtus – inimene ei saa arugi, et midagi on halvasti, ehkki tegelikult on ta kaksipidise hingega ja osutub õigupoolest Jumalale vastupanijaks. Sellepärast peabki Jaakobus neid – ja äkki ka meid? – nii kõvade sõnadega äratama: „Tundke oma viletsust! Leinake ja nutke!” Seega, asi on äärmiselt tõsine.

4:10

Üks meie suuri ohte on kujutleda, et me tuleme üsna hästi toime ilma Jumalatagi. Ometi ütleb tema sõna, et meis endis ei ole midagi head. Kui meis midagi head on, siis on see tema and, aga ilma temata pole meis midagi, mis teda rõõmustaks. Selle tõega on raske leppida, vist sellepärast me rabeleme lõpuni vastu, kui ta sõna meid tabab.

Vetelpäästjatel tuleb mõnikord anda päästetavale tugev hoop, lüües ta oimetuks. Nad seletavad seda sellega, et inimest on võimatu päästa, kui ta paanikas rabeleb ja üritab end ise päästa. Teine saab teda kõige paremini päästa siis, kui ta oma rabelemise lõpetab. Kas peab Jumalgi meile mõnikord andma sellise hoobi, et me alla annaks ja laseks temal teha, mis tarvis?

Võib-olla oled sa juba mitmel korral mõelnud, miks on Jaakobus nii karm. Miks ta põrutab täie rauaga? Kas ta ei saa aru ega arvesta, et me oleme inimestena ju puudulikud?

Jaakobuse ajendiks on armastus. Ta ei taha, et keegi jääks poolele teele, vaid et need, kes teele on asunud, ka päralt jõuaks. Teel olles me vajame ka teeviitu ja hoiatusmärke, et osata vältida ohtlikke kohti ja teid, mis viivad vales suunas. Kuna meil on kogu aeg teekaaslasteks oma rikutud loomus, siis tuleb alati olla valvel, sest tema tahab

meid kogu aeg Jumala teelt kuhugi mujale meelitada. Selle vastu võidelda on raske ja vaearikas ning see nõuab mõnigi kord palju pisaraid.

Tegelikult ei suudaks me seda võitlust kunagi pidada omast jõust. Alatasa ma märkan end eksivat kord vasakusse, kord paremasse kraavi. Ja kuna asjad on samamoodi mitte ainult minul, vaid ka teistel, siis vahel paneb kõvasti mõtlema, kui vähese pihtimisega me püüame elus läbi saada. Usun, et mida tõsisemalt me tajume vana inimese jõudu endas, seda suurem on soov otsida, kust rännakuks jõudu saab. Pihtimine on üks kristlaskonnale antud suurimaid ande ja abivahendeid väsinule. Seepärast näeb kurat palju vaeva selle nimel, et meid sellest eemale hoida. Üks tõhusamaid vahendeid selleks on rõhuda sellele, et meil on ju häbi oma patte ja nõrkusi tunnistada. Sellest häbist tuleb üle saada, kui muu ei aita.

Jaakobus ütleb: „Alanduge Issanda ette, siis ta ülendab teid!” Niisiis, Issand on huvitatud sellest, et ta võiks meid ülendada ja meile paremat kohta anda, aga selleks tuleb meil oma uhkusest ja kõrkusest loobuda ning nõustuda alanduma. Uhkus, mis meis elab, paneb meid ajama oma asja ja viib meid Issandast eemale. Ometi on ainult temas meie lootus. Seepärast käsib Jaakobus meil ära tunda oma viletsuse ja selle pärast nutta ning leinata. Kahele poole kõikumine ei ole kunagi Jumala tahe. Aga kui selle mõistmine toob Jumalale meelepärase kurbuse, siis annab ta selle asemele ka oma rõõmu ja kiidulaulud.

Ehk oled Jaakobuse kirja uurides juba märganud, et ta siirdub kiiresti ühelt teemalt teisele. Nii teeb ta siingi. Peatüki lõpus ja järgmise alguses käsitleb ta veel kolme uut asja: üksteise halvustamist, tulevikuplaanide koostamist ilma Jumalata ning rikaste ülekohtust käitumist. Kõik need asjad peegeldavad inimese eneseülendamist.

4: 11-12

Sõna „halvustama” on kreeka keeles *katalaleo* ja tähendab otseses tõlkes maha rääkimist. Halvustamise ja eriti arvustamise patt ei seisne siis tingimata selles, et teise kohta valetatakse. See, mida öeldakse, võib olla ka täiesti õige. Aga et miski on õige, see ei õigusta veel tingimata selle rääkimist. Kui räägid teisest halba, ehkki tõele vastavalt, siis tähendab see ikka tema allapoole rääkimist ja samal ajal enda ülendamist. Halvustamise teeb siis patuks ennekõike see, et selles puudub alandus.

Seaduse halvustamine ja arvustamine salmis 11 viitab sellele, et kes on astunud üle ühest Seaduse punktist, see on üleastuja ka Seadusest kui tervikust. Siis on inimene endale võtnud kohut mõistes vale rolli. Aga õiglase kohtuniku roll sobib ainult Jumalale. Teiste arvustamine tähendab Jumala rolli ülevõtmist. See tähendab muuhulgas ka usaldamatust Jumala vastu.

Teine teema, mida Jaakobus käsitleb, on tulevikuplaanid.

4: 13-16

Miks käsitleb Jaakobus tulevikuplaanide pidamist nii teravalt? Võti on selles, mis ta ütles 16. salmis: „Te kiitlete oma kõrkuses. Iga selline kiitlemine on kurjast.” Inimene kujutleb end siis kõikvõimsana, unustades Jumala ning unustades, et ta elugi on nagu suits, mis veidi aja pärast on kadunud.

Aega võib nimetada üheks meile antud Jumala armu tähtsaks mõõtmeks. Kristlikku ajakäsitust võib kujutada sirgjoonena, millel on küll teatud ulatus, aga mis siis Jumala poolt määratud hetkel lõplikult lõpeb. Inimene, kes plaanib kindlalt, mida ta teeb aasta või ka ainult nädala pärast, jätab arvestamata selle olulise teguri. Ta unustab, et Jumal valitseb kogu maailmakõiksust ja isegi aega. Lõppeks võib sellegi taga näha uhkust ja liigset enesekindlust. Tunnistades, et ma teen midagi juhul, kui Jumal seda tahab, võtab inimene sisse oma õige koha.

Peatükk lõpeb veel ühe iseseisva tõdemusega.

4: 17

Niisiis, pattu võib teha mitte ainult tegudega, vaid ka tegematajätmistega. See võib meil kergesti kahe silma vahele jääda. Jumala rahvas teab Jumala taht – muuhulgas ka Jaakobuse kirja põhjal. Kui nüüd keegi sellest hoolimata ikkagi jätkab, elades Jumala tahte vastaselt, siis pole tal end millegagi vabandada. Ta on valinud Jumala tahte asemel patu. Samast asjast rääkis ka Jeesus tähendamissõnas arukatest ja arututest sulastest Lk 12:47: „Too teener, kes küll teadis oma isanda tahtmist, ent ei valmistanud ega teinud tema tahtmise järgi, saab palju peksta.”

Järgmisel korral kuuleme, mida Jaakobusel on ette heita rikastele.

PKK1172 Jk 5: 1-12

Rikkuse ohud

Jaakobus tõstab oma kirja viienda peatüki alguses esile kolm pattu, millesse rikkad on langenud.

5:1-3

Esimese patuna nimetab Jaakobus rikkuse kogumist lõpuajal. Jaakobuse küsimuseks on, mis mõtet on koguda rikkusi koidale süüa ja roostele hävitada? Ta ütleb isegi hõbedat ja kulla olevat roostes, ehkki need on väärismetallid ega roosteta tegelikkuses. Aga Jaakobus mõtleb seda sügavamalt, pidades silmas lihtsalt nende vahendite kasutamata. Kasutamata asjad on need, mis lähevad roostesse ja koitavad ära. Kes püüab oma heaolu kindlustada kalleid riideid ning hõbedat ja kulda kokku ajades, see rajab oma elu kindluse kaduvatele asjadele ja mitte Jumalale. Varandust pole kasutatud ligimete heaks, nagu Jumal on seda mõelnud, vaid valedel eesmärkidel. Seepärast võib selle kõige tulemuseks olla ainult nutt ja ulgumine.

5:4-5

Siit selgub, et rikkust on kokku aetud ka lausa ülekohtuselt. Nii see rikkusega tõesti tihti ongi. Teise patuna nimetab Jaakobus selle rikkusega priiskamist ja prassimist. Samasugune olukord meenub Jeesuse tähendamissõnast rikkast mehest ja vaesest Laatsarusest. Vaese inimese häda ei liigutanud rikka mehe südant. Ta elas ainult endale. Jaakobus maalib siin ikka väga värvika pildi selle kohta, milleni selline elu välja viib. Sellised inimesed on nagu tapapäevaks nuumatud loomad. Tapapäeval jäetakse lahjemad loomad alles ja nuumloomad võetakse. Jaakobus nägi teisisõnu, et rikkad on oma luksusliku eluga end nuumanud, märkamata teiste vajadusi, ja nad ei teagi, et aruandmispäev ligineb vääramatult.

Räägitakse ühest põllumehest, kes oli saanud kuulsaks selle poolest, et ta Jumalast ei hoolinud. Kord saatis ta kohalikku lehte avaldamiseks järgmise loo: „Proovisin natuke ühe põlluga. Tegin künnitöö ja külvitööd pühapäeval. Laotasin väetised pühapäeval. Koristasin saaki pühapäeval. Ja milline oli tulemus? Sain septembrikuus hektari kohta rohkem vilja, kui ükski naaber.” Peatoimetaja, kes meest hästi tundis, avaldas kirjutise, aga ei mallanud jätta lisamata sellele kommentaariks: „Jumal ei tee kokkuvõtteid alati septembrikuus.” Tal oli õigus – Jumalal on aega terve igavik. Kui ta ei tee midagi meie graafiku järgi, siis ei tähenda see veel, et see jääbki tegemata.

5:6

Kolmas patt on julmus ja reetlikkus. See tuli osaliselt esile juba neljandas salmis, kus öeldi, et tööliste pole palka välja makstud. Sedasama võib näha ka siin, kus räägitakse õige inimese hukkamõistmisest ja mõrvamisest. Palga maksmata jätmise tähendas sel ajal näljahäda tervele perele. Veel raskemaks tegi asja see, et ohvrid ei saanud oma õiguste eest kuidagi seista. See kolmaski patt ei tulene muust, kui inimese ahnusest, mis teeb ta ligimese vajadustele pimedaks. Riisuja mõtleb ainult oma vajaduste täitmisele.

Rikaste patte vaadeldes tasub meil meeles pidada, et Piibel siiski ei pea rikkust iseenesest patuks. Seda ei tee ka Jaakobus. Ta ei mõista hukka rikkust kui sellist, ja see oleks olnud ka asjatu. Rikkus ei ole iseenesest ei moraalne ega ka moraalitu, ei hea ega halb. Kõik oleneb sellest, kuidas seda kasutatakse. Piibel ei mõista ka raha mitte kuidagi hukka, ehkki mõned seda arvavad. On neid, kes arvavad, et raha on iseenesest midagi räpast. Seepärast pole liigne veel kord üle vaadata, mida Piibel raha kohta ütleb. Tuntuim seda valgustav koht on kindlasti 1Tm 6:10: „Jah, kõige kurja juur on rahaarmastus, sest raha ihaldades on mõnedki eksinud ära usust ja on ise endale valmistanud palju valu.”

Nagu näeme, küsimus pole mitte rahas, vaid hoopis teises asjas – rahahimus. Asja juur ei ole metall- või paberrahas, vaid see on hoopis inimese südames. Armastus raha vastu on kõige kurja juur. Asi pole rahas, vaid selles, kuidas inimene sellesse suhtub. Kõige halva taga on jällegi inimeses elav himu. Ka Jaakobus ei mõistnud rikkaid hukka sellepärast, et nad olid rikkad, vaid sellepärast, et nende suhtumised rikkusesse olid valed. Ta kuulutas valeks selle, kuidas olid nad oma raha saanud ja kuidas nad seda kasutasid.

Rikkus ja selle taotlemine toovad endaga kaasa suuri kiusatusi, sest süda jääb varanduse külge nii kergesti kinni. Ega Jeesuski asjata öelnud: „Tõesti, ma ütlen teile, rikas läheb taevariiki ranga vaevaga.” (Mt 19:23) Seepärast tuleb rikkal selles suhtes eriti valvel olla. Rahahimu pani Juudagi Jeesust reetma. Rikkus ja selle vastu süttinud himu on kindlasti üks tõhusamaid vahendeid, mida saatan kasutab inimeste petmiseks. Siin maailmas rikkaks saanud inimesel ei ole kerge käia alandlikult Jumala ja inimeste ees. Võib-olla sellepärast peab Jaakobus kasutama nii kõvasid sõnu, et ka meie, läänemaalased, märkaksime sellega seotud ohte.

Rikkuse tugevatest ahelatest kõneleb oma kummalist keelt seegi, et näiteks misjonitöö kõige ustavamad toetajad ei ole sugugi suured rahamehed, vaid sageli inimesed, kellel on toimetulekuga raskusi ning kes oma olukorra tõttu mõistavad paremini ka oma ligimeste häda.

5:7-8

Oma kirja lõpus tuleb Jaakobus tagasi teemade juurde, millega ta alustaski – nimelt kannatlikkuse ja vastupidavuse juurde katsumustes, samuti usaldusliku palve juurde. Jk 1:2-4 kutsus ta üles rõõmustama, kui satutakse kõikvõimalikesse katsumustesse. Kui uurisime neid salme paar nädalat tagasi, siis ütlesin, et üleskutse raskuste keskel rõõmustada ja kannatlik olla põhineb sellel, et iga võidetud kiusatus kinnitab kristlast püsima Jeesuses Kristuses. Rõõm tuleneb teadmisesest, et võidetud raskused tähendavad endisest suuremat kindlust ka lõpliku pääste osas. Jumala inimese tundemärkide hulka on läbi aegade kuulunud ka kannatlikkus katsumustes ja kiusatustes, sest ükski raskus ei kesta igavesti.

Kui sa kuulasid paar nädalat tagasi saadet, kus arutlesin Jaakobuse üleskutse üle olla tagasilöökide puhul rõõmus, siis võisid sa seda mõtet pidada tavalise inimese jaoks liiga kõrgelennuliseks. Aga kui oled järgnevate saadete jooksul mõelnud sellele, millised olid need kristlased, kellele Jaakobus kirjutas, siis ehk on su arvamus muutunud. Ehk on isegi õudust äratanud see jumalatus, mida oleme nende juures näinud – isegi mõrvamine ja töölistele palga maksmata jätmine ei olnud välistatud, kui see aitas oma varandust kasvatada. Siis sa võib-olla mõtlesid, et vähemalt nii kaugele pole sa omakasu taga ajades läinud.

Nii et kui olen su mõtteid õigesti ära arvanud, siis oled pidanud neid kristlasi kord liiga pühadeks, kord aga liiga maailmameelseteks selleks, et nendega samastuda.

Vahepealsetes peatükkides oleme näinud ka paljusid muid kristliku elu suhtes probleemseid asju. Sellised olid näiteks suhe varandusega, keelekasutus, paljasteks sõnadeks jäänud usk ja omakasu tagaajamine. Olles üsna põhjalikult läbi võtnud need probleemideringid, mis uskliku kergesti Jumalast eemale viivad, hakkab Jaakobus kõike eelnevat kokku võtma, öeldes: „Olge nüüd pika meelega, vennad!”

Olge kannatlikud, kui raha teid ahvatleb; olge kannatlikud, kui teie eesõigused jalge alla tallatakse; olge kannatlikud, pannes vastu keelepattudele. Ja ta jätkab, öeldes, kuhumaani tuleb olla kannatlik: „Issanda tulemiseni!”

Jeesuse Kristuse järgijate üheks tundemärgiks on läbi aegade olnud tema teise tulemise ootus. Koguduse aeg maa peal on nimelt Jeesuse esimese ja teise tulemise vaheline aeg. Sellel ajal oli algus ja sellele tuleb ka selge lõpp, kui Jeesus tuleb tagasi. Jaakobus seostab siin kannatlikult ootamise Jeesuse teise tulemisega.

Äsja juba loetlesin näiteid, mida kannatlikkus praktikas tähendab. Aga kui tahta seda vastust veel kontsentreerida, siis kannatlikkus on seotud üldse kõigega, mida kristlane oma elus teeb. Jumalast sündinud inimene ei pääse otse Jumala juurde, vaid tal tuleb elada siin maailmas kõigi kiusatuste ja ohtude keskel, mida see kaasa toob. Kannatlikkus tähendab, et kristlane ei soostu elama siiski selle maailma tingimustel, vaid ta küsib jätkuvalt Jumala tahte järele. See nõuab tõesti kannatlikkust ja vastupidavust.

Hea on siiski tähele panna, et selline elu ei tähenda pidevaid suuri ponnistusi ja imelisi saavutusi. Pigem on vastupidi. Selline kannatlikkus ilmneb hoopis selles, et inimene ei hakka ajama oma asju, vaid ootab Jumala aega. Jaakobus kirjeldabki kannatlikkust ennekõike ootamisena. Võrdlus põllumehega on selles suhtes väga tabav. Põllumeeski ei või teha muud, kui oodata, kuni lõikus valmib. Nii on ka Kristuse tuleku ootus kristlasele tunnusomane. Selle asemel, et hakata endale ehitama siin maailmas selle maailma tingimustel varjupaika, ootab ta Jumala aega. Jeesuse tagasitulekut ootus on seega röömsa ootuse, mitte hirmu aeg. Ega põllumeeski oma lõikuse valmimist oodates hirmust värise.

Võib küll juhtuda, et kristlaselegi on Jeesuse teise tulemise mõte hirmutav. Kas võib siis põhjuseks olla see, et süda on ikkagi siin maailmas liiga kõvasti kinni? Või hirm sellepärast, et ei olda siiski valmis oma kohtumõistjaga kohtuma?

Selliseid kartusi ei maksa kergekäeliselt kõrvale heita. On nimelt tõesti võimalik, et suhtume teatud asjadesse teisiti, kui ootab Jumal. Ei ole ka võimatu, et käitume isegi olulistes asjades järjekindlalt valesti. On võimalik, et see on Püha Vaim, kes selle kohta märku annab, püüdes meid juhatada meelt parandama. Kui me seda ignoreerime, kartes raskusi ja tagajärgi, mis oma pattude tunnistamine ja südame puhastamine kaasa võib tuua, siis võime teha endale korvamatut kahju. Sellel teel jätkates võib isegi jääda kord taeva ukse taha.

Ent asi võib olla ka muus. Võime lasta oma nõrkustel ja ka hingevaenlasel asjata end hirmutada ja heidutada. Kui oleme oma patud tunnistanud ja meelt parandanud, siis pole paremat teed, kui toetuda Jumala töotustele. Ta on töötanud mulle pattude andeksandmist Jeesuse Kristuse nimes. Võin toetuda Jumala enda töotustele, mis kinnitavad mulle rahu Jeesuses. Mu enda mõtted ja tunded võivad küll rääkida hoopis midagi muud. Need võivad isegi teha kõik, et kinnitada mulle, kui ebakindel kogu see usu asi on. Aga neid pole mul tarvis uskuda. Jumal teab küll mu patte, aga ta on töötanud mulle halastust oma Poja päästeteo ja mitte minu ponnistuste tõttu. Oma südame kinnitusi pole mul tarvis uskuda, Jumala töotusi aga küll. Ja kui Jeesus tuleb kord tagasi, siis pole mul midagi varjata, küll aga on paljugi saada. Seepärast on Issanda tagasitulek julgustav sündmus.

5:9

Kas tema tulemist oodates ei tundu ligimeste alavääristamine ja süüdistamine kohatu? Ja kas pole päris õige, kui meid selle eest hoiatatakse? Sest kui ise oled armu saanud, siis tuleb armuline olla ka teiste vastu, ehkki nad päris kõvasti eksiksid ... nagu meie isekas loomus meelsasti tahab mõelda. Kannatlikkuse juurde kuulub ka kanda hoolt ligimeste eest.

5:10-11

VT-i prohvetid on eeskujuks meilegi. Nad suutsid oodata Issanda aega ja said seepärast ka õnnitletava lõpu. Milline oli, muide, see lõpp, mis nad said? Iiobit me mäletame. Jumal lubas saatanal võtta temalt kõik, kaasa

arvatud isegi tervise. Iiobi kannatlikkus ei tähendanud seda, et ta poleks kõige selle üle kurtnud. Ta kutsus koguni Jumalat oma tegude eest vastutama, aga isegi seda tehes jäi ta Jumala ees ausaks ega tahtnud temast taganeda, ehkki ta ei suutnud absoluutselt mõista, mis toimub. Iiobi kannatlikkus seisnes siis selles, et ta tahtis jääda Jumala juurde, ehkki Jumal tundus vahepeal isegi päris koletisena. Milline aga oli Iiobi lõpp? Esiteks sai ta rikkust rohkem, kui tal oli alguses. Samuti sai ta kümme last, kellest kolm olid tütreid ja kes peale muu olid ka seal maal kõige ilusamad. Aga päris lõpu kohta ütleb Piibel: „Ja Iiob suri, olles vana ja elatanud.” Ta oli elust küllalt saanud, nagu seda väljendab soomekeelne tõlge. Võime järeldada, et see maailm ei suutnud teda enam kõita, vaid ta igatses tema juurde, kellele oli toetunud terve oma eluaeg.

Ent milline oli teiste prohvetite lõpp? Hb 11:35-38 kirjeldatakse seda nõnda: „Ühed lasksid end piinata surnuks, võtmata vastu pakutud vabadust, selleks et saada paremat ülestõusmist. Teised said kogeda pilkamist ja rooska ning ahelaid ja vanglat. Neid on kividega surnuks visatud, pooleks saetud, mõõgaga hukatud, nad on lamba- ja kitsenahas käinud maad mööda ringi, puuduses, viletsuses ja kurja kannatades. Nemad, keda maailm ei olnud väärt, hulkusid ringi kõrbetes ja mägedel ning varjasid end koobastes ja urgudes.”

Nagu näeme, nende lõpp ei olnud inimlikult sugugi meelitatav. Ja ometi kutsub Jaakobus üles neid eeskujuks võtma, pidades silmas ka nende lõppu kui midagi taotlusväärset. Seega ei olnud taotletav lõpp midagi sellist, mida siin maailmas hinnatakse. Mõned prohvetid küll surid ka rikkana, aga teised paljaks röövitud ja vanglas. Jaakobus ei pidanud silmas seda, milline oli nende lõpp ajalikus mõttes, vaid seda, et surres oli neil rahu Jumalaga. Sellist lõppu julgustab ta taotlema meidki. Ja selline lõpp põhineb, nagu Jaakobus ütleb, sellel, et Issand on halastav ja armuline.

5:12

Jaakobuse kirjal on päris suur rõhk hoiatustel keelepattude eest. Veel kirja viimastes salmideski käsitleb ta neist ühte, millest eespool juttu ei olnud: vandumist. Ta kasutab seda tehes peaaegu samu sõnu nagu Jeesus Mäejutluses. Jeesus ütleb Mt 5: 33-37: „...”

Jaakobuse ja Jeesuse keelud vandumise osas on seotud sama asjaga. Need tähendasid igapäevaelus kasutatavaid lauseid, millega oma sõnu kinnitati. Selliste vandumiste puhul kasutati Jumala nime kergesti valesti. Selle õpetuse eesmärk on selge: kui kristlane räägib, siis ta räägib õigust. Ei ole tarvis mingeid vandeid, et lisada oma jutule veenvust. See on põhjus, miks vabatahtlikud vanded keelatakse.

Siin võib aga tekkida küsimus ka muude vannete kohta. Kas kristlane tohib üldse anda mingit vannet – näiteks sõdurivannet või tunnistajavannet kohtus? Mõned on siit järeldanud sedagi. Eriti usupuhastuse ajal sündinud uuestiristijate liikumistes oli tugev arusaam, et kõik vanded tuleb hüljata. Kristlasi, kes nii arvavad, on praegugi.

Minu tõlgendus on siiski selline, et niisugust keeldu ei pidanud silmas ei Jeesus ega ka Jaakobus. Jeesus isegi tunnistas Suurkohtu ees, kui ülempreester teda vannutas: „...” (Mt 26:63)

Miks siis on õige kohtus vannet anda? Kõige lihtsam on vastata, pöörates küsimuse ringi. Mida mõtleb inimene, kes arvab, et ta ei tohi vanduda vannet, mida nõuab ühiskond? Kas ta ei eelda, et tema sõnu tuleb uskuda teistel eeldustel, kui mõne teise tunnistaja sõnu? Sel juhul ta tegelikult eeldab teistelt päris suurt usaldust enda vastu. See aga on evangeeliumi vastu. Sest kas pole kristlase kohus ka ühiskondlikes asjades teha kõik selleks, et õigus saaks kehtestatud? Vandest keeldumine sellele kaasa ei aita.

Jaakobuse sõnumiks oli, et kristlased, ajades argielus asju teiste inimestega, räägivad igal juhul tõtt. Milleks siis veel vandega oma ausaid sõnu kinnitada? Või on vandega millegi kinnitamise motiiviks hoopis teist inimest eksiteele viia ja petta? Just sel eesmärgil ju Jeesuse ajal inimesed vandusid. Jeesus tõi sellise kaasinimeste petmise eesmärgil vandumise näiteid Mt 23: 16-19: „...”

Pole raske kujutleda, kuidas sel ajal tavaline inimene, kes kuulis, kuidas altari nimel vannutakse, pidas öeldut usaldusväärseks. Ometi oli vандуja eesmärgiks teda petta.

Jaakobus hoiatab siin, et kristlase sõnad peavad olema igal juhul ausad – kui ta ütleb „Jah”, siis peab see olema usaldusväärne. Samuti peab olema usaldusväärne, kui ta ütleb millegi kohta „Ei”. Vastasel juhul langeb inimene Jumala kohtu alla – ka siis, kui öeldut ei kinnitatudki Jumala nimel.

PKK1173 Jk 5:13-20

Palveta julgesti!

Läheneme Jaakobuse kirja lõpule. Enne lõpusõnu õpetab Jaakobus meid palvetama. Muuhulgas annab ta ka juhtnööre, kuidas palvetada haige eest.

5:13

Kõigepealt õhutab Jaakobus jätkuvalt palvetama. Ta ütleb, et kes kannatab kurja, see palvetagu. Sellist soovitus kuuldes tuleb kõigepealt meelde, et kannataja palugu selleks, et raskest olukorrast pääseda. Seda aga Jaakobus ei ütle. Ta ei käsi palvetada kannatusest vabanemise pärast, vaid lihtsalt palvetada. Mõte on pigem selles, et kannataja palvetagu selleks, et ta kannatustes vastu peaks. Palvetaja ju teab, et kannatus pole tulnud ta ellu ilma Jumala loata.

Võib-olla veelgi tähtsam on aga järgmine õhutus: „Kui kellelgi on hea meel, siis ta laulgu tänulaule!” Kannatustes meil tavaliselt ikka on meeles pöörduda Jumala poole, aga kui kõik on hästi, siis võib palju kergemini ununeda, kes kõik hea on andnud. Seepärast on väga kohane kutsuda üles Jumalat ülistama, kui pole mingeid erilisi muresid. Ülistuslauludki on ju palve.

5:14

Kolmas olukord, mille puhul Jaakobus kutsub üles palvetama, on haigus. Ta ütleb, kuidas tuleb kristlasel käituda, kui ta on haigeks jäänud. Eriline on selle juhtnööri puhul see, et Jaakobus ei ütle, et haige peaks ise enda eest palvetama, vaid tal tuleb kutsuda enda juurde koguduse vanemad. Algatuse teeb haige.

Me ei või päris kindlalt öelda, kes need vanemad olid. Tõenäoliselt on mõeldud selliseid mehi, kes on usus läbi proovitud ja koguduses üldiselt tunnustatud. Ilmselt oli mõni nendest ka koguduse juhiks ja õpetajaks.

Vanematel tuli haige eest palvetada. On huvitav, et see on ainus koht UT-s, kus algkeelsele sõnale *proseuhomai*, mis tähendab palvetamist, järgneb eesliide *eipi*, mis tähendab millegi peal või kohal olemist. Nii on ka tõlgitud: „need palvetagu tema kohal”. See võib muidugi tähendada lihtsalt seda, et vanemad seisid püsti, kuna haige lamas, aga see võib viidata ka käte pealepanemisele.

Jaakobus seostab sellisel puhul palvetamisega ka õliga võidmise. Võidmine toimub Issanda nimel. Niiviisi seostatakse õliga võidmine Jeesuse isikuga ja toetutakse tema töotustele. Õli hulgast ei räägi Piibel midagi. Praegusel ajal on praktika selline, et õliga tehakse rist haige otsmikule, mõningatel juhtudel ka haigele kohale. Õli hulk ei ole otsustav.

Õliga võidmist seoses haigete tervendamisega on peale siinse nimetatud veel ainult ühes kohas UT-s – Mk 6:13. Jeesus oli saatnud oma jüngrid kuulutamispädevaks, ja selles salmis öeldakse: „Ja nad ajasid välja palju kurje vaime ja võidsid paljusid haigeid õliga ja tegid nad terveks.”

Aga milleks on haigete eest palvetamisel üldse õli tarvis? Ei kasutanud seda ju Jeesuski, samuti ka apostlid vähemalt mitte regulaarselt. Sellele küsimusele on piibliuurijad pakkunud mitmesuguseid seletusi. Üks neist lähtub sellest, et sel ajal kasutati õli haigete eest hoolitsemisel üldiselt. Seda võib näha näiteks tähendamissõnas halastajast samaarlasest, kes esmaabi andes valas kannatanu haavadele õli ja veini. Nii on mõned näinud selles Jaakobuse kirjakohas, et meditsiin ja vaimulik hooldus ühendavad haige eest hoolitsedes käed. Seda arvamust on põhjendatud ka sellega, et algtekstis kasutatakse õliga võidmise kohta väga argist terminit, mida tavaliselt kasutati siis, kui õliga hõõruti haiget kohta.

Eelnev vastab selles mõttes tõe, et UT-s tõesti kasutatakse kahte eri kreekakeelset sõna, mis mõlemad võib tõlkida võidmiseks. Üks neist on *chrio* ja seda kasutatakse religioossetes mõtetes. See on ka põhjaks sõnale Kristus – võitu. See tähendab millegi võidmist lõhnasalvi või õliga. Tegusõna *chrio* ja sellest tuletatud nimisõna *chrisma* – võidmine – kasutatakse üldse viies UT raamatus kokku seitsmel korral, ja iga kord on jutt sellest, et Jumal Isa võib kas Kristust või usklike Püha Vaimuga.

Võtame näiteks Lk 4:18-19, kus Jeesus loeb Naatsareti sünagoogis Jesaja raamatut: „...” Kristlastega seoses kasutatakse sama sõna 2Kr 1:21: „...”

Teine kreekakeelne sõna, mis tähendab võidmist, on *aleifo*. See esineb UT-s sagedamini. Muuhulgas kasutatakse seda Mt 6:17: „...” Siin tähendab see sõna lihtsalt juuste võidmist, et need head välja näeksid. *Aleifo* on siis argipäevane, *chrio* aga püha ja religioosne sõna. Siin Jaakobuse kirja kohas kasutatakse sõna *aleifo* ühte vormi, mis tähendab seega tavalise õli hõõrumist millegi peale.

Jaakobus ei kasuta tõesti siinkohal tegusõna, mis tähendab Püha Vaimuga võidmist. Ja tõsi on seegi, et ka arstiteadus esindab siin maailmas Jumala parandavat tegevust. Siiski, nii eespool tsiteeritud Markuse evangeeliumi kohas kui ka siin Jaakobuse kirjas ei peeta esmajoonel silmas ilmselt mitte õli parandavaid omadusi. Jaakobus käsib ju õli kasutada haiguse iseloomust sõltumata. Raske on kujutleda, kuidas võiks õli näiteks siseorganite haiguste paranemiseks kaasa aidata. Pealegi, kui õliga võidmist oleks mõeldud lihtsalt ravitoiminguna, siis poleks selleks tarvis kohale kutsuda koguduse vanemaid. Seda oleks võinud teha ükskõik kes.

Seetõttu olen ise seda meelt, et ehkki õliga võidmise kohta ei kasutata religioosset sõna, on Jaakobuse käsus haiget õliga võida siiski vaimulik sõnum. See on umbes võrreldav sellega, kuidas ristimisel kasutatakse vett või armulaua leiba ja veini. Neis ainetes endis ei ole mingit erilist väge, vaid väge kannab Jumala sõna, mis nendega on ühendatud. Nii ka õli kasutamine haiget võides ei ole mõeldud iseenesest vigastuse parandamiseks, vaid see sümboliseerib Jumala ligiolu ja parandavat tegevust. VT-s kasutati õli muuhulgas siis, kui kuningas võiti ametisse. Samuti on õli pääste märk. Nii näiteks Ps 23:5 loeme: „...” Septuagintas kasutatakse siinkohal sõna *aleifo*, mis viitab selle argisele kasutamisele.

Nagu eespool juba nägime, UT räägib Jeesusesse uskujatest inimestest kui Püha Vaimuga võitutest. Selles mõttes on õli eriti Püha Vaimu tunnus. Seega, kui vanemad palvetasid haige eest ja võidsid teda õliga, siis nad küll muidugi ei andnud talle Püha Vaimu, aga nad eraldasid ta erilisel viisil ja andsid Jumala hoole alla.

Nõnda mõistetuna ei ole õliga võidmine paranemise tingimuseks. Õli kasutamine ei ole kohustuslik, aga selle sümbolne ja vaimulik tähendus on sügav. Seepärast tuleb ka meie ajal selle kasutamist soovitavaks pidada.

Tasub siiski silmas pidada, et haige juurde minemise puhul ei olnud kõige tähtsam õliga võidmine, vaid seda oli nimelt palve.

5:15

Niisiis, palvetada tuleb usus. Sellest rääkis Jaakobus juba oma kirja esimeses peatükis, kus ta ütles, et kahtleja ärgu arvaku, et ta midagi saab Issandalt. Pangem ka tähele, et usus kõikumatust nõutakse vanematelt, mitte haigelt.

Samuti tasub tähele panna, kes on aitaja. Vastus on selge: „Issand tõstab ta üles.”

Huvitav on seegi, et Jaakobus ei räägi midagi erilistest tervendamise armuandidest, vaid ainult koguduse vanematest. Vaevalt ta seejuures eeldas, et kõigil vanematel oleks olnud tervestegemise ande. Ja see on väga hea, sest muidu võiksid haigete eest palvetada ainult need, kellele on selleks antud erilised annid. Tegelikult aga tohib abipalvega Jumala poole pöörduda vabalt iga Jumala laps. Seetõttu rõhutus, et Jumal ise tegutseb parandajana, on väga tugev. Nii julgustab Jaakobuse kiri meidki haigete eest palvetama.

Ütlesin äsja, et abipalvega tohib Jumala poole pöörduda vabalt iga Jumala laps. Tegelikult tuleb öelda veel enamgi: Jumalat tohib appi hüüda iga inimene, kui tal on selleks tekkinud tõsine soov või tungiv vajadus ja kui ta seda ainult teha taipab – näiteks mingis kriitilises olukorras. Kõige parem on appi hüüda Jeesust Kristust, sest sõna „Jumal” on väga üldine ja selle all võidakse eriti tänapäeval mõista väga erinevaid asju; Jeesus Kristus seevastu on Jumala enda konkreetne abi kogu inimkonnale. Ta ongi tulnud selleks, et aidata ja päästa neid, kes on kadunud. Rm 10:13 on töötus: „Sest igaüks, kes hüüab appi Issanda nime, päästetakse.” Siin ei ole tingimust, et inimene peab enne olema Jumala laps või ristitud või koguduse liige. Ta võib selleks kõigeks saada ka hiljem, aga kui ta vajab abi, siis võib ta appi hüüda.

Aga võib-olla kõige enam huvitab meid küsimus, mis alusel Jumal parandab? Või mida teha, kui on tehtud Jaakobuse juhtnööride kohaselt, aga haige ei paranegi? Kelle usus on siis viga?

See küsimus on muidugi laiemgi: kas viga on alati meis, kui meie palvetele ei vastata? Kahju on öelda, et mõned vastavad sellele jaatavalt. Selline arvamus on põhjustanud palju valu inimestele, kes ei ole suutnud asjaga sammu pidada.

Kui tõesti väidetakse, et Jumala tahe on, et iga kristlane haigeks jäämise puhul terveks saab, siis siit loogiliselt edasi mõeldes peaks jõudma järeldusele, et õige kristlane ei suregi kunagi. Selle õpetuse järgi peaks ta igast surmahaigusest terveks saama. Selline ootus oleks ilmselt siiski liig. On toores ja vastutustundetu veenda inimesi uskuma, et Jumal tahab igal juhul parandada igaüht.

Teisest küljest ütleb Jaakobus siiski täiesti kindlalt: „Ja usupalve päästab tõbise ja Issand tõstab ta üles.” Ta ei ütle, et see toimub võib-olla või teatud juhtudel. Kuidas tuleb meil siis asja mõista? Üks tegur, mida minu arvates ei tohi siiski arvestamata jätta, on see, et praktiliselt me oleme oma usuga siiski sageli päris nõrgad. Kui meil puudub realselt lähedane ja toimiv osadus Jumalaga, kui me näiteks flirdime maailmaga, selle asemel, et Jumalat tõsiselt armastada, või eksime teistes asjades, millest Jaakobus rääkis eespool, siis ei saa ka oodata, et me võiks paluda kindlaid usupalveid. Ja kui võtta tõsiselt seda, mis Jaakobus ütles juba 1:6-7, et kahtleja ärgu arvaku, et ta midagi Issandalt saab, siis on see minu arvates kindlasti üks põhjus, miks palvedki alati ei saa vastatud.

Teisest küljest ei tähenda see ometi seda, et meil ei tasukski palvetada ja vastuseid oodata. Jaakobus käskis palvetada usus. Usk tähendab usaldust Jumala võimalustesse, mitte oma tublidusse. Jumalat usaldada ja oma vajadustega tema ette tulla võid sa julgelt ka siis, kui tunned oma usu olevat päris nõrga. Küsimus ei ole ju sinu usus, vaid selles, mida suudab ja tahab Jumal. Kui meil pole selge, milline on antud juhul Jumala tahe, nagu sageli juhtub, siis tohime ometi paluda tema abi ja seda, et ta toimiks vastavalt oma paremale äranägemisele. Sellise palvega ei saa põhimõtteliselt eksida.

Kui Jeesus omal ajal tervendas haigeid, siis ta otsekui avas inimeste silmad nägema, mida kõike ta võib teha. Nii aitasid tunnustähed, mis ta tegi, inimestel tema väge usaldada. Usupalve tähendab palvet, kus inimene teab, et Jeesusel on meelevald muuta kõige raskematki olukorda.

Siiski ei ole Jumal palvet kunagi mõelnud automaadina, kuhu lased justkui palvemündi sisse ja kust alati tuleb soovitud vastus. Seda sai näiteks Paulus kogeda siis, kui ta kolmel korral palus, et vai ta ihust saaks ära võetud, aga ta ei saanud positiivset vastust. Mõnikord ei olegi aeg voodist tõusta, vaid tuleb sinna jääda. See nõuab mõnigi

kord isegi suuremat usku, kui sealt tõusmine. Usupalve ei käsuta Jumalat, vaid jätab olukorra tema hoolde. Kui haige ei tõuse, siis tuleb tunnistada, et ta ei tõusnud, ja tänada selle vastuse eest Jumalat, kellel on meelevald teda üles tõsta.

Haige juures käimisega seostab Jaakobus veel ühe olulise asja – pattude tunnistamise ja andekssaamise. On nimelt võimalik, et inimene pole haige mitte ainult ihuliselt, vaid ka hingeliselt – et ta on eksinud ja patustanud. Sel juhul võib ta pattude osas vajada abi isegi enne, kui füüsilise haiguse osas. Kuid Jaakobus ei ütle, et haigeks jäämine ja patt oleks üksteisega seotud. Sellepärast ta kasutabki siin tingivat sõna „kui”: „... ja kui ta on pattu teinud, siis antakse talle andeks.” Ühe sõnaga – kui sa Jumala poole pöördud ja tõesti abi palud, siis sa seda ka saad.

Siin võiks ka küsida, milleks see „kui” – kas pole kõik pattu teinud? Aga ilmselt ei mõtle Jaakobus meie patustust üldiselt, vaid mingit konkreetset pattu, mis vajab üles tunnistamist ja andekssaamist. Selline asi tavaliselt vaevab inimese südametunnistust, ja sel juhul tuleb seda käsitleda. Ja pole ka sugugi võimatu, et see vähemalt kaudselt on seotud ka haigusega, ehkki ei tarvitse olla.

5:16

Siin väärrib tähelepanu kõigepealt õhutus tunnistada patud üles *üksteisele*. See on päris tõhus rohi, ehkki seda teha võib olla päris häbi. Kui sellest aga siiski üle saadakse, siis tuleb ka abi hoopis teisel viisil kui muidu.

Mõtles, millised tulemused oleks sellisel avameelsusel, kui me tõesti võiksimme avatud õhkkonnas rääkida üksteisele oma kiusatustest, langemistest ja pattudest. Sellises kollektiivis me tõesti ka paraneksime. Meil poleks tarvis kanda maske ega olla üksteise suhtes ettevaatlikud ja pinges. Selle asemel valitseks vabadus. Sellisesse seltskonda oleks ka väljaspoololijatel kerge tulla.

Teiseks on siin tähelepanuväärne lause: „Õige inimese mõjuvõimas eestpalve saadab palju korda.” See on otsene järeldus eelnevale – pattude tunnistamisele. Kes on siis õige inimene? Vastus: see, kes on oma patud tunnistanud ja andeks saanud. Jumala töö on, et kui me oma patud tunnistame, siis annab ta meile andeks ja teeb meid puhtaks kõigest ülekohtust (1Jh 1:9). Nii saabki inimene õigeks, ehkki ta samal ajal on kaugel täiuslikkusest. Loomulikult on selle kõige aluseks lunastus Jeesus Kristuses ja mitte miski muu. Muidugi kuulub õige olemise juurde seegi, et inimene ei tee teadlikult ja meelega asju, mis ta teab olevat Jumala tahte vastased.

5:17-18

See on konkreetne näide, mis võib juhtuda, kui üks õige inimene palvetab. Ometi ei olnud Eelija mingi üliinimene. Temaga seotud sündmused ei kõnele mitte inimese, vaid Jumala suurusest. Jumal kuuleb tõesti oma laste palveid, kes jäävad talle ustavaks isegi siis, kui on väga raske. Ta võiks kuulda ka teiste palveid, aga teistel on teised huvid ja nad ei palu.

5:19-20

Jaakobus räägib „pattude hulga” kinnikatmisest. Kui langenud inimene saab tundma Kristuse päästetööd, siis ta patud – olgu neid ükskõik kui palju – saavad kaetud Jumala Talle verrega. Usust õigeksmõistmise ime seisneb selles, et kui Jumal on meie patud andeks andnud, siis on need igaveseks hävitatud. Nii tuleb surma asemele elu.

Niisiis lõpeb Jaakobuse kiri väga rõõmsate väljavaadetega. Teisest küljest see lõpeb ka väga järsku. Sellele ajale tüüpilised lõputervitused puuduvad täiesti. On arvatud, et need on millalgi kaduma läinud, sattudes kirjast eemale. Need võidi ju sel ajal kirjutada eraldi pärgamendile, milles igale kogudusele, kus kiri ette loeti, anti omad tervitused. Aga kahtlemata on Jumal tahtnudki, et see kiri säiliks sel kujul. Nii jääb kirjast viimasena otsekui õhku

rippuma Jaakobuse tõsine mure kaasteekäijate pärast, kes on eluteelt kõrvale läinud. Selline lõpp tuletab alati meelde, et meid on kutsutud üksteise eest hoolt kandma ja et meil tuleb ka langenuid päästetute ringi tagasi tõmmata.

Kas ei sooviks me isegi, et kui oleme sattunud eksiteele, siis keegi juhiks meid õigele teele tagasi?

Just see õieti Jaakobuse kirja teemaks ongi. Ta on püüdnud mitmesugustesse pattudesse langenud kristlasi jälle kuivale tõmmata, et me kõik võiksime kord üheskoos ülistada Jeesust Kristust taeva kirkuses, kus meie patte enam ei mäletata.